

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 36.

Fredagen den 16 maj.

Kl. 3,30 e. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, enligt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Beskow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående viss ändring i planen för ämbetsbyggnaden å tomten nr 3 kvarteret Murmästaren i Stockholm; och

nr 223, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionen, nr 220, angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Öfverums bruk;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 219, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen; och

till statsutskottet propositionen, nr 222, angående medgivande att kostnader, som föranledas av den av riksdagen antagna lagen om förmynderskap, må bestridas av vissa anslag under andra huvudtiteln.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 63 och 64.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna memorial, nr 65, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av visst av postsparbanksmedel felaktigt utbetalat belopp, lades till handlingarna.

§ 6.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 67—87, sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 2 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 43 och 44.

§ 7.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 45, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar.

§ 8.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 9.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr **Kilbom**, som yttrade: Herr talman! I Sverige har sedan gammalt den personliga friheten *teoretiskt* betraktats såsom en av den enskilde medborgarens viktigaste rättigheter, vilket förhållande även kommit till uttryck i grundlagen, i det rätten till personlig frihet där uttryckligen inskrivits.

När det gäller för brott åtalad person, har man genom domstolsförfarandet försökt skapa garantier emot obehöriga frihetskränkningar. I häradsrätten har man t. ex. med det folkliga inslag, som genom nämndemannainstitutionen avsetts att beredas, sökt neutralisera de skadliga verkningarna av byråkratisk slentrian och av bristande känsla och förståelse för de sämre lottade samhällsmedlemmarna och deras livsbetingelser.

Mot de åtgärder, med vilka man genom brottmålsförfarandet sålunda sökt teoretiskt värna den personliga friheten, stå emellertid i skarpaste motsats de inskridanden beträffande den personliga friheten, som det nuvarande samhället i vissa avseenden tillgriper mot medborgarna. Vad jag i främsta rummet härvid avser är behandlingen av de s. k. lösdrivarna, sådan den erhållit sin gestaltning i lagen den 12 juni 1885.

Genom det förfarande, som införts genom denna lag, har för stora befolkningslager den medborgerliga friheten utan några som helst garantier utlämnats på nåd och onåd till *det administrativa godtycket, förkroppsligat i de lägre och högre polismyndigheterna*, som ha att handhava lagen.

Lösdrivarlagen är den renaste *klasslagen* i det nuvarande samhället mera direkt än mycket annat, tillkommen ur det kapitalistiska samhällets ekonomiska konstruktion. Den tillkom under en brytningstid i samhället, som framkallades av den ekonomiska utvecklingsprocess, vilken bl. a. hade till följd upphävandet av den gamla näringslagstiftningen, d. v. s. då vi stodo vid tröskeln till den moderna kapitalismen. Den faktiska livegenskap, som hade kunnat åstadkommas genom de gamla lagbestämmelserna om s. k. laga försvar, hade upphävts. Industrialismens arbetarmassor började skönjas vid synranden. Klassamhället fann i den nya lösdrivarlagen ett smidigt och effektivt medel att fortfarande hålla den »besvärliga massan» i schack. Naturligtvis sades detta ej rent ut av de »samhällsbevarande», utan som vanligt insveptes den verkliga avsikten i ideologiska fraser. Vad den verkliga meningen emellertid var, därom lämnar *lagens eget innehåll* rent besked, och därom har än mer lagens *godtyckliga* och för så många människooöden *fördärobringande* tillämpning lämnat fullt bevis.

Redan år 1882 väckte S. A. Hedin i andra kammaren en motion om bl. a. så- *Interpellation.*
dan ändring av lösdrivarlagen, »att allmän underdomstol skulle äga att döma till (Forts.)
den frihetsförlust, som kallas tvångsarbete». Det var självfallet, att med den sammansättning, som riksdagen då ännu hade, motionen blev avslagen. Emellertid arbetade sig fram från olika håll en växande opinion mot lagen. Man hoppades, att i avvaktan på det förslag till ny lösdrivarlag, som den år 1907 tillsatta fattigvårdskommittén fick i uppdrag att utarbeta, denna *skamfläck t. o. m. för ett kapitalistiskt samhälles lagstiftning* snart skulle komma att undanröjas. När fattigvårdskommittén under förliden höst sent omsider framkom med sitt förslag, befanns likväl, att de friska fläktar, som förut förnummits beträffande denna så viktiga reformfråga, fullständigt dött bort. Det är *den gamla lösdrivarlagen*, som går igen i en moderniserad förklädnad. Den orättfärdiga grund, på vilken den gamla lagstiftningen bygger, står oförändrad kvar. Reformen har ett tydligt släktttycke med det på sin tid gjorda experimentet att förvandla iskällardricka till pilsner genom att förse drickat med pilsneretikett. Omarbetningen kan endast tjäna till att för någon tid konservera eländet. Det kapitalistiska samhället skall alltjämt ehuru under allsköns humanitära fraser ha en den renaste klasslag till sitt förfogande mot misshagliga arbetare.

Inom arbetarklassen har detta förslag mötts med allmänt fördömande och ovilja. Stämningen har inom vida befolkningslager blivit så upprörd att å folkmöten landet runt bittra protester beslutats mot kommittéförslaget.

Enligt fattigvårdskommitténs förslag kommer bortdömandet av en person till tvångsarbete och meddelande av varning att fortfarande förläggas under det administrativa godtycket. Att genom ett judiciellt förfarande åtminstone *för-söka* skapa några garantier mot frihetskränkningar har man tydligen ansett överflödigt. Motståndarna till ett judiciellt förfarande göra gällande, att ett dylikt förfarande nödvändigtvis skulle innebära en »kriminalisering» av ifrågavarande samhällsföreteelser. Jag ber att i detta avseende få hänvisa till ett av professor Nils Stjernberg nyligen gjort uttalande såsom synnerligen klarläggande. Av de utlåtanden, som angående förslaget avgivits av polismyndigheterna i Stockholm, framgå emellertid tydligt de *verkliga* skälen för ett bibehållande av det administrativa förfarandet. Man vill helt enkelt *möjliggöra* en *tillämpning* av lagen, som går *utöver dess avsedda räckvidd*.

I ett av ombudsmannen vid Stockholms stads fattigvårdsnämnd å tjänstens vägnar avgivet utlåtande har denne fastslagit, att lagförslaget *prisgiver den förskyllt arbetslöse*, vars såväl »sysslolöshet» som saknad av medel till uppehållet är beroende därpå, att *tillfälle till arbete icke finnes*. Det är, framhåller han, i *högsta grad kränkande* för rättskänslan, att fortfarande lägga medellöshet till grund för en behandling, som kan komma att användas även mot oförskyllt arbetslösa. Det läser icke, fortsätter han, fordras en djupare psykologisk insikt för att fatta den förbittring mot bestående samhällsinstitutioner, som måste gripa den arbetslöse, då han, endast därför att han är medellös, behandlas såsom en brottsling och enrolleras i fängvårdsstyrelsens straffregister sida vid sida med de grövsta förbrytare.

Vilken rättvisa ligger det i att låta *medellösheten* utgöra den huvudsakliga, kanske enda grunden för ett inskridande mot en antisocial vilja, medan ett verkligt grovt antisocialt uppträdande från en bemedlad person, som ingenting nyttigt uträttar under kanske hela sitt liv, lämnas helt och hållet obeivrad? Rika lättingar, som många gånger leva ett sedeslöst liv, utgöra en långt större fara för andra människor än en svältande arbetslös arbetare, som kanske *piskas att tigga en bit* bröd eller gå omkring och sälja småsaker. De förra falla bevars icke under lösdrivarlagen, men väl de senare. Och huru många gånger visar icke erfarenheten, att lösdrivarlagen godtyckligt användes av polismyndigheten för att på en bakväg komma åt en för brott misstänkt eller av annan anledning av

Interpellation. polismyndigheten personligen illa tåld person, som ej kunnat på annat sätt åtkommas?
(Forts.)

Förslaget avser även att fortfarande lägga behandlingen av prostituerade kvinnor under lösdrivarlagen. En auktoritet sådan som professor J. E. Johanson betecknade dock i sin reservation till reglementeringskommitténs betänkande en dylik åtgärd såsom antediluviansk. Åtgärden är verkligen ett utomordentligt uttryck för det bestående samhällets *hyckleri* och *falskhet*. Det torde för herr statsrådet ej vara obekant, vilken djup ovilja förslaget på grund härav uppväckt hos kvinnorna inom *olika klasser*.

Vad värde kan det väl bliva av alla dessa filantropiska anordningar för återförande av en människa till att bliva en nyttig samhällsmedlem, vilka fattigvårdskommittén så rundhänt ställt i utsikt, såvida ej den, som blir föremål för åtgärden, själv känner, att hans sak behandlats med *full opartiskhet* samt att åtgärden vilar på en *rättfärdig grund*, samt att vederbörande verkligen beredes möjlighet till en framtida tryggad existens.

Åtskilliga tecken tyda på, att starka krafter äro i rörelse för att få detta mot arbetarklassen riktade förslag upphöjt till lag. Man spekulerar i att söka genomtrumfa *en ny klasslag* trots det s. k. demokratiska genombrottet.

Som nästan alltid i frågor, som beröra arbetarklassen, ha de »sambhallsbevarande» redan lyckats få socialstyrelsens borgen under förslaget. De smärre utsirningar av förslaget, som styrelsen vidtagit, torde ej kunna dölja dess verkliga sinnelag. Det utlåtandet — betecknat såsom en »socialmedicinsk studie» — som avgivits av styrelsens medicinske sakkunnige, måste i stället för att stilla farhågorna beträffande förslagets frihetsfientliga karaktär, på bekanta skäl, hava en rent motsatt verkan.

Betecknande är även, hurusom högertidningarna och även de ledande liberala organen troget slagit vakt om förslaget, de förra med sådana rubriker som »En social dräneringsfråga» och de senare, enligt sitt kynne, med mera camouflageartade rubriker såsom: »Humanitet och rättvisa.»

I en intresseväckande uppsats av förre landshövdingen Axel Schotte om revisionen av lösdrivarlagen framhöll denne lämpligheten av, att även fall angående intagande för arbetstvång av s. k. försumliga försörjare och internering av alkoholister lades in under ett judiciellt förfarande till åstadkommande av ett välbehövligt skydd av den personliga friheten. Erfarenheten, ej minst med hänsyn till fall, som inträffat å senaste tiden, har visat nödvändigheten av att genom ett till grunden omlagt förfarande man verkligen söker råda bot på de konstaterade missförhållandena även å dessa områden.

I detta sammanhang kan jag ej undgå att fästa uppmärksamheten på ett till de förutnämnda företeelserna närliggande område, där även missförhållanden kunnat iakttagas med avseende å skyddet av den personliga friheten. Jag avser internering av sinnessjuka personer. Det är möjligt, att ej alla av de i tidningspressen ofta framförda klagomålen äro berättigade, men man torde ej kunna neka till, att det sätt och de grunder, på vilka dylika interneringar äga rum, mången gång ej innebär ett riktigt avvägande mellan samhällets krav på skydd mot sinnessjuka samt det berättigade intresse den för åtgärden utsatte äger, att ej utan *verkligt bärande skäl berövas sin frihet*. Jag erinrar i detta sammanhang endast om det i hög grad upprörande fall, som för kort tid sedan inträffade i Göteborg.

Ett oeftergivligt villkor vid anordningen av det förfarande, som i oförmälda avseenden bör komma till tillämpning, bör vara, att prövningen av åtgärden ej överlämnas uteslutande till s. k. sakkunniga, dessa må nu vara socialexperter, läkare eller jurister, utan måste i prövningen i *erforderligt antal deltaga även folkligt valda lekmän med självständig beslutanderätt*. Endast härigenom synes kunna vinnas en garanti, att åtgärden i det särskilda fallet kommer att stå i god

overensstämmelse med vad som enligt vanlig naturlig uppfattning kan anses berättigat. *Interpellation.*
(Forts.)

På grund av det ovan anförda anhåller jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har statsrådet bemärkt de upprepade kränkningar av den personliga friheten, som förekommit i av mig angivna avseenden?

2) Anser icke statsrådet, att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas till förebyggande av dylika frihetskränkningar?

3) Vilka åtgärder anser statsrådet i så fall böra vidtagas?

Ifrågavarande framställning blev av kammaren bifallen.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 165, i anledning av väckt motion om upphävande av den i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt stadgade B-skatt för vissa bolag;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit m. m.; och

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

från konstitutionsutskottet:

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 angående ratificering för Sveriges del av den i Paris den 9 februari 1920 undertecknade internationella traktaten om Spetsbergen; och

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap; samt

från statsutskottet, nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av ett statens isbrytarfartyg.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § och 15 § 4 mom. av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering åren 1925 och 1926 m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande författarrätten.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Österström</i> ,		under 4 dagar fr. o. m. den 16 maj,	
» <i>Hedlund</i> i Häste	»	den 17 maj,	
» <i>Svensson</i> i Skönsberg	»	3 dagar fr. o. m.	» 17 »
» <i>Borggren</i>	»	3 »	» 19 »
» <i>Carlsson</i> i Solberga	»	3 »	» 17 » och
» <i>Västberg</i>	»	2 »	» 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,4 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 17 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen, nr 221, angående viss ändring i planen för ämbetsbyggnaden å tomten nr 3 kvarteret Murmästaren i Stockholm; och

till behandling av lagutskott propositionen, nr 223, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.

§ 2.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 66, bevillningsutskottets betänkanden nr 43 och 44 samt första lagutskottets utlåtande nr 36.

§ 3.

Till avgörande förelåg först andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om höjning av det vid försäkring i riksförsäkringsanstalten utgående bidraget till anstaltens förvaltningskostnader.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 73, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Gardell* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta, att det i 16 § i olycksfallsförsäkringslagen omnämnda förvaltningsbidraget måtte vid försäkring i riksförsäkringsanstalten bestämmas till tio procent av försäkringsavgiften, dock att för arbetsgivare, som själv svarade för samtliga understöd, bidraget fortfarande skulle utgå med endast fem procent.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Gardell: Herr talman, ärade damer och herrar! Utgångspunkten för min motion har varit, att riksförsäkringsanstalten under dessa tider av ekonomiskt betryck, då ej blott staten utan även den enskilde knappast vet sig någon råd att få inkomsterna att täcka utgifterna, utan något bidrag från statens sida borde få vidkännas sina egna kostnader, och jag är förvånad över att ej finansministern sökt att kraftigt nedbringa anslagen på detta område, särskilt som den institution, det här rör sig om, synes utan olägenhet kunna själv skjuta till det indragna beloppet, tills den hunnit lägga om sin verksamhet på lämpligt sätt.

I fråga om visst bidrag till riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader.

I fråga om
visst bidrag till
riks-
försäkrings-
anstaltens
förvaltnings-
kostnader.

(Forts.)

En ledamot av första kammaren, herr Heyman, påtalade under årets remissdebatt vissa underliga metoder i fråga om premiesatser, som av riksförsäkringsanstalten tillämpas, och påvisade bl. a., att de större arbetsgivarna slippa undan med alltför låga premiesatser, vilket sedan går ut över de mindre i den mån förlusterna ej täckas av statsanslaget.

Det sätt, på vilket riksförsäkringsanstalten beskattar svenska folket, vore säkerligen värt en grundlig och ingående undersökning. Jag har i min hand en skattsedel, som visar, hur en av mina grannar för ett år fick betala mellan 7 och 8 kr. i olycksfallsförsäkringsavgift, fast han ej hade betalat ut ett enda öre för lejd arbetskraft det året. På hans begäran skrev jag till häradsskrivaren och framhöll det oegentliga i denna beskattning. Svaret blev, att då han hade en måg i hemmet, så fick han betala för honom. Om däremot en gift son befinner sig i hemmet, så uttages ingen avgift för denne. Någon klarhet om, vilka som skola räknas som hemmavarande barn, tycks icke finnas. I det fall, det här är fråga om, skötes egendomen, som är taxerad till 3,000 kr., av ägaren, och mågen arbetar för det mesta utom hemmet. Då under samma år en annan arbetsgivare, som hade två årsanställda och en tillfällig arbetare försäkrade i Lantbrukarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, ej betalade, om jag minns rätt mer än cirka 19 kronor, så har följden blivit, att nästan alla arbetsgivare inom den kommun, där jag är bosatt, överflyttat sina försäkringar till sistnämnda enskilda bolag. En skriftlig uppmaning från ortens landsfiskal att återgå till riksförsäkringsanstalten blev utan varje resultat. Det är svårt att förstå meningen med dylika uppmaningar från en statens tjänsteman, vilka ovillkorligen måste betraktas som illojal konkurrens mot de enskilda företagen, då lagen uttryckligen tillåter försäkringar i ömsesidiga bolag, ehuru man utan vidare inser, att konkurrensen måste vara besvärlig, då statsanstaltens förvaltningskostnader uppgå till nära 25 procent av premieintäkten, under det att de enskilda bolagens omkostnader ej ens stiga till 15 procent.

Ett uppenbart missförhållande synes mig vara, att staten alltjämt skall lämna bidrag till riksförsäkringsanstalten, då anstalten under de få år den varit i verksamhet samlat högst betydande fonder, och då de enskilda bolagen ej blott få klara sig själva, så gott de kunna, utan dessutom även ersätta riksförsäkringsanstalten för den kontroll, denna utövar.

Enligt mitt förmenande skulle en ej ringa besparing kunna göras i statens kostnader för olycksfallsförsäkringen genom att dels höja arbetsgivarnas förvaltningsbidrag och dels använda olycksfallsförsäkringsfondens överskottsmedel i enlighet med den inom socialförsäkringens organisationskommitté avgivna reservation, vilken jag i min motion hemställt måtte av riksdagen antagas. Såsom framhålles i motionen, rådde ingen meningsekiljaktighet inom kommittén angående ökningen av de bidrag, som borde erläggas av arbetsgivare, som ha sina arbetare försäkrade i riksförsäkringsanstalten. Meningsekiljaktigheterna rörde endast *sättet* för bidragens uttagande. För att belysa dessa förhållanden tillåter jag mig anföra några siffror.

Enligt senast synliga uppgifter hade riksförsäkringsanstalten för år 1922 en premieintäkt av cirka 8 miljoner kronor och en kostnad för förvaltningen av i runt tal 2 miljoner kronor, alltså en förvaltningskostnad av 25 procent av premieintäkten. Denna kostnad har täckts dels av staten, dels av arbetsgivarna genom dessas tilläggsavgifter och dels av de ömsesidiga bolagens försäkringstagares bidrag. Som bekant ingå i riksförsäkringsanstaltens verksamhet en del andra arbetsuppgifter än de, som äro att hänföra till själva olycksfallsförsäkringen, men som dessa ej äro av större omfattning, torde 5 procent av premieavgifterna gott räcka till för detta ändamål. Att av de ömsesidiga bolagens försäkringstagare utkräva större bidrag, än som nu faktiskt erläggas av dessa, nämligen 3 procent å egna premier, torde få lämnas helt ur räkningen med hänsyn till att

dessa jämväl måste utan någon som helst hjälp bekosta egen förvaltning, samt att de blivit ytterst ogynnsamt ställda gentemot riks-försäkringsanstalten genom de lagändringar, som på senaste tid av statsmakterna vidtagits. Den av mig nämnda kommittén har ej heller, som framgår av dess yttrande, ansett, att ett ökat bidrag borde ifrågasättas.

Eftersträvar man en besparing i statsanslaget, finnes således ingen annan utväg än att öka de i anstalten försäkrade arbetsgivarnas bidrag, varvid jag dock anser, att man f. n. bör stanna vid en ökning av blott 5 procent, varigenom nämnda bidrag skulle uppgå till 10 procent av premierna och statens anslag således kunna stanna vid 10 procent förutom de förut nämnda 5 procenten för kostnaderna för särskilda uppgifter.

Huruvida anstaltens försäkringstagare i realiteten skulle komma att få erlagga den något högre avgift, som detta ökade bidrag skulle förorsaka, torde vara tämligen ovisst. Sannolikt komme väl anstalten att i motsvarande grad sänka sina premier, såsom förut skett av annan anledning. Jag grundar denna min uppfattning på det förhållandet, att anstalten under sin verksamhet sett sig i stånd att upplägga betydande reservfonder, som vid 1923 års början sammanlagt uppgingo till det ej föräkliga beloppet av ej mindre än 7,332,065 kronor 73 öre, om däri inberäknas den alldeles obehövlige säkerhetsfonden, som härleder sig från den äldre verksamheten efter 1901 års lag, samt vinsten enligt 1922 års bokslut. Redan räntan härå täcker i det närmaste den av mig föreslagna bidragsökningen, men skulle så ej i full utsträckning bliva fallet, torde väl riks-försäkringsanstalten ej känna sig förhindrad använda själva fondmedlen härtill, *så mycket mera som den redan praktiserat detta ej endast för sänkning av egna försäkringstagares premier utan jämväl, vad märkligare är, för reduktion av dylika åt de delägare i de ömsesidiga bolagen, som velat överflytta sin försäkring till anstalten, oaktat dessa ej med ett enda öre bidragit till fondens förkovran* Man måste förvåna sig över, att så kunnat ske med regerings och riksdags, speciellt dess revisorers, medgivande, då dessa fonder, som tillkommit huvudsakligast på så sätt, att staten betalt anstaltens förvaltningskostnader, och enligt min och mångas mening till största delen uppsamlats ur de mindre arbetsgivarnas fickor, under alla förhållanden ej bort av anstalten utan vidare få disponeras för ändamål, som äro helt främmande för åtminstone 1916 års lagbestämmelser

Med det anförda har jag velat visa, att en besparing av bortåt en halv miljon kronor på anslaget till riks-försäkringsanstalten mycket väl kan låta sig göra, utan att statens anstalt blir i minsta mån lidande, och utan att dess försäkringstagare behöva över hövan belastas.

Riks-försäkringsanstalten har till försvar för ojämnheterna i premiesatserna gjort gällande, att sockenombuden ej äro tillräckligt noggranna vid mantals-skrivningarna. Härtill vill jag anmärka, att det av mig här anförda fallet ej tagits upp av ombudet. Men hur skola ombuden egentligen förfara vid lämnande av uppgifter? Om man tänker sig en hantverkare, som aldrig lejer mera under hela året, än då hans enda gris skall slaktas, och sålunda betalar, låt oss säga, högst fem kronor per år för lejd arbetskraft, då måste ombudet påföra denne en tillfällig arbetare. Hur mycket får manne den hantverkare då betala i olycksfallsförsäkringsavgift för detta enda dagsverke? Har ombudet däremot ej påfört nämnda hantverkare någon lejd arbetskraft och en olycka inträffar under slakten, så kan han, om han är svagt ställd i ekonomiskt avseende, bli ruinerad på grund av olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser.

Riks-försäkringsanstalten fordrar, att vägstyrelserna skola ha sina entreprenörer försäkrade. Så snart en lantbrukare, som ju i regel förut har sina arbetare försäkrade, såsom entreprenör åtager sig ett arbete för en vägstyrelse, tvingas denna att försäkra hans arbetare, ehuru de äro försäkrade förut. Samma är förhållandet med en kommun, som överlämnar ett byggnadsarbete åt en entre-

I fråga om visst bidrag till riks-försäkringsanstaltens förvaltningskostnader.
(Forts.)

I fråga om
visst bidrag till
riks-
försäkrings-
anstaltens
förvaltnings-
kostnader.
(Forts.)

prenör. Kommunen är ålagd att försäkra entreprenören-byggmästarens arbetare. Byggmästaren har även nödgats försäkra dem, då han är den, som avlönar dem, och dessutom har dem sysselsatta på fler ställen.

Det skulle vara intressant att veta, hur tillämpningen sker i motsvarande fall i städerna. Om en ensamstående kvinna, som dagligen utför arbete åt andra, hyr ett rum och lejer en arbetare att hugga veden åt sig, har hon denna vedhuggare försäkrad? En ungarl lejer för klädtvätt; betalar han manne försäkring för tvätterskan?

Att veta, vem som enligt denna lag skall anses som arbetsgivare, är synnerligen svårt. När det säges, att sockenombuden ej äro tillräckligt noggranna, så skulle jag därför vilja framhålla, att detta helt och hållet får tillskrivas lagens otydlighet.

Jag skulle nästan vilja påstå, att det knappast kan uppletas en enda man eller kvinna, som ej betalar någon tillfällig arbetare och sålunda skulle vara skyldig att betala olycksfallsförsäkringsavgift. Vore det inte under sådana förhållanden skäl att utreda, om ej hela olycksfallsförsäkringsverksamheten kunde förläggas till kungl. pensionsstyrelsen? Med något höjda grundavgifter till folkpensioneringen och med införande av principen lika ersättning för lika skador kunde detta måhända gå för sig.

Den oklarhet, som råder beträffande riksförsäkringsanstaltens beskattningsmetoder, framförallt vad landsbygden angår, har gjort, att jag flera gånger tänkt föra frågan på tal inom riksdagen. Avsikten med min motion har varit att söka få bort anledningarna till det missnöje, som nu råder över anstaltens verksamhet, genom att söka få till stånd en rättvisare avvägning av avgifterna och om möjligt förmå vederbörande att uppgöra en enhetlig beräkningsgrund, enligt vilken varje arbetsgivare finge betala proportionsvis lika efter summan av utbetalda avlöningar. Så, som förhållandena nu äro, är jag övertygad om, att de mindre arbetsgivarna få betala jämförelsevis mycket mera än de större. en ordning, som jag varken kan finna rättvis eller ur någon som helst synpunkt motiverad.

Då enligt paragraf 12 i 1916 års lag om försäkring för olycksfall riksförsäkringsanstalten likväl ej säkerställer en arbetsgivare för alla slag av risker, så skulle jag vilja fästa herr statsrådets och chefens för socialdepartementet uppmärksamhet på nämnda paragraf. Som exempel, hur denna paragraf tolkas, skall jag anföra följande:

På grund av ovarsam körning med en unghäst kastades skjutsen vid möte med en automobil i diket. En i skjutsen medföljande person, som begärt att tidigare få stiga av men därtill hindrats av försäkringstagaren (hästägaren), ådrog sig därvid skador, för vilka han tillerkändes ersättning med kr. 200:—.

En försäkringstagare hade anställt en person för utförande av taktjärning. Då arbetaren äntrade en av försäkringstagaren utlämnad bristfällig stege, föll han till marken och ådrog sig rätt svåra skador, för vilka han erhöll ersättning enligt lagolycksfallsförsäkring. Han fordrade emellertid av arbetsgivaren full ersättning för förlorad arbetsförtjänst och ersattes av *Hansa* med kr. 507:36.

Då riksförsäkringsanstalten i sin nuvarande form, oavsett om den kan anses behöflig eller ej, då privata företag finnas, i varje fall måste anses vara i behov av en reglering gentemot de privata företagen och dessutom, såsom jag förut visat, riksförsäkringsanstalten icke ens tillfredsställande skyddar den enskilde arbetsgivaren, så skall jag, herr talman, yrka bifall till min motion.

Herr **Karlsson** i Gasabäck: Herr talman! Jag skall icke ingå på något bemötande av den föregående talarens anförande, därför att det nog icke var någon av kammarens ledamöter, som hörde vad han sade. Jag skall därför in-

skränka mig till att, på de skäl som utskottet anfört, yrka bifall till utskottets hemställan.

I fråga om visst bidrag till riks-försäkringsanstaltens förvaltningskostnader.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag vill endast uttala ett önskemål, som bör inflyta i dagens protokoll, nämligen att vid den utredning, som nu skall verkställas i föreliggande spörsmål, man måtte taga någon hänsyn till ett faktum, som slagit ned som en överraskning för oss, som försäkra mot olycksfall. De är så, att domstolarna döma dem, som tagit försäkring, till att betala summor, som för vissa olycksfall uppgå till betydande belopp utöver vad riks-försäkringsanstalten utbetalar. Det är helt säkert ingen försäkringstagare, som har trott, att det skulle vara fallet, men då det tyvärr är ett faktum, att så skett, hoppas jag, att vid den utredning, som nu ställts i utsikt, man ägnar denna sak sin uppmärksamhet och löser frågan på sådant sätt, att ersättningen verkligen skyddar den, som tagit försäkringen, då han tagit den fullt lojalt och ärligt.

Även en annan sak bör uppmärksammas, nämligen att det vore högst önskvärt, om det kunde något närmare definieras, hur långt skyldigheten att försäkra egentligen sträcker sig. Ty det är väl knappt någon medborgare, som hunnit myndighetsåldern, som icke vid något tillfälle har en person, som uträttat någon smula arbete åt honom. Det är oklart, hur i så fall skall förfaras, och jag tror att det problemet är värt, att man ägnar det en tanke.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kam-maren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring av proceduren vid prövning av ärenden rörande utländsk arbetskrafts användande inom landet. Därvid yttrade:

Ang. ärenden rörande utländsk arbetskrafts användande inom landet.

Herr Lovén: Herr talman! Som framgår av utskottets utlåtande, tror utskottet, att syftet med den motion, som avlämnats, skall vinnas utan särskild framställning från riksdagen. Det finnes dock en grupp arbetare i landet, som är utestängd av utländsk arbetskraft, nämligen musikerna i vårt land. Det kommer in en hel mängd musiker under uppgift, att de ha andra yrken, vari det råder brist på arbetskraft. Men väl inkomna i landet taga de anställning som musiker, under det att vårt eget lands utbildade musiker få gå arbetslösa. Men dessa svenska musiker ha dels kostat på avsevärda summor på sin egen utbildning, och dels har staten bidragit till deras utbildning, och då är det hårt, att de skola trängas undan av utländska musiker på sätt, som nu sker. Nu finnes det en lag, som kunde råda bot på detta missförhållande, men i alla fall kan man säga, att det av regeringen i 99 fall av 100 lämnats obeaktat, oaktat att man kunnat påvisa, att man kunnat tillämpa den lag, som finnes. Det är ej uteslutet, att den polis, som övervakar utlänningars vistande i Sverige kunde se till, att de verkliga sysselsätts i det yrke, för vilket de erhållit in-resetillstånd, och ej komma in med s. a. s. falsk ursprungsbeteckning. Det har på senare tider kommit in en stor mängd zigenare, som sysselsätts på våra guldkrogar. Och det finnes, knappt en restaurant, där ej svarta och gula musiker taga brödet ur munnen på våra svenska musiker.

Herr talman, jag har velat säga detta för att påpeka, att användandet av utländsk arbetskraft här borde i den mån det är möjligt förhindras. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ärenden
rörande
utländsk
arbetskrafts
användande
inom landet.
(Forts.)

Herr Höglund: Herr talman! Vad herr Lovén anført går utanför motionen, och jag skall därför i korthet be att få referera, hur det egentligen ligger till och vad jag begärt i motionen. Jag har nämligen där yrkat, »att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om sådan ändring av proceduren vid prövning av ärenden rörande utländsk arbetskrafts användande inom landet, varigenom vederbörande arbetsgivare finge bidra till statens kostnader för utredningen vid dessa fall av arbetsmarknadsläget». Jag har icke begärt mera än att de kostnader denna procedur medför måtte erläggas av dem, som taga denna institution i anspråk.

Motionen har av utskottet remitterats till socialstyrelsen, som till alla delar anslutit sig till densamma, men på grund av att redan inom finansdepartementet vidtagits åtgärder i detta syfte och att de åtgärder, som Kungl. Maj:t vidtagit, äro sådana, att de svara mot det syfte motionen avser att fylla, anser man, att motionen icke bör föranleda någon kammarens åtgärd. Till detta har utskottet anslutit sig, och till yttermera visso ber jag att få meddela, att ungefär samtidigt med att detta betänkande inkom på kammarens bord inkom även en kungl. proposition, som i den del varom här är fråga är av följande lydelse:

»Enligt § 11 i kungörelsen den 22 december 1922 om övervakande av utlänningar i riket skall här i riket vistande utlänning, som önskar fortfarande uppehålla sig här och ej kan förskaffa sig viserat pass, vara försedd med uppehållsbok, innefattande tillstånd att vistas i riket. Upphållsbok utfärdas av vederbörande polismyndighet, som tillika meddelar förlängning av sådant tillstånd. Avgiften för dylika tillståndsbevis utgår dels med stämpel 1 krona enligt förutnämnda kungörelse. Den föreslagna höjningen av stämpelavgiften för vissa viseringar av pass torde påkalla, att jämväl stämpelavgiften för tillståndsbevis i uppehållsbok höjes; och får jag i sådant hänseende föreslå att avgiften bestämmes till 2 kronor. Även för nämnda bevis erfordras en särskild rubrik i stämpelförordningen.»

Alltså har Kungl. Maj:t gått på en höjning av 100 % och då enligt min mening detta skulle täcka vad motionen avser, har jag herr talman icke något yrkande.

Herr Ward: Herr talman! Då det icke har yrkats annat än bifall till utskottets hemställan, kunde det kanske vara överflödigt att från utskottets sida göra annat uttalande än ett åberopande av vad som sagts i det skriftliga utlåtandet, men då nu en ärad talare, herr Lovén i Malmö, har upptagit en särskild del av denna sak till behandling, tror jag mig vara skyldig att uttala några ord på den punkten.

Det är uppenbart, att då utskottet prövat denna i mångt och mycket svårbedömda fråga, har utskottet tagit hänsyn även till den ställning de svenska musikerna för närvarande intaga, och otvivelaktigt har utskottet i lika hög grad som herr Lovén varit besjälade av önskan att i största möjliga utsträckning bevaka de svenska musikernas intressen. Men vid den undersökning av frågan, som utskottet gjort, ha vi funnit, att man från socialstyrelsen, där dessa frågor undersöktes ur arbetsmarknadssynpunkt, förfar beträffande musikerna på samma sätt som med avseende å andra yrkesutövare. Sålunda har musikerförbundet tillfrågats, om det funnits möjlighet att besätta de platser, varom varit fråga, med svenska musiker, och först då man kommit underfund med att det icke varit möjligt att få svenska musiker att fylla de anspråk vederbörande musiketablissemang uppställt, har man tillstyrkt inresetillstånd eller fortsatt rätt till vistelse i landet. Det förefaller också, som om herr Lovén en smula överdrivit verkningarna av den nuvarande ordningen, då han säger, att en »massa» zigenare invandrat i landet och utöva musik på restauranger. Det är icke riktigt: av de

siffror, som lämnats till utskottet från socialstyrelsen angående rätt för musiker att invandra, får man en annan uppfattning om de verkliga förhållandena. Enligt de uppgifter, socialstyrelsen lämnat utskottet har under tiden från den 1 oktober 1922 till den 30 april 1924 eller under ett och ett halvt år tillstyrkts inresetillstånd i 161 fall men avstyrkts i 95 fall, och dessutom har socialstyrelsen icke haft anledning att yttra sig om sakfrågan i 5 fall. Därjämte påpekas, att under samma tid ha minst 20 % av de inresta musikerna lämnat landet. Jag har velat lämna dessa uppgifter för att visa, att utskottet har beaktat denna del av frågan.

*Ang. ärenden rörande utländsk-
arbetskrafts
användande
inom landet.
(Forts.)*

Till slut vill jag säga, att när man ingår på frågan om att reglera förekomsten av utländsk arbetskraft, får man se till, att man icke fastställer bestämmelser, som skulle ha en protektionistisk innebörd, bestämmelser, som skulle i avseende å frågan om i vad mån utländsk arbetskraft kan och bör finnas verka såsom en tullmur. En sådan princip anser jag, att man icke kan gå in för, men musikerförbundet tycks åtminstone med avseende å musiker anse, att man bör fastställa en stämpelavgift, som skulle få innebörden av en mycket hög tullskyddsbestämelse. Förbundet har nämligen ifrågasatt, om man icke kunde belägga inresetillstånd eller pass med en stämpelavgift av 200 kronor per person. När man framställer dylika anspråk, har man gått orimligt långt och begärt, att staten skulle gå in på en princip, som icke kan vara lycklig. Dessutom får man komma ihåg, att viseringstvång gäller endast mot vissa länders undersåtar. Skulle man stadga strängare bestämmelser mot dessa länders undersåtar, skulle följden blott bliva den, att vi finge ökad tillströmning av musiker från de länder, mot vilka man icke anser sig böra använda dylika stränga bestämmelser. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lovén**: Blott ett par ord. Så mycket protektionist är jag att jag hellre ser att svenska arbetare få arbete, vilket fakt de än tillhöra, än utländska arbetare. Vad beträffar utredningen om användandet av musiker vill jag endast säga, att herr Ward kan taga reda på vad villkor svenska musiker få, då de komma till utlandet för att där utöva sitt yrke.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, med förslag till lag om viss panträtt i spannmål.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.*

Uti en till riksdagen avlåten, den 2 januari 1924 dagtecknad proposition, nr 5, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

I sammanhang med förevarande proposition, vilken hänvisats till statsutskottet, utom i vad den avsåg pensionsväsendet samt jordbruksärenden, hade utskot-

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

tet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 195, av herrar *Johan Johansson* och *Alexander Nilsson*; och
nr 201, av herr *Sigfrid Hansson m. fl.*; samt

inom andra kammaren:

nr 319, av herr *Petersson* i Broaryd *m. fl.*;
nr 322, av herrar *Olsson* i Kalmar och *Laurén*;
nr 323, av herr *Kinnanson*;
nr 324, av herrar *Johanson* i Stockholm och *Hage*; och
nr 325, av herr *Starbäck*.

I den av herr *Sigfrid Hansson m. fl.* väckta motionen, vilken var likalydande med den inom andra kammaren av herrar *Johanson* i Stockholm och *Hage* väckta motionen, hade föreslagits, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 5 besluta antaga följande

Förslag

till

Kungörelse

angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

§ 3.

Där annorlunda icke är i § 4 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget å den för månad uppburna avlöningen efter ett procenttal, motsvarande hälften av det utav Kungl. Maj:ts fastställda talet för levnadskostnadsökningen och i förekommande fall avjämnat till närmast lägre hela tal, vartill kommer dels ett fast bottenlägg, räknat efter 10 kronor för månad, dels ock beträffande befattningshavare, vilken vid början av det kalenderår, som omfattar den månad, dyrtidstillägget avser, underhållit barn under sexton års ålder, ett fast barntillägg, räknat efter fem kronor för månad och varje sålunda underhållet barn; dock att bottenlägg och barntillägg tillsammans ej må uppgå till högre belopp än det procentuella tillägget för motsvarande tid.

Tillägget utgår icke på grund av försörjningsplikt för barn, som — — — familjens underhåll.

Uppgår avlöningen till mera än 620 kronor i månaden, utgår å den del, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg — — — helt kronotal bortfaller.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare — — — iakttagande därav, att det i § 3 omförmälda procenttal skall i varje särskilt fall minskas med 18, att bottenlägget för månad räknat utgår med åtta kronor, att det belopp, varmed dyrtidstillägget ökas för varje underhållet barn, utgör fyra kronor, samt att dyrtidstillägg icke utgår å den del av avlöningen, som må överstiga 750 kronor i månaden.

Mom. 2. Därest för — — — sagda övergångsbestämmelser.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herr *Sigfrid Hansson m. fl.*, herrar *Olsson* i Kalmar och

Laurén, herr Kinmanson samt herrar Johanson i Stockholm och Hage i ämnet väckta motionerna ävensom med bifall till herr Starbäcks motion, samt med avslag å herrar Johan Johanssons och Alexander Nilssons motion och herr Peterssons i Broaryd m. fl. motion måtte

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m.m.
(Forts.)

a) besluta, att de för budgetåret 1923—1924 gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst — med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare dels och befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. — skulle gälla jämväl för budgetåret 1924—1925;

b) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, dyrtidstillägg för budgetåret 1924—1925 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, samt att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen finge bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg vid nedannämnda verk och institutioner för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

Under sjunde huvudtiteln:

För mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 32,000, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;

för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 15,000, att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

Under åttonde huvudtiteln:

För statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 13,000, att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

Under tionde huvudtiteln:

För patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å . . . kronor 120,000, att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 14,000, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;

till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke ovan särskilt angivits, för budgetåret 1924—1925 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,800,000
» tredje »	»	320,000
» fjärde »	»	8,700,000
» femte »	»	5,450,000
» sjätte »	»	190,000
» sjunde »	»	3,100,000
» åttonde »	»	6,500,000
» tionde »	»	1,150,000.

Vid utlåtet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *C. Petrus V. Nilsson, Wiklund, Olsson* i Kullenbergstorp, *Norman* och *Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å de av herr Sigfrid Hansson, herrar Olsson i Kalmar och Laurén, herr Kinmanson, herrar Johanson i Stockholm och Hage och herr Starbäck i ämnet väckta motionerna ävensom herrar Johan Johanssons och Alexander Nilssons motion samt herr Peterssons i Broaryd m. fl. motion, i vad dessa motioner skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte

1) godkänna vid reservationen såsom bilaga fogat förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

2) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk dyrtidstillägg för budgetåret 1924—1925 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes;

samt att där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen finge bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag;

3) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg vid nedannämnda verk och institutioner för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

Under sjunde huvudtiteln:

För mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 32,000, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;

för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 15,000, att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

Under åttonde huvudtiteln:

För statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 13,000, att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

Under tionde huvudtiteln:

För patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å . . . kronor 100,050, att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 14,000, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;

till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke ovan särskilt angivits, för budgetåret 1924—1925 såsom extra förslagsanslag anvisa

— under andra huvudtiteln	kronor	1,600,000
» tredje »	»	300,000
» fjärde »	»	7,700,000
» femte »	»	4,900,000
» sjätte »	»	170,000
» sjunde »	»	2,800,000
» åttonde »	»	5,900,000
» tionde »	»	1,000,000; samt

av herr *Bengtsson* i Norup.

Den i punkten 1) av förstnämnda reservation åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag
till
Kungörelse

angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Härigenom förordnas, att § 2 i kungörelsen den 15 juni 1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst skall upphöra att gälla samt att §§ 3 och 4 i samma kungörelse skola i nedan intagna delar hava följande ändrade lydelse:

§ 3.

Där annorlunda icke är i § 4 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget med 33 procent av den för månad uppburna avlöningen; dock att dels beträffande — — — krontal bortfaller.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare — — — iakttagande därav, att det procenttal, efter vilket dyrtidstillägget skall utgå, utgör 16, att det belopp, — — — angivna belopp.

Mom. 2. Därest för — — — sagda övergångsbestämmelser.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1924.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är väl nu för sjätte eller sjunde gången, som jag deltagit i prövningen av detta ärende. Det började, om jag icke missminner mig, vid 1918 års riksdag. Men vid alla dessa tillfällen har det varit en sak, som varit genomgående. Vad Kungl. Maj:t än har föreslagit eller, om jag skall förkorta det, vad än finansministern har föreslagit, har det aldrig godkänts av statsutskottets majoritet. Naturligtvis föreligger det icke något undantag denna gång heller. Jag har verkligen gjort mig den frågan, om det i alla större saker, som Kungl. Maj:t förelägger riksdagen, vore så omöjligt för Kungl. Maj:t att stå i samklang med riksdagen. Skulle det då icke bliva något underligt? Vore det så, att parlamentarismen hos oss hade någon större betydelse, så hade ju en hel samling av finansministrar redan stupat på dyrtidstilläggsfrågan, och det tror jag är sannolikt, att det lika litet kommer att lyckas för finansministrarna framdeles vid behandlingen av dyrtidstilläggen. Denna fråga är mycket underbar. Jag vill taga ett exempel och blott återkalla i minnet behandlingen i fjol, då den, som då framlade förslaget om dyrtidstillägg, själv i kammaren tog ståndpunkt för det mest avvikande förslag, som förekom i kammaren, för det förslag, som mest skilde sig från det förslag, han själv framlagt. Jag vet icke, om den nu sittande finansministern ämnar göra detsamma, men än så länge antar jag, att han står på, som man brukar säga, Kungl. Maj:ts proposition.

Då jag gått att taga ställning i år till problemet, har jag icke kunnat undgå att finna, att själva den ekonomiska innebörden av skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och det förslag statsutskottets majoritet förordar icke är syn-

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 36.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

nerligen stor, och ifall att index går ned, såsom skedde vid sista kvartalsskiftet, behöver indextalet endast falla till 169 för att vad beträffar de nyreglerade verken bestämmelserna skola precis flyta ihop. Det är därför, som jag tycker, att man oavsett skillnaden mellan det ena och det andra förslaget i ekonomiskt avseende kan bedöma dessa förslag helt sakligt till sin innebörd, och då kan jag icke frigöra mig från den åsikten, att vad beträffar löntagarna det för dem vore en fördel, att de bestämt kunde veta, vad deras lön för året uppgår till. Det kan i särskilt fall förekomma, att en ändring av inkomsten på olika månader äger rum, men det lär icke vara så stor skillnad annat än när det gäller befordran eller dylikt. Men det är en sak, som de flesta människor sträva efter, och det är att kunna få klart för sig, hur ekonomien beträffande inkomsterna kommer att ställa sig en tid framåt. Nog har man hört många gånger åtminstone den första tiden, då dessa indextal skulle tillämpas, att man uttalade sig så bittert om att man visste icke vad lönen skulle bli, utan det blev en summa, som man knappt kunde kontrollera. Jag går ut ifrån, att det är en absolut fördel med en bestämmelse, att lönen är fast och gäller oförändrat. Jag har såsom ett bidragande skäl för denna åsikt, att då vi i fjol i Malmöhus läns landsting hade att reglera löneförhållandena för landstingets tjänstemän och tjänsteinnehavare för övrigt och därvid företrädesvis hade att syssla med befattningshavarna vid sjukvården, vilkas löner äro den största posten och där de flesta befattningshavare äro anställda, och när den frågan remitterades till finansutskottet i landstinget, hörde jag först och sist den meningen uttalas: framför allt regleren så, att vi veta vad vi skola ha för år och gören inga evinnerliga förändringar kvartalsvis. Ja, det var de, som yttrade sig på det sättet, och vi efterkommo deras önskan. Jag får säga, att jag icke från befattningshavarnas sida hört någon anmärkning framställas mot att dyrtidstilläggen på det sättet gjorts fasta för helt år, och jag dömer därav, att det kommer att bli samma förhållande beträffande statstjänarna. Att det för staten är en given fördel, när det gäller att uppställa budgeten och även i andra avseenden, att man bestämt känner och kan disponera de summor på budgeten, som skola utgå som dyrtidstillägg, är ju även klart. Det lär väl icke kunna vara mer än en mening om att det är en fördel med allt, som i budgethänseende kan göras fast och bestämt, och vi ha ju på så gott som alla områden, där det varit möjligt, strävat mot det målet.

Sedan återstår det sista problemet, och det är, att jag trott mig finna, att många här i landet betrakta socialstyrelsens index såsom något nära nog heligt. Det har knappast medgivits, att man fått uttala något tvivel om indextalets exakthet i vad gäller de delar, av vilka de uträknas, och vilka kunna vara mycket diskutabla. Dessa indextal ha åtminstone för mig aldrig kunnat framstå såsom några bestämda och för all tid gällande sanningar. Däremot medger jag gärna, att sedan man väl har samlat in de olika delar, av vilka indextalet skall beräknas, är naturligtvis själva beräkningens utförande höjd över varje tvivel. Själva uträknandet i och för sig är nog riktigt, men jag vågar påstå, att de delar, som man utgår ifrån, åtminstone i ett par punkter äro mycket tvivelaktiga. Jag kan sålunda för min del icke tillmäta dessa indextal någon så stor betydelse, som man på andra håll gör, utan jag inskränker mig till att betrakta dem som en allmän anvisning om hur priskurvan i stort sett rör sig. Utöver detta vill jag emellertid icke tillmäta talen en absolut gällande beviskraft. Från denna utgångspunkt finner jag också det kungl. förslaget vara mycket väl avvägt och försvarbart.

Jag skall icke här inlåta mig på några jämförelser med andra medborgargrupper, särskilt småproducenter, och hur det ställer sig för dem, men det är nog för många av dessa, som jag nu har vågat antyda, ett underligt tal detta, då man säger, att höjningen är 176 eller 173 eller något dylikt. De kunna icke

beträffande sina egna förhållanden återfinna just denna höjning i verkligheten. Det är en sak, som man icke kan resonera bort. Jag vågar då säga, att jag tror, att det verkligen är en allvarsam sak att helt och hållet ignorera, hur det i stort sett förhåller sig på andra områden i vårt land, utan att endast säga, att »där ha vi indextalet, och något mera göres oss icke vittne behov». Det är en uppfattning, som jag icke kan dela.

Det är naturligtvis många, som skola yttra sig, och jag är därför skyldig att fatta mig kort. Då jag alltså funnit, att Kungl. Maj:ts förslag i allo fyller måttet, och jag tror, att det tar tillbörlig hänsyn till båda sidor, skall jag be, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen, vilken i sak innebär det-samma som Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har för min del sagt redan i fjärde avdelningen av statsutskottet, att jag icke är i stånd att taga upp en mera intensiv försvarsdebatt för det förslag, som utskottet har samlat sig om, och jag har också sagt, att jag har måst böja mig för övermakten, och att det är detta, som har gjort, att jag har kommit att stanna för status quo, d. v. s. för det förslag, som gick igenom i fjol, och som de allra flesta, som då talade för det-samma, betecknade som höjden av enkelhet och reda och såsom ett alldeles utom-ordentligt bra förslag. Jag har då resonerat på det sättet, att om det är så, får jag böja mig för nödvändigheten, att det är omöjligt att göra något åt saken, då man vet, var övermakten ligger. Jag vill dock på samma gång stryka under, att herrarna och damerna skola icke tro, att det går att pressa ihop stats-tjänarkårens realinkomster hur långt som helst, ty då går det på samma sätt, som då man pressar ihop en fjäder för mycket, antingen brister den eller också kastas trycket tillbaka. För min del är jag alldeles övertygad om att det senare kommer att inträffa, och då äro vi ute i samma vals som tidigare.

Jag har nu angivit de skäl, som ha gjort, att jag stannat för utskottets förslag. Jag skulle icke vidare ha någon anledning att taga upp någon debatt, men då herr Olsson i Kullenbergstorp har fört in andra moment i diskussionen och talat om, hur landstinget i hans län har beslutat, och om vilka framställningar som kommit in dit, kan det ju vara mig förunnat att tala om att Örebro läns landsting år 1923 för sin del beslöt att bibehålla de av 1922 års riksdag beslutade grunderna med den lilla ändringen, att siffrorna 55/100 i bestämmelserna ändrats till 50/100. Det var den enda ändring, som Örebro läns landsting gjorde, och beslutet fattades enhälligt i dess dyrtidstilläggsutskott. Jag kan tala om för herr Olsson i Kullenbergstorp, att hans egna partivänner voro representerade i detta utskott och naturligtvis också hade möjlighet att där göra sina synpunkter gällande. Saken ligger nog på det sättet, att när man får tillfälle att så att säga inom en trängre krets se efter huru de olika förslagen verka, kommer man till det resultatet, att det är icke så orimligt, icke ens vad statstjänarna ha begärt, och att det icke heller vore så orimligt att också bevilja dem vad de begära.

Vidare har det här talats om den glidande skalan, och man har sagt, att socialstyrelsens index betraktas såsom nära nog helig. Nej, icke hyser jag för min del någon övertro varken på den glidande skalan eller på socialstyrelsens index, men jag vill dock säga, att då vi en gång har accepterat den glidande skalan, tycker jag, att den siste, som borde beklaga sig däröver, borde vara herr Olsson i Kullenbergstorp. Här i Sverige har det dock tack vare just den glidande skalan gått mycket smärftfritt att få ned lönerna, och mycket smärftfriare än på många, många andra håll, just därför att icke minst statstjänarna och många andra stora arbetargrupper i vårt land ha funnit sig i de olägenheter, som den glidande skalan medför. Jag behöver bara peka på vilka våldsamma strider, som man för

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

närvarande utkämpar i vårt broderland Norge, för att herrarna skola förstå, att det betyder något att hålla fast vid det, som man en gång gått in för. Jag tycker, att detta resultat är ett plus för den glidande skalan och ett plus också för statstjänarna. Det har visserligen knotats och knorrats, men i det stora hela har det gått ytterst lugnt, tack vare just den glidande skalans princip.

Det skulle kanske ur vissa synpunkter kunna vara en fördel att stanna för den del av Kungl. Maj:ts förslag, som så att säga vill låsa fast dyrtidstillägget, men jag får uppriktigt bekänna, att med den kännedom, som jag har om den svenska riksdagen, är det ingen, som ett ögonblick skall kunna inbilla mig, att det därigenom skulle kunna inträda någon större säkerhet för statstjänarna. Det skulle endast komma att resultera i att, sedan man en gång fått ett fast tal, skulle operationen bli ännu enklare än förut för vederbörande finansminister och för andra, som vilja sänka, att bara säga: »Vi behöva så och så många miljoner, och för att få dem behöva vi bara flytta ned det där indextalet, som vi bestämt oss för, då vi skulle låsa fast lönerna.» Försök icke att komma med något sådant emot en, som deltagit uti lönerogeringar sedan 1905. Det går icke, och det är icke ens lönt att försöka, det kan jag försäkra herrarna. Om Kungl. Maj:t i stället hade sagt, att den ansåg, att dyrtidstilläggen innebure en oformlighet i löneavseende, som man så fort som möjligt borde söka komma bort ifrån, och att Kungl. Maj:t därför hade för avsikt att sätta i gång en utredning, så att man nästa gång kunde lägga fram förslag om överförande av dyrtidstilläggen till fasta löner, ja, herregud, då skulle jag också ha varit med, men något sådant har man visligen aktat sig för att säga.

Jag har sedan intet mer att tillägga än att dessa 8,5 miljoner kronor, som det här rör sig om, låta som en mycket stor summa, men om herrarna se efter på sidan 8 i utskottets utlåtande, skola ni finna, hur liten ökning utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit det blir för varje befattningshavare, om vi bibehålla den rätt, som de ha sedan i fjol. Om ni tänka på att det för statens stora verksamhet kräves ett mycket stort antal befattningshavare, förstå ni, att dessa 8,5 miljoner bli utslagna till så pass blygsamma belopp för var och en, att jag trotsar någon att kunna säga, att det kan vara för mycket, att de få behålla det.

Så till sist en enda liten sak. Det har talats om politiska löner så länge, att man nästan känner vämjelse, när man öppnar en tidning och får se den rubriken. Jag vill säga kammarens ledamöter, att vi nu ha hunnit så långt i lönedepressning av reallönerna, åtminstone för den lägre personalen, att det i närvarande stund finns åtskilliga enskilda järnvägar, som träffat avtal med sin personal om löner, som med nuvarande index i vissa fall ligga något högre till och med än vad fallet blir med utskottets förslag. Då förhållandet är sådant, tycker jag, att vi åtminstone skulle kunna sluta med det där talet om de politiska lönerna.

Då jag ser saken på sätt, som jag har redogjort för, och då jag icke kan bli varm för förslaget, därför att jag icke anser det vara rättvist, utan bara går med på det, därför att man nödvändigtvis måste taga det för tillfället, ber jag, herr talman, dock att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *O. Nilsson* i Örebro.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Jag vågar göra det påståendet, att det icke någon gång förut legat så väl till med avseende å dyrtidstilläggsfrågans lösning, som det gör i år. Det är icke så stort avstånd mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, att det skall kunna framkalla några skarpstrider. Det kan dock icke hjälpas, att jag måste göra ett par reflexioner. Så länge småfolk, hantverkare, affärsmän och lantbrukare få sänka sin levnadsstandard och särskilt arbetare, som icke äro statsanställda, och som kanske icke veta, var de skola taga nästa dags avlöning, få draga åt svältremmen, som många

av dem få göra, kan jag icke förstå annat än att det för dessa måste kännas orättvist, att man bibehåller en så hög levnadsstandard hos så många av statens tjänstemän, som dock icke i många fall ha vidare utbildning för sin tjänst än vad dessa ha, som gå i vanligt grovarbete. De måste givetvis göra sina reflexioner över detta. När herr Anderson i Råstock säger, att man icke skall spämma fjädern mera än som är nödvändigt, så må jag säga, att jag vet icke, om fjädern spämmas så mycket hårdare genom Kungl. Maj:ts än genom utskottets förslag. Skillnaden är ju bara den, att om utskottets förslag antages, får exempelvis en landshövding 200 kronor mera om året, en stationskarl 50 kronor mera om året o. s. v., än om Kungl. Maj:ts förslag tages.

Jag har emellertid dessutom gjort ett par andra reflexioner. Herr finansministern har naturligtvis lagt upp budgeten så, att den skall gå ihop. Skall nu möjligheten därtill göras beroende av att man icke sänker postavgifterna eller kaffetullen, för att icke tala om frakttaxorna vid statens järnvägar, där en sänkning ju påyrkas från många olika håll? Livsförnödenheterna fördyras givetvis på grund av de höga frakterna. Så t. ex. fördyras potatis, som fraktas från Skåne till Stockholm, med 100 procent, så att frakten i allmänhet går till mera än vad potatisen kostar i inköp. Lantbrukaren har dock fått odla upp sin jord, bekosta sitt utsäde, utföra sitt arbete och transportera potatisen till stationen, men han får ändå icke så mycket för varan, som den sedan kostar i frakt till Stockholm. Detta förhållande inverkar helt naturligt på indextalet, ty när man skall beräkna detsamma, går man ut på torgen, i städer och orter och tar reda på vilka priser som gälla. Det är naturligtvis berättigat, att man för de statsanställda liksom för andra räknar med de priser, som gälla på torgen, där de verkligen skola göra sin inköp. Men det synes mig även vara ett berättigat krav, att staten i sin mån försöker att genom fraktnedsättningar förbilliga livsförnödenheterna, så att indextalet kan sjunka. Som det nu är, tar man med den ena handen, vad man ger med den andra. Man ger dyrtidstillägg på grundval av indextalet, men man tar igen det av konsumenterna genom fördyrade livsförnödenheter. Det är en livsmedelspolitik, som icke kan försvaras i längden. Alla skäl tala ju för att man skall använda alla till buds stående medel för att om möjligt få ned både frakter och annat, som inverkar fördyrande på livsförnödenheterna.

Om det nu går så, att indextalet sjunker, vilket man icke vet något om, då lättas ju fjädern, herr Anderson i Råstock. Den blir icke längre så spänd, och den kanske ett tu tre kan bli lika litet spänd med Kungl. Maj:ts som med utskottets förslag. Man vågar dock givetvis icke nu göra något uttalande om huruvida den kommer att bli mer eller mindre spänd, om man nu tar det ena eller andra förslaget.

Då jag vid utskottets utlåtande fogat en blank reservation, har jag här velat ange de skäl, som gjort, att jag stått betänksam vid denna punkt. Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet är här närvarande, vill jag hoppas, att han i sin mån påverkar Kungl. Maj:t att taga med i räkningen just dessa synpunkter, då det gäller frakter och andra faktorer, som inverka på indextalet, så att vi möjligen skulle kunna komma fram till den tidpunkten, då vi sluppe ifrån sådana debatter och dessa, som riva upp strid kamrater emellan både i utskottet och i riksdagen, och kunde få en reglering av lönerna, så att man sluppe lägga till några dyrtidstillägg. Det skulle vara en härlig sak, om det kunde åstadkommas. Jag tycker för min del, att tiderna nu äro sådana — allt börjar ju att stabiliseras — att man efter verkställd undersökning kunde bestämma lönerna så, att det icke behövde varken dragas ifrån eller läggas till, beroende på om smöret sjunker eller stiger med ett par öre per kilogram eller om äggen sjunka eller stiga med 10 öre per tjog. Alla dessa fluktuationer, som skola studeras och följas över hela landet, kosta staten icke så litet. Jag tror, att det vore skäl

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. att tänka på att försöka komma bort från dyrtidstilläggen och ordna lönerna i enlighet med berättigade krav efter vad de olika tjänsterna kräva i avlöning, så att vi måtte slippa diskutera frågan om dyrtidstillägg år efter år. Herr talman! Jag har intet yrkande.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke bli mångordig. Det finns ju vissa saker, som äro av den natur, att ju mindre man talar om dem, desto bättre är det. Jag skall i alla fall till att börja med förklara för herr Olsson i Kullenbergstorp, att jag icke tänker springa från Kungl. Maj:ts proposition. Herr Olsson i Kullenbergstorp har, såvitt jag kunnat förstå, på ett lyckligt sätt utvecklat fördelarna av ett fast dyrtidstillägg för såväl statens befattningshavare som för staten själv. Jag kan icke förstå annat än att det måste vara en mycket stor fördel för en tjänsteman att veta, med vilka inkomster han har att röra sig under ett helt år, och att det också är alldeles självklart, att det för staten måste vara en betydande fördel att veta, att budgeten går ihop. Man får ju komma ihåg, att det icke finns någon post, som i så hög grad påverkar budgetens utfall, som just dyrtidstilläggen till statens tjänstemän. Utgiftssidan i budgeten består ju i övervägande grad av löner.

Nu kan det ju frågas, varför regeringen, då den gick in för principen om fast dyrtidstillägg, just valde ett dyrtidstillägg, som var baserat på ett index av ungefär 166 å 168, beroende på om man räknar med reglerade eller oreglerade verk. Varför valde man icke det index, som existerade exempelvis vid årsskiftet? Ja, härtill vill jag svara, att för det första hade jag på känn, att levnads-kostnadsindex den 1 april skulle ställa sig lägre än den 1 januari, och för det andra ansåg jag, att i samma ögonblick som man gick över till ett fast index, kunde det vara berättigat att sätta index något litet lägre än den var vid det tillfället, då propositionen skrevs. Slutligen uppnådde man härmed även den fördelen, att inkomstberäkningarna kunde uppgöras med någon försiktighet, man uppnådde med andra ord fördelen av en solid budget.

Utskottet har emellertid icke ansett dessa skäl bärande. Utskottets motive-ring är ju skäligen kort, och av den får man ju icke mycken ledning. Det finns dock ett påstående i utlåtandet, som jag skulle vilja bestrida, nämligen att utskottets förslag ställer sig fördelaktigare för tjänstemännen. Om utskottet hade sagt, att det *sannolikt* ställer sig fördelaktigare för tjänstemännen, hade det varit någon mening i uttalandet, men att kategoriskt förklara, att det ställer sig fördelaktigare, är efter min mening oriktigt, ty det finns ju ingen säkerhet för att icke index går ned. För min del finner jag vissa skäl tvärtom tala för att så kommer att bli fallet. Vi skola komma ihåg, att varuprisindex ligger på 160, under det att levnads-kostnadsindex ligger på 173, och, så vitt man kan förstå, borde väl bägge dessa index i alla fall så småningom närma sig till varandra. Den svagt fallande prisnivån i Förenta staterna under föregående år och början av detta år talar i varje fall icke för någon höjning. Hur det emellertid därmed kommer att bli, vet ingen, och utskottet vet det under alla förhållanden lika litet som jag, och det är därför oriktigt att så utan vidare påstå, att utskottets förslag är fördelaktigare för tjänstemännen än Kungl. Maj:ts. Å andra sidan låter det sig naturligtvis icke förnekas, att levnads-kostnaderna kunna stiga, och i så fall blir givetvis utskottets förslag fördelaktigare för tjänstemännen. Det kan ju tänkas, att levnads-kostnadsindex stiger så mycket, att de 8,5 miljoner kronor, som utskottet beräknar som merkostnad utöver Kungl. Maj:ts förslag, absolut icke räcka till. Under sådana förhållanden skulle budgetens ram sprängas. Vi kunna väl i alla fall komma överens om att med utskottets förslag kommer budgeten att i viss mån stå på en vacklande grund.

Jag går ut ifrån att utskottet har låtit sig påverkas av talet om att inkomstberäkningarna äro alltför försiktigt hållna. För att nu tala om den saken, skall jag be att få taga upp de viktigaste punkterna i inkomstberäkningen, där man skulle kunna tänka sig några förändringar. Jag skall därvid börja med inkomst- och förmögenhetsskatten. Jag kan icke neka till att när budgeten gjordes upp och statsverkspropositionen avlämnades, hyste jag en svag förhoppning om att inkomst- och förmögenhetsskatten skulle utfalla något litet gynnsammare än vad den var upptagen till i budgeten. Jag ansåg mig vara så mycket mera berättigad till att på den punkten hålla beräkningarna något litet i underkanten, som det definitiva utfallet av taxeringarna i alla fall skulle komma att bli känt under riksdagens lopp. Nu ha vi ju sett, hur det ena bolaget efter det andra har deklarerat högre inkomster för det gångna året, och det är också riktigt, att inkomst- och förmögenhetsskatten från bolag nog torde komma att uppgå till något högre belopp än vad man vågade räkna med. Uppgifterna från länsstyrelserna hava emellertid nu börjat strömma in till finansdepartementet, och sammanräkningar hava verkställts för större delen av materialet. Jag är nu i tillfälle att meddela, att någon nämnvärd ökning av inkomst- och förmögenhetsskatten icke kommer att uppstå, utan att det tvärtom icke finns någon anledning att ändra siffran för inkomst- och förmögenhetsskatten i budgeten. Jag är övertygad om att detta för många kommer som en överraskning.

Vad tullinkomsterna beträffar ligger det ju så, att dessa inkomster under de gångna månaderna fortfarande ha hållit sig ganska höga. T. o. m. april månad hava tullinkomsterna, räknat från 1 juli eller från budgetsårets början, uppgått till 126,5 miljoner kronor. Det finns ju utsikter för att det beloppet på de två återstående månaderna skall stiga till 145 miljoner och kanske t. o. m. något mera. Under sådana förhållanden är det ju möjligt att tänka sig någon stegring av tullinkomsterna, vilka i statsverkspropositionen äro upptagna till 120 miljoner, men att avsevärt öka detta belopp tror jag vore oklokt, ty man får icke enbart se på importen. Man får också fästa sig vid siffrorna för värdet av vår export. Vi skola komma ihåg, att vi skola betala importen med vår export. Vi få ingenting för våra vackra blå ögons skull, och i längden kan icke landet leva över sina tillgångar. Kan icke exporten upprätthållas, måste importen gå ned.

Att inkomstberäkningarna även i andra avseenden icke ha varit för försiktiga, torde också framgå av en proposition, som senare i dag kommer att avlämnas om omsättnings- och utskänkningsskatten. Den beräknades av kontrollstyrelsen i höstas till 43,7 miljoner eller till samma belopp som föregående år. Riksräkenskapsverket höjde siffran till 44 miljoner. Jag satte ned den till 42 miljoner, en siffra, som naturligtvis varit föremål för mycken kritik. Nu kommer emellertid kontrollstyrelsen och lämnar den uppgiften, att omsättnings- och utskänkningsskatten endast kan beräknas till ett belopp av 38 miljoner kronor.

Jag tror, att om man går ut ifrån vad som nu har anförts, kan man lugnt säga, att beskyllningarna för att inkomstberäkningen varit alltför försiktig — ja, man har ju till och med fällt det uttrycket, att den varit tendentiöst försiktigt hållen — i varje fall äro högst betydligt överdrivna. Jag tror, att om det skulle bli något litet överskott på budgeten för 1924—1925, behövs det med hänsyn till kassafondens ställning. Å andra sidan tror jag, att det skulle vara synnerligen betänkligt, om det skulle uppstå en brist.

Jag skall därefter komma in på frågan om tjänstemännens löner nu, jämförda med lönerna före kriget. Genom de nedskärningar av dyrtidstilläggen, som ha gjorts av riksdagen 1921 och 1923, har ju den uppfattningen blivit ganska allmän, att statens tjänstemän nu äro i en avsevärt sämre ställning än före kriget. I själva verket är icke detta riktigt, för såvitt man icke enbart tänker på de högre tjänstemännen. När det talas om tjänstemännens dåliga löner, tänker man nästan alltid bara på de högre tjänstemännen. Det övervägande antalet tjänste-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

män uppbära nu högre reallön än 1914, och de göra det, även om man utgår ifrån 1905 års prisnivå.

I syfte att kunna få en uppfattning om huru antalet tjänstemän fördelar sig i olika kompensationsgrader, har jag inom finansdepartementet låtit utarbeta en grafisk tablå, som jag skall be att få demonstrera. Undersökningen grundar sig på löneuppgifter för 65 olika befattningsgrupper inom den civila och militära förvaltningen. Jämförelse mellan löneställningen 1914 och löneställningen under första halvåret 1924. Med hänsyn till att de olika befattningsgrupperna ha mycket växlande utbredning inom skilda dyrortsgrupper, har jämförelsen måst begränsas till dyraste ort. Samtliga beräkningar hänföra sig till medelavlöningen för befattningshavare över 25 år och utan barn. Med medelavlöning avses härvid medeltalet mellan begynnelse- och slutlön. I framställningen har befattningshavarnas avlöning år 1914 satts lika med 100. Den svarta brutna linjen anger de olika befattningshavarnas relativa löneställning år 1924. De 65 undersökta befattningshavarkategorierna hava med hänsyn till graden av den dyrtidskompensation, som framkommit av löne regleringar och dyrtidstilläggsbestämmelser, sammanförts till 23 huvudgrupper, vilka på tablåen hava ordnats efter fallande dyrtidskompensation. Den röda linjen med siffran 175 utvisar det avlöningsläge, som under första halvåret 1924 skulle ha motsvarat full kompensation för den sedan 1914 inträffade fördyringen, med andra ord, den del av det svarta brutna strecket, som faller över denna linje, representerar befattningshavares överkompensation, och den del av strecket, som faller under, representerar befattningshavares underkompensation. Staplarnas bredd anger antalet befattningshavare inom varje olika grupp. Då den breda stapeln till vänster omfattar ungefär $\frac{1}{4}$ av figurens bredd, representerar den ungefär $\frac{1}{4}$ av alla statens befattningshavare.

Jag ber att få framhålla, att det naturligtvis icke är möjligt att på detta sätt erhålla en fullt adekvat bild av löneutvecklingen sedan 1914, emedan nu existerande befattningshavargrupper ingalunda motsvaras av enhetliga grupper år 1914. I samband med löne regleringar hava omgrupperingar ägt rum, vilka medfört förskjutningar i befattningarnas karaktär, och även där namnet på befattningshavarna bibehållits oförändrat, hava understundom större eller mindre omläggningar ägt rum. Under sådana förhållanden är det endast möjligt att erhålla en högst approximativ bild av dyrtidskompensationens storlek inom skilda delar av statsförvaltningen. I stort sett torde dock denna bild giva en ganska god föreställning om denna dyrtidskompensation. Jämförelsen omfattar den centrala och lokala förvaltningen, militära befattningshavare, affärsverkens personal samt lärarkåren, varvid även medtagits de kommunalt anställda lärarna. Den stora vänstra gruppen, grupp nr 1, omfattar sålunda just dessa kommunalt anställda lärare, och av figuren framgår, att deras utgående sammanlagda avlöningsförmåner nu utgöra 287 procent av 1914 års löner. Som jag redan har påpekat omfattar denna grupp ungefär $\frac{1}{4}$ av hela antalet befattningshavare. För att taga andra exempel, omfattar gruppen 8 stationskarlar, oreglerade vaktmästare, uppsyningsmän vid tullverket m. fl., sammanlagt $\frac{1}{7}$ av hela antalet befattningshavare, och till dessa utgående löneförmåner representera 215 à 220 procent av 1914 års löner. Adjunkter och lektorer befinna sig i grupperna 13 och 14. Såsom av figuren framgår, äro dessa överkompenserade i förhållande till 1914 års lönenivå men underkompenserade, om man jämför med 1905 års lönenivå. För grupperna 17—23 utgör kompensationen 175—150. Dessa grupper omfatta kontrollörer vid tullverket, länsnotarier, majorer, förste postexpeditörer, sekreterare, universitetsprofessorer, byråchefer m. fl. andra befattningshavare, men dessa grupper äro icke så synnerligen omfattande till antalet. Hela antalet underkompenserade vid jämförelse med 1914 utgör 4 procent, och om man jämför med 1905 års lönenivå, utgör motsvarande antal cirka 25 procent. Som jag re-

dan har framhållit, äro siffrorna ingalunda exakta, men de borde i alla fall vara ägnade att skingra de värsta missförstånden om statens nuvarande lönepolitik.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Herr Hage: Herr talman, mina damer och herrar! Det var angenämt för mig att komma strax efter herr finansministern, därför att jag har varit med om att utarbete och väcka en motion, i vilken jag har polemiserat just mot herr finansministern i en del av de punkter, som herr finansministern nu har berört. Innan jag går över till att fortsätta denna polemik, skall jag emellertid be att få säga några ord med anledning av något, som herr finansministern yttrade i början av sitt anförande. Herr finansministern framhöll bland annat, att det i statsutskottets utlåtande hade betonats, att de förslag, som utskottet kommit med, vore fördelaktigare för tjänstemännen än Kungl. Maj:ts förslag. Herr finansministern framhöll, att man icke kan säga det. Det mesta, man kunde säga, vore, att förslaget *sannolikt* är fördelaktigare för tjänstemännen. Ja, det kan ju ligga någon liten sanning i detta hans påstående, ty det kan naturligtvis inträda sådana förskjutningar i prisindex som dem, herr finansministern här berörde. Men å andra sidan måste man gentemot herr finansministern säga, att vad som är *säkert* med avseende å statsutskottets förslag är, att det medför *en större trygghet* för statstjänarna än det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt. Det medför en större trygghet, därför att det, som vi alla veta, är på det sättet — som också en partivän sade till mig för en stund sedan — att *vi äta icke pengar*, utan vad vi äta är livsmedel. Det är givet, att ett förslag, som är så lagt, att dyrtidstillägget höjes och sänkes allt eftersom varorna gå upp och ned i pris, måste i stort sett vara fördelaktigare för statstjänarna än ett förslag, som fastslår, att en bestämd penningssumma skall utgå, vilket visserligen under vissa exceptionella förhållanden kan bli till fördel för statstjänarna, men som under andra förhållanden, nämligen om priserna gå upp, blir oerhört ofördelaktigt för dem. Från den utgångspunkten måste jag säga, att *om* jag skall taga ställning mellan utskottets förslag och den reservation, som herr Olsson i Kullenbergstorp här har talat för, måste jag givetvis för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Nu har jag emellertid tillsammans med en del partivänner och en del andra kamrater här i kammaren väckt en motion, som går ut på, att man bör gå fram på en annan linje på denna punkt. Jag skall be att här något litet få redogöra för, varför denna motion kommit till, och jag har anledning att göra det särskilt därför, att när denna motion framfördes, kom det från en hel del tidningar ett sådant skall, som knappast någonsin har mött en motion, som kommit fram här i riksdagen. Det talades om politiska löner, och det talades om ansvarslöshet med statens medel m. m. sådant. Jag anser mig därför ha alldeles särskild anledning att något gå in på att redogöra för grundvalarna till den motion, som jag på denna punkt varit med om att väcka och utarbete.

Jag skall då be att för det första få säga, att denna motion väcktes i direkt polemik mot hela den grundåskådning, som kommit fram från herr finansministerns sida. Herr finansministern har nämligen här dels med dessa tabeller i dag och dels vid flera andra tillfällen ständigt och jämt fört fram detta tal, att de lägre statstjänarna äro överkompenserade och de högre underkompenserade. Herr finansministern förde som sagt fram detta tal både i remissdebatten i år och har även gjort det nu för en stund sedan. För min del må jag emellertid säga, att herr finansministerns resonemang därvidlag vilar på synnerligen lösliga grunder. Särskilt var detta förhållandet i remissdebatten. Herr finansministern påpekade även där, hurusom man med utgångspunkt från ett visst datum 1914 kunde konstatera, att de högre statstjänarna vore underkompenserade och de lägre överkompenserade. Men samtidigt tillade herr finansministern någonting, som, såvitt jag förstår, fullständigt rycker undan förutsättningen för hela herr finansministerns bevisning på denna punkt. Han sade nämligen: »Jag vill icke alls giva mig in

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

på den frågan, huruvida de» — d. v. s. de lägre statstjänarna — »1914 stodo på ett för lågt löneplan eller icke». Med ett ord sagt, herr finansministern säger, att han icke vet, om det icke möjligen kunde vara på det sättet, att de lägre statstjänarna hade för låga löner 1914, och när man går in på ett sådant resonemang, då rycker man ju undan hela grunden för det som skulle bevisas. Och om man antyder, att de hade för små löner 1914, då är det icke så mycket att säga om att de sedan fått det litet bättre. För min del har jag för övrigt i motionen påvisat, att det finns så mycket, som talar för att vad jag nu antytt är riktigt. Det var nämligen en kommitté, som reglerade lönerna för befattningshavarna vid statens järnvägar, och där sade man direkt ifrån, att denna stora grupp av lägre statstjänare vid statens järnvägar hade haft för liten lön, och på denna grund måste man åstadkomma en reglering av deras fasta ordinarie löner. Och sedan, när dyrtidstilläggen kommo till avgörande, då sade man ifrån, att det icke skulle tagas någon hänsyn till denna reglering, d. v. s. den omständigheten att de fått en löner reglering, den saken borde icke tagas i betraktande vid bedömandet av, huruvida de blivit över- eller underkompenserade. Alltså, om denna tabell hade blivit uppgjord med hänsynstagande till dessa direktiv, då skulle den kanske kunna visa något mer, än vad den nu visar. Men när detta icke är fallet, och man icke tagit hänsyn till vad riksdagen direkt sagt på denna punkt, då betyder enligt mitt förmenande tabellen så gott som ingenting. För övrigt framgick det av herr finansministerns uttalande i remissdebatten, att om man utgår från 1920 års inkomster för statstjänarna, då befinns det, att det är de *lägre*, som blivit underkompenserade, och vissa *högre* statstjänare, som blivit överkompenserade. Och varför kan man icke likaväl utgå från 1920 års inkomster som från 1914 års? Jag tror alltså, att man tämligen bestämt kan säga, att hela detta resonemang om underkompensation för de högre befattningshavarna och överkompensation för de lägre, det är en sak, där bra liten bevisning kan anföras från den sida, som här i dag är representerad av herr finansministern.

För övrigt skulle jag vilja säga ännu en sak *rent principiellt*. Även om det nu verkligen skulle vara på det sättet, som här antytts, att de lägre befattningshavarna så småningom fått det litet bättre och att det skett en viss förskjutning i inkomsterna mellan de högre och de lägre befattningshavarna, så måste jag för min del säga, att ett motsatt förhållande skulle gå alldeles emot tidens kynne och hela tidsutvecklingen. Och varför? Jo därför, att hela idén hos den demokrati, som brutit iöpen under de senaste årtiondena, innebär en strävan till *utjämning* mellan samhällsklasserna, och detta böra vi också uttrycka både inom den privata företagarverksamheten och inom statens företagarverksamhet på det sättet, att den långsträckt löneskala, som skapades under den tid, då högern ensam satt och bestämde i landet, den skall hoppressas, naturligtvis icke till den utopiska ståndpunkten, att alla skola få samma löner — det är naturligtvis en utopi — men det måste i alla fall påbörjas ett sammanpressande av denna löneskala, som å ena sidan innebär lyxlöner och å andra sidan löner under existensminimum. Det är demokratiens uppgift att åstadkomma detta inom statens företagarverksamhet och inom den enskilda företagarverksamheten i den mån det går att genomföra. För denna princip ha vi från socialdemokratiskt håll gått in och jag hoppas, att vi kunna fortsätta på den vägen. I detta avseende vill jag förresten säga, att utvecklingen går ju på det sättet framåt, att om det möjligen förut varit i någon mån motiverat, att det förefanns en så stor skillnad mellan de högre och de lägre befattningshavarnas löner, kanske därför att det fanns en större skillnad mellan dem med avseende på kunskaper och bildning, så är detta numera icke fallet. I och med att de lägre samhällsklasserna tack vare vår folkskola samt genom utbildningskurser och allt sådant börjat tillägna sig en bättre utbildning, så kan det väl sägas även från andra utgångspunkter, att det är mycket

motiverat, att detta bör taga sig uttryck i att, samtidigt som dessa klasser höja sig, skola de också få den fördelen, att de höjas på löneskalan inom både den privata företagarverksamheten och inom statens verksamhetsområde.

Det är från *den* utgångspunkten, som jag har väckt denna motion, som underskrivits av en del arbetarrepresentanter. Den utgår från den uppfattningen, att man borde behållit den gamla principen, som gick ut på att man skulle ha en bättre compensation d. v. s. en procentuellt högre compensation för dem, som stå där längst nere på löneskalan. Den principen, som vi tillämpat i riksdagen, då det gällt dyrtidstillägget under flera år, gingo vi ifrån förra året, och nu ha vi för vår del återigen velat få fram den principen i den motion, som vi för vår del väckt från socialdemokratiskt och kommunistiskt håll. För min del vill jag säga, att så länge jag sitter i riksdagen, kommer jag alltid att kämpa för den principen. Det är framtidens utvecklingsprincip på detta område. För all del, kunna vi då möjligen ordna det så, att dessa högre löneklasser få behålla sin lön, och ställa det på det sättet, att de lägre befattningshavarna flyttas uppåt mot deras bättre ställning, så har jag ingenting emot detta, men måste vi gå andra vägar för att sammanpressa löneskalan, så ryggas jag ej tillbaka för den möjligheten.

Herr talman, från denna utgångspunkt har jag här tänkt att yrka bifall till den av herr Edvard Johanson och mig väckta motionen. Jag vet, att det icke finns någon möjlighet att få igenom detta nu. Men jag vill göra detta yrkande, icke så mycket för att understryka det, som ständigt och jämnt talats om i en del av pressen, att vi vilja åstadkomma en ytterligare ökning på 25 miljoner kronor av det belopp, som man skall giva statstjänarna, utan fastmera för att poängtera denna princip om den högre compensationen där nere på löneskalan. Det är detta, som jag vill uttrycka genom ett yrkande om bifall till motionen.

Från den utgångspunkten skall jag, herr talman, be att få sluta med att yrka bifall till den motion, som av herr Edvard Johanson och mig framförts här i andra kammaren.

Med herr Hage förenade sig herr *Bäcklund*.

Herr **Waldén**: Herr talman! Då vi i år gingo till behandling av denna fråga på fjärde avdelningen, så visade det sig rätt snart, att det skulle gå jämförelsevis lätt att komma till enighet inom denna lilla delegation. Vi hade ju dessa två ståndpunkter att välja på, antingen Kungl. Maj:ts förslag med fasta procentsatser eller också status quo. Det stod nämligen klart för oss, att utöver status quo-linjen var det med hänsyn till de finansiella förhållandena icke tänkbart att komma, d. v. s. att få ett högre dyrtidstillägg, än vad som nu utgår. Men å andra sidan ansågo vi oss kunna antaga, att det kanske skulle gå för sig att bibehålla status quo, alltså att, trots den ökning av utgifterna, som detta skulle medföra i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, man skulle kunna inrymma detta i budgeten.

Jag får gärna erkänna, att jag i detta avseende hade vissa sympatier för Kungl. Maj:ts förslag, nämligen beträffande den fasta procentsatsen. Och vi hade verkligen under övervägande i fjärde avdelningen att ansluta oss — åtminstone var det tanken hos några av oss — till en fast procentsats, men dock en, som var något högre än den, som Kungl. Maj:t föreslagit, d. v. s. en som gav statstjänarna samma dyrtidstillägg, som utgår enligt nuvarande index, alltså 36 % för de oreglerade och 18 % för de reglerade verken. Utav vissa skäl övergavs denna ståndpunkt, och man beslöt att stanna vid status quo, som nu är utskottets förslag. Det visade sig emellertid inom utskottet,

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

att man icke kunde vinna full enighet därom, och det framgår också av de reservationer, som äro anmälda till utskottsutlåtandet. När vi i fjol inom utskottet stodo på en annan linje och då ville ha ett dyrtidstillägg, som gav något bättre kompensation åt de lägsta befattningshavarna, så störtades vårt förslag genom den reservation, som då anmäldes, och det är då något förvånande att finna, att de reservanter, som förra året genomdrevo, att dyrtidstilläggen bestämdes, som de nu äro, äro just samma reservanter, som i år gå ifrån sitt förslag från i fjol och nu vilja ha något annat. Man tycker, att det även hos dessa herrar skulle kunna finnas så mycket stabilitet, att de skulle kunna stanna vid ett förslag, som de själva framförde i fjol. Men de ha nu gått på Kungl. Maj:ts förslag, naturligtvis därför att det blir en besparing på enligt den ursprungliga beräkningen 12 miljoner och enligt nuvarande beräkning 8 1/2 miljoner kronor.

Jag begärde emellertid huvudsakligen ordet för att bemöta något av vad herr finansministern anförde. Han är nu icke närvarande, och jag skall därför fatta mig mycket kort. Jag har redan sagt, att det fanns sympatier för herr finansministerns förslag om mera fasta dyrtidstillägg. Men då detta icke kunde vinna anklång inom utskottet, kunde jag icke finna, att det fanns någon större anledning att hålla på Kungl. Maj:ts förslag, så mycket mindre som herr finansministern icke ville vara med om någon höjning av procent-satsen. Fördelen är naturligtvis den, som han sade, att man får en fastare budget, ty man kan då någorlunda beräkna, hur stora utgifterna för dyrtidstillägg bli för nästa år. Men nackdelen kan i alla fall icke bli större, än vad den varit under föregående år, då vi haft en glidande skala, utan den torde väl snarare bli något mindre, ty det blir antagligen mindre rubbningar i index-talen nu, än det varit under föregående år. Således, budgeten kommer icke på någon mera vacklande grund än förut utan snarare tvärtom, om vi taga utskottets förslag. Det är visserligen sant, att det skulle vara till fördel även för statstjänarna att någorlunda kunna beräkna, vad de under hela året skola få i inkomst, men jag får säga, att de största kastningarna i fråga om denna inkomstberäkning för statstjänarna har riksdagen själv, liksom för resten Kungl. Maj:t åstadkommit under föregående år genom de rubbningar, som gjorts. Statstjänarna hade icke klart för sig det ena året, vad de skulle få nästa år, dels på grund av indextalet — och därom är ju intet att säga — men dels även på grund av de rubbningar, som Kungl. Maj:t och riksdagen vidtogo. Jag försäkrar emellertid, att den lilla rubbning, som kommer att inträffa för varje kvartal genom indexens sjunkande, taga statstjänarna med största lugn. Det gäller ju blott 5 à 10 kronor per månad, beroende på lönernas storlek och olikheterna för reglerade och oreglerade verk. Det är det hela.

Herr finansministern framhöll vidare, att de inkomstberäkningar, som man hade gjort och som delvis blivit klandrade, icke vore tillförlitliga, och sökte visa detta genom att redogöra för de hittills kända resultaten av inkomst- och förmögenhetsskatten enligt de hittills kända deklARATIONERNA. Det är möjligt, att denna icke kommer att giva så mycket utöver vad Kungl. Maj:t beräknat, och det har jag icke heller väntat. Men vad tullarna beträffar, visade herr finansministern, att dessa komma att giva åtskilligt mer, än vad som beräknats, och att man sålunda därifrån skulle kunna taga dessa miljoner, det här gäller, och ändå göra en inkomstberäkning, som håller. Det är nog sant, att det är bra att kunna få ett överskott till kassafonden nästa år, men det är väl ändå icke rimligt, att man skall taga detta överskott ifrån vissa grupper inom samhället, ty om man skulle taga dessa 8 1/2 miljoner kronor för att få ett överskott till kassafonden, skulle det för statstjänarna kännas precis, som om man på dem lade en alldeles extra beskattning. Vi kunna nämligen utgå ifrån att statstjänarna icke äro överkompenserade utan i flesta fall underkompen-

serade, trots de tabeller och den tablå som herr finansministern här åberopar sig på. Denna grafiska tablå är enligt mitt förmenande fullständigt missvisande, och herr finansministern erkände ju också, att den endast kan giva en approximativ bild. Ja, det är sannerligen en synnerligen approximativ bild av den s. k. överkompensationen. Tyvärr äro tabellerna borta nu, men jag förmodar, att kammarens ledamöter erinra sig den grupp, som stod längst till vänster på densamma, de kommunalt anställda lärarna. Tabellen visade för denna grupp en så fruktansvärd överkompensation som ända upp till 287 %. Nu förhåller det sig så, och jag tror, att kammarens ledamöter mycket väl veta det, att före år 1918 hade de kommunalt anställda lärarna, jag tänker närmast på folkskollärarna, en begynnelselöen av 900 kronor och en slutlöen på 1.350 kronor. Den lönereglering, som äntligen kom 1918, den hade dessa tjänstemän väntat på i ett tjugotal år. De lönesatser, som då föreslogos av löneregleringskommittén, nämligen för folkskollärarna en begynnelselöen av 2,100 kronor och en slutlöen av 3,000 kronor — jag behöver blott nämna detta, de övriga gruppernas löner blevo bestämda i förhållande härtill — dessa lönesatser, som också blevo av riksdagen godkända, de ansågos då innebära en normal lönereglering, oberoende av den dyrtid, som under tiden inträffat. I dessa löner låg sålunda ingen kompensation för dyrtiden, och det var just med hänsyn härtill, som riksdagen år 1919 gick in för att åt dessa tjänstemannagrupper giva dyrtidstillägg enligt huvudsakligen samma grunder som åt statstjänarna. Därmed har riksdagen erkänt, att i denna lönereglering låg icke någon kompensation för dyrtiden, och bara detta exempel visar, huru missvisande den grafiska framställningen är. Den föregående talaren har ju också påvisat, att detsamma gäller den lönereglering, som skett för kommunikationsverken, d. v. s. i den lönereglering som ägde rum 1920 låg ju även en viss kompensation, men därför få de ju också mindre dyrtidstillägg.

Jag anser således, att man kan utgå ifrån, att det dyrtidstillägg, som bestämdes av förra årets riksdag och som nu är gällande, icke innehåller någon överkompensation, som herr finansministern velat göra gällande, utan tvärtom ligger i underkant. Jag vill dock gärna erkänna, att genom de löneregleringar, som skett, tjänstemännen lyftats upp på en något högre levnadsstandard, men detta gäller icke blott för statstjänarna, utan också för ett stort antal arbetargrupper på den fria marknaden, och i vissa fall kanske fullt ut så mycket som för statstjänarna. Men detta berättigar icke till att nu ytterligare gå fram med nedprutningar av dyrtidstilläggen. Jag vill därför också uttala den förhoppningen, att riksdagen för en gångs skull skall hålla fast vid de grunder för dyrtidstilläggens utgående, som den föregående riksdagen har beslutat. Det har för oss varit en verklig självövertvinnelse att gå med på detta, därför att vi gingo emot det i fjol, och vi anse det icke rättvist ur den synpunkten, att det ger för litet åt de allra lägst avlönade. Men för att någon gång få en smula stabilitet, ha vi velat gå med på status quo, och, som sagt, jag vill hoppas, att riksdagen också en gång skall visa, att den kan stå fast vid ett beslut, som den ett föregående år fattat.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har ej förut yttrat mig i den nu föreliggande frågan, ehuru den varit uppe till behandling åtskilliga gånger. Det skulle vara angenämt, om man snart kunde slippa att ha dessa långa och tråkiga debatter rörande dyrtidstilläggen. Jag kan väl förstå att det finns personer, som behöva kompensation för den dyrtid, som vi på en del områden ha att räkna med. Men denna kompensation verkar så ojämnt och så orättvist, att jag hoppas att ingen av herrarna har kunnat undgå att uppmärksamma det. Om det har förbigått herrarna och damerna skulle jag vilja rekomen-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

dera ett studium ute i bygderna och ute bland folket. För det första vill jag fastslå att mer än hälften av befolkningen i vårt land har det sämre nu än 1914. Det är en sak som ingen torde kunna vederlägga, och då beror det på om man vill taga någon hänsyn till dessa kategorier av folket, eller om de skola vara, som man säger, slagna till slantar. Man kan naturligtvis resonera både länge och väl om vad som är orsaken till dyrtiden, och då i synnerhet på de större platserna. Ja, den orsaken ligger inte i varornas ursprungsvärde, utan i en osund handel, trustbildningar och karteller. Det vore bättre att riksdagen sloge in på den bogen att söka förgöra detta usla system, om jag får lov att använda det ordet, för att komma fram till mera sunda förhållanden. Det är en sak som borde ligga riksdagen varmt om hjärtat att vidtaga sådana åtgärder. Det förefaller nog många i bygderna rätt märkvärdigt, att man under nedgående konjunkturer här i riksdagen inte sällan sysslar med lönetillägg, extra lönetillägg dyrtidstillägg och allt sådant. Det går ända upp till sex à sju rubriker för vissa befattningshavare. Jag kan försäkra herrarna att jag vill, att de statsanställda skola ha en ordentlig och väl avpassad lön. Jag tror, att man nu kan räkna med mera stabiliserade förhållanden, och då är det alldeles abnormt att man alltjämt håller på med alla dessa konstlade beräkningar för att komma fram till en viss summa för varje tjänsteman. Det enda rätta vore naturligtvis fixa löner. Jag sade att jag unnar statstjänstemännen full lön för sitt arbete. Men man måste naturligtvis taga någon hänsyn även till de andra kategorierna, så att man inte behöver tänka sig, att folket enbart är till för statstjänare. Det får väl ändå vara ett slags samhörighetskänsla samhällskategorier emellan, så att man inte glömmer bort hälften av folket och gynnar den andra hälften på den andra halvans bekostnad. Vi ha en möjlighet att kunna så att säga finansiera de utgifter, som landet har. Men hur har det egentligen varit på senare tider? Statsskulden har vuxit, och den kommunala skulden har vuxit så oerhört, att den nu är uppe i ettusenfemhundra miljoner kronor. Skatterna ökas under det att inkomsterna minskas för den kroppsarbetande befolkningen i stort sett. Det bevisas även genom det faktum, att emigrationen tilltager bland våra bästa kroppsarbetande krafter. Av den kategori, som tillhör den lärda delen av folket, är det bara en del ingenjörer, som ge sig ut till främmande land, men de andra stanna kvar. Av dem ha vi snart till överlops, och för dem tillsättes den ena statsbefattningen efter den andra. Jag undrar, om det blir möjligt för staten att till sist bära dessa utgifter. Om man ser på vår handelsbalans, herr finansministern vidrörde ju också detta, skall man finna, hur ogynnsamt den är ställd. Han vidrörde vidare inkomsten av tullarna. Det är verkligen en dålig inkomst att räkna med. Det vore väl, om de inkomsterna kunde sjunka undan för undan, och att vi fingo en bättre handelsbalans. Det skulle verkligen vara någonting annat att hålla sig till än att räkna med just dessa inkomster. Jag har under senaste åren hört här i riksdagen och i synnerhet när man hopades på att kristiden skulle vara över, från vissa håll rop om att man skulle gå ifrån kristidens anordningar, sopa bort allting och bli kvitt det så fort som möjligt. Låt Jerusalem brinna, så skola vi sedan få det ordentligt och städad. Men varför äro herrarna och damerna inte benägna att gå tillväga på samma sätt beträffande dyrtidstilläggen? Låt oss bli av med det skräpet och få mera samsade och ordnade förhållanden. Det är misstämning överallt ute i landet, och jag är säker på att om inte herrarna snart gå in för en annan ordning, kommer nog folket i bygderna, när de skicka hit sina representanter, att taga en viss hänsyn till hur de ställa sig till den fråga vi nu behandla. Jag kan gärna medge, att vi i detta land ha råd att se till att alla ha det bra, men då får man också se till att man sköter om det som skall ge medel till detta, produktionen. Förri kan det inte bli tillräckligt. En sådan avvägning måste komma till stånd, den kan man inte undgå. Det går inte, som herr finansministern sade, att i läng-

den leva på kredit. Det kommer en dag, som kallas för uppgörelsens dag, och den kommer snart, om man skall hålla på på det sätt, som man gör nu.

Jag skall inte bli mångordig, det tjänar ingenting till. Men jag kan inte underlåta giva uttryck åt, att det är tråkigt, att de, som suttit med i statsutskottet och själva hava fördel av det högre beloppet, inte ha kunnat gå med på den lilla jämkning, som Kungl. Maj:t här föreslagit. Jag tror, att det varit lämpligare än att sätta sig på tvären. Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo bifogade reservationen.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp började sitt anförande med att han ansåg det vara märkvärdigt, att alltid, när det gällt denna fråga, riksdagen varit beredd att tumma på regeringens förslag. Det har också så varit de senaste åren. Men om man undersöker förhållandet så förefaller det ju inte vara så egendomligt, att riksdagen år för år har ansett sig nödsakad att rubba på regeringsförslaget. Ty man måste erkänna, att under de senaste åren ha samtliga regeringar försökt att på alla möjliga sätt nedpressa lönerna för statstjänarna. Då är det också helt naturligt att riksdagen, som har sett saken på ett annat sätt, har ansett sig vara nödsakad att gå ifrån regeringens förslag och något höja på detsamma. Herr Olsson var även inne på synpunkterna i regeringsförslaget i vad det gäller betydelsen av att få en fast procentsats på dyrtidstilläggen, och finansministern var likaså inne på samma spörsmål. Jag vill då säga att detta skulle vara riktigt, därest förslaget från regeringens sida gick ut på att denna fasta procentsats skulle höja de nuvarande dyrtidstilläggen eller åtminstone bibehålla desamma. Men då vi undersöka detta förslag finna vi, att skulle riksdagen ge sig in för det, så sänker man dyrtidstilläggen så mycket, att, även om man bibehöll den glidande skalan och således en fallande indexsiffra, så är det omöjligt under det kommande året att komma ner till en så låg procentsats, som är föreslagen i regeringsförslaget. Det är helt naturligt detta, som är av den största betydelsen, eller borde vara av den största betydelsen för arbetarpartierna, när det gäller att bevara lönerna för de lägre statstjänarna.

Det var för övrigt intressant att i dag lyssna till herr finansministerns tal med dess redogörelse för budgeten, inkomstberäkningarna och dylikt. Om man jämför detta med ett visst föredrag för en tid sedan i Göteborg måste man säga, att den dagen såg herr finansministern bra mycket ljusare på inkomstberäkningarna än vad han gör i dag, när det gäller kravet på dyrtidstillägg för statstjänarna. Men orsaken härtill är väl den, att då gällde det ett annat krav, som kanske sammanföll mera med synpunkterna för finansministerns uppfattning, än när det gäller kravet på dyrtidstillägg åt statstjänarna. Det är väl därför, som man särskilt i dag från hans håll har anledning att se inkomstberäkningarna mera i svart än vad som gjordes i föredraget i Göteborg. Jag vill även understryka vad en del talare förut ha sagt angående de lärdomar, man fick av statistiken, som här förevisades av herr finansministern. Det är förvisso så, som även är sagt förut och som nog torde stå klart för de flesta av kammarens ledamöter, att det håller inte streck när man säger, att de lägsta befattningshavarna äro överkompenserade, och det till den grad, som finansministern här har velat göra gällande. Det har förut påpekats ett yttrande som herr finansministern har fällt i samband med detta, att han inte vill gå in på 1914 års löner. Och jag är övertygad om, att de flesta känna till i vilken löneställning de lägre statstjänarna stodo 1914. Går man ut ifrån det, måste man givetvis lägga en viss och rätt så stor part av denna dyrtidsprocent, som nu anses vara överkompensation, på den normala lön, som de lägre statstjänarna hade rätt att inneha redan 1914. Det är dessa synpunkter man ovillkorligen måste se på, när man går till behandling av denna fråga. För övrigt är det ju också riktigt vad en

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

talare här var inne på, att det är nödvändigt att se till att mera demokratisera det här föreliggande kravet, särskilt att förminska det stora antalet grupper, och på så sätt få en betydligt mindre gruppställning när det gäller statstjänarna. Jag är övertygad om, att följer man lönerna för de lägre statstjänarna 1914, vilket även har återopats här snart sagt i varenda riksdag när frågan varit uppe till behandling, tror jag man kan säga, att den ställning, som riksdagen intog, då den första gången beslutade om den glidande skalan, ha nog de lägre statstjänarna fortfarande all anledning att kräva att få behålla. Och har man denna uppfattning, då har man också all anledning att gå med på de motioner, som äro framförda av Edvard Johanson i Stockholm och Hage med flera, där man särskilt vill försöka att få något litet tillbaka av den stora summa, som togs från statstjänarna av fjolårets riksdag, och då särskilt av de lägre statstjänarna. Ty det är att märka, att beslutet då verkade så, att det hårdast drabbade de lägsta statstjänarna, och därför ha vi nu all anledning att taga denna motion, som är utformad så, att den skulle mera bisträcka de lägsta befattningshavarna.

Jag tror inte, att man har så stor anledning att gå in så mycket i detalj på den här frågan, då den torde vara rätt så bekant för kammarens samtliga ledamöter, som år efter år ha behandlat densamma. Men då man tittar på den statistik, som är bifogad utskottets utlåtande, så måste man, även om man skulle erkänna att en del av de högre statstjänstemännen inte äro tillräckligt kompenenserade, i alla fall erkänna, att om man utgår från de fasta lönerna till de olika befattningshavarna måste man till sist komma inför den slutsatsen, vilken av dessa befattningshavare, som är i största behov av dyrtidstillägg, och i största behov av största dyrtidstillägg. Ty det är ju så, i alla fall, att man ofta får se till behovsprincipen, inte bara för dessa grupper utan snart sagt för samtliga arbetare i samhället. Och det är nog så, att man är nödsakad att göra det även vid beslutandet av dyrtidstillägg.

Jag vill till slut säga något med anledning av den siste talarens jämförelse med andra arbetare i landet. Jag vill ge honom rätt i att förhållandena för närvarande äro sådana, att vi ha en hel del arbetargrupper i landet, som kanske till och med stå sämre ställda än en del av de lägsta befattningshavarna. Men det är också riktigt att dessa arbetargrupper stå i ett verkligt nödläge. De ha det så ställt, att de knappast kunna sägas föra en människovärdig tillvaro och knappast kunna försörja sig och sina familjer. Det veta vi här i kammaren. Men är det därför riktigt, herr Osberg, att när man vet detta, säga, att på grund av att dessa stå i ett verkligt nödläge, skola inte heller andra få ha det bättre, utan då skall riksdagen följa exemplet och ställa de lägre statstjänarna på samma ståndpunkt som dessa. Jag vill inte gå med på en sådan utgångspunkt, och jag anser, med den syn jag har på frågan i dess helhet, att jag har all anledning att yrka bifall till de motioner som äro framförda av herrar Johanson och Hage.

Herr *Kilbom* instämde häruti.

Herr **Petersson** i Broaryd: Herr talman! När jag begärde ordet i denna fråga har det varit av dubbel anledning, dels därför att jag är motionär, och dels därför att jag inte förut här i kammaren officiellt angivit min ståndpunkt. Frågan om statstjänarnas dyrtidstillägg är en fråga, som årligen återkommer, och den har här i riksdagen varit föremål för ingående och utförlig granskning. Att komma med nya synpunkter är därför ingen lätt sak. Det har under dessa debatter erkänts från alla håll, att statstjänarna äga full rätt att erhålla kompensation för den dyrtid, som inträtt med den så kallade kristiden, och själva ha de även framställt rätt så långt gående krav. Då jag nu jämte några andra kammarledamöter motionsvis framfört krav på, att detta anslag måtte sänkas

under det av Kungl. Maj:t begärda, så får detta inte uppfattas så, att vi äro fientligt sinnade mot statstjänarna, utan det är därför att vi anse, att det finns stora grupper av vårt folk, som i ekonomiskt avseende har det betydligt svårare än statstjänarna. Att bevisa detta är mycket lätt, och det kan säkerligen av ingen förnekas. Man behöver i detta hänseende endast göra en jämförelse med befattningshavare i enskild tjänst för att finna, att statstjänarna ha rätt så stora förmåner framför dessa. Särskilt framträder detta om man gör en jämförelse med den personal, som utför tjänararbete i jordbrukets tjänst. Det är verkligen med stor beklämning som man ser, vilken åtskillnad som råder ekonomiskt exempelvis mellan en lägre statstjänare vid statens järnvägar och en statare vid jordbruket. I närvarande tid går det inte att lägga skulden för detta på de olika arbetsgivarna, ty den senare kan omöjligen betala, då hela hans drift går med förlust, under det att den förre äger vissa maktmedel till sitt förfogande, som gör det möjligt för honom att på allmänheten överföra merutgiften. Härutinnan måste en snar rättelse ske, såframt inte all självständig verksamhet skall upphöra och förkvävas, och staten bli den enda arbetsgivaren. Att staten skall i sin verksamhet vara mönsterarbetsgivare är en sanning som har gammal hävd. Men även vid tillämpningen av denna sanning måste måtta och hänsyn till andra viktiga intressen vara normerande. Den motion jag framlämnat avser sålunda ingenting annat än att i reglerande syfte jämna de missförhållanden, som nu finnas på ifrågakvarande områden. Jag försäkrar, att det skulle ha varit betydligt större glädje för mig att få framföra kravet om att den enskilde arbetsgivaren, här särskilt den större jordbrukaren, skulle vara skyldig att höja avlöningen för sina tjänare till en något så när rimlig proportion med statstjänarnas. Men för ett sådant yrkande kunna väl för närvarande inga andra röster vinnas än sådana, som stå fullständigt främmande från all verklighet.

Det vore frestande för mig att upptaga till granskning de ekonomiska förhållandena mellan å ena sidan de lägre statstjänarna och å andra sidan en mindre självägande jordbrukare, detta därför att jag äger personlig erfarenhet på båda områdena, men för att icke förlänga debatten skall jag icke göra detta. Jag vill dock som ett allmänt omdöme säga, att på båda områdena finnas såväl nackdelar som fördelar, och att om det gäller den ekonomiska sidan hava statstjänarna ett avgjort företräde.

Vad åter angår de högre avlönade statstjänarna, så finner jag deras ekonomiska ställning vara sådan, att de i en tid som denna borde utan klagan eller knot lägga sin skärv på fosterlandets altare. Gränsen till nödläget kan här sägas vara långt borta. Visserligen är det sant, att det av de högre befattningshavarna vid utövandets av tjänsten kräves ökade ekonomiska resurser, men i tider som vi nu genomleva är detta skäl det första, som får vika åt sidan för ett annat skäl, nämligen rätten att kunna leva.

Jag vill slutligen fråga, då herr talmannen kommer att klubbfästa ett beslut i denna kammare om en utgift från statskassan av antingen 84 miljoner eller 93 miljoner — såsom frågan ligger är det väl mest sannolikt att det blir den senare summan — vad tror ni detta innebär för övriga delar av vårt folk? Sett ur den utgångspunkten tror jag den av mig framlagda motionen kan försvaras och även påsättas stämpeln rättvis.

Herr talman, som frågan nu ligger och ingenting kan uträttas med den motion jag framlämnat har jag intet yrkande.

Häruti instämde herr *Månsson* i Backa.

Herr *Persson* i Fritorp: Herr talman! Då jag är övertygad om att såväl denna kammare som medkammaren kommer att bifalla det föreliggande utlåtandet av statsutskottet, kan det icke falla mig in att mer än några korta ögonblick

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 36.

Ang.
dyrtidslägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Ports.)

upptaga kammarens tid. Jag vill blott till protokollet angiva de skäl, som varit för mig avgörande, då jag biträtt den vid utlåandet fogade av herrar C. P. V. Nilsson m. fl. avgivna reservationen, och jag kan fatta mig kort jämväl därför att dessa skäl, som för mig varit bestämmande, hava av flera talare under debatten framförts, i främsta rummet av herr Olsson i Kullenbergstorp. Alldeles särskilt ber jag att få understryka vad herr Olsson i sitt anförande framhöll i avseende på de fördelar, som reservanternas förslag har gentemot utskottets — det är kanske en felaktig benämning att säga reservanternas, då det är detsamma som Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen. Jag vill emellertid understryka dessa fördelar, därför att det måste vara förmånligt för statstjänstemännen att veta, vad de hava att uppbära under kommande år och icke vara beroende på de mer eller mindre märkvärdiga uträkningar, som socialstyrelsen uppgör för indextalets bestämmande. Men dessa fördelar hava icke för mig varit avgörande, det har varit andra orsaker, som avgjort mitt ställningstagande.

Jag vill i förbigående säga, att blotta ordet dyrtidstillägg börjar att i vida kretsar bliva ett allt mer och mer impopulärt uttryck, och jag vill i likhet med min länskanrat herr Bengtsson i Norup säga, att det vore väl, om vi kunde komma ifrån dessa tillägg och dessa upprepade strider vid riksdag efter riksdag och få dem ersatta med reglerade löner, därför att man kan väl snart anses vara inne i stabiliserade förhållanden.

Detta senare gäller alldeles särskilt de produkter, som lantmännen hava att avyttra. Dessa produkter hava numera nått kan jag säga bottenpriser eller priser *under* botten, ty de äro alldeles givet ruinerande för deras framställare. Nu tycker jag, att man bör se den fråga, som nu föreligger, med stora mått och icke vare sig efter småsinne eller egennyttja, som säkerligen många se den. Den måttstock, jag anser man bör anlägga vid denna fråga, är riket i dess helhet, d. v. s. jag skulle vilja säga rättvisans, och jag åsyftar därmed, att man skall behandla *alla* samhällsklasser rättvist. De böra beredas samma förmåner och bördor, och det bör man göra i den mån det är möjligt att åstadkomma detta så att verkningarna icke alltför tungt drabba en viss samhällsgrupp. Här gäller ett lönetillägg åt statens befattningshavare och många andra, som icke äro statstjänare men som i alla fall hava sina löner utgående efter samma grunder, som bestämmas för statens tjänstemän, och då uppstår alldeles självfallet den frågan: hur är det för de andra många grupperna i vårt land, som icke äro statstjänare och som icke heller tillhöra den andra grupp jag nämnde? Jag tänker därvid alldeles särskilt på dem som utföra, jag kan väl ändå så säga, vår så kallade modernäring. Jag behöver säkerligen icke här närmare utveckla detta, ty det svaret kan säkerligen var och en ledamot av denna kammare lämna. Det är minst sagt ett bedrövligt läge, vari jordbrukets utöfvare befinna sig, och förgäves spanar man efter den minsta ljusning eller förbättring i dessa förhållanden. Jag kan ju här i förbigående nämna den omständigheten, att enligt rapporter, som ingått från olika delar av landet, är höstsåden på många ställen utgången delvis på grund av den hårda vintern, och vad det innebär att få plöja upp sina sädesfält, vill jag som sagt icke närmare utveckla, vi lantmän känna själva bäst till vilken förlust det är till allt det andra, som ligger oss i fatet. Jag skall i all enkelhet be, att kammarens ledamöter reflektera ett ögonblick på, vad dessa många som äro beroende av jordens avkastning skola säga, när de få erfara, att riksdagen i dag höjer statstjänstemännens löner med $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor kanske mer *utöver* vad Kungl. Maj:t föreslagit, *samma* riksdag, som konsekvent har avslagit varenda framställning, som kommit såväl från Kungl. Maj:ts sida som från enskilda motionärer avseende att i någon mån komma denna vår näring till hjälp. Alla dessa framställningar har som sagt riksdagen avslagit, men nu är riksdagen redo att trots det verkliga nödläge, som dessa befinna sig i, hjälpa statstjänarna till ytterligare många miljoner kronor utöver vad Kungl. Maj:t

har föreslagit, och det är ju dock så, att den nuvarande regeringen till övervägande delen består av personer, som själva äro statstjänare. Det är kanske belägg för den sanningen, att frågorna ses något olika, när de betraktas uppifrån än nedifrån. Jag vill ingalunda påstå, att våra statstjänare hava det så utomordentligt bra ens om detta förslag nu går igenom, men jag tror det är rättvist, om man nu i den mån det är möjligt utskiftar fördelar och olägenheter på alla klasser. Jag tror för min del, att den besvärning, som här föreslagits, är relativt ringa, att statstjänarna mycket väl tåla vid den och att de få det ändock bra mycket bättre, än det stora flertalet har i detta fall, ty kronans kaka har den stora förmånen att vara säker.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herrar C. P. V. Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tänkte ursprungligen icke taga till orda mer än en gång i dag, men efter herr finansministerns sätt att läsa innantill i statsutskottets motivering anser jag mig alldeles tvungen därtill, och då skall jag be att till den kraft och verkan det hava kan, försåvitt icke herr statsrådets yttrande vilar på ren missuppfattning eller felläsning, att få läsa upp, vad utskottet sagt i själva saken. Det återfinnes på sidan 6 i utskottets utlåtande nr 63. och lyder, sedan man redogjort för vad de olika förslagen innebära, på följande sätt:

»Då utskottet haft att pröva förevarande fråga, har utskottet ansett sig särskilt böra uppmärksamma de ändringar i grunderna för dyrtidstilläggen, som under senaste åren vid ett flertal tillfällen vidtagits. Härigenom hava statens befattningshavare fått vidkännas upprepade nedsättningar i dessa tillägg utöver de betydande sänkningar, som av sig själva periodiskt inträtt genom levnads-kostnadernas fall. Med hänsyn härtill har det synts utskottet nu böra undvikas att jämväl vid denna riksdag ytterligare förändringar i sänkande riktning ägarum. Trots rådande statsfinansiella svårigheter anser sig utskottet därför — i anslutning till de yrkanden, som i hithörande avseende i ett flertal motioner framkommit — böra tillstyrka att de vid senaste riksdag antagna grunderna oförändrade bibehållas.

Härav följer att utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka de motionsvis gjorda yrkandena i vad dessa gå ut på ytterligare sänkning eller avse förändringar i nu gällande bestämmelser.»

Sedan kommer det beträffande lönernas storlek en hänvisning till en tabell, och därefter kommer på sidan 9 ett litet uttalande om vilken index man kan räkna med. Längre ned på sidan 9 finnes heller ingenting, som giver möjlighet att få in herr statsrådets ord »sannolikt» framför vad vi skrivit i utskottets betänkande. Jag vet överhuvud taget icke var det skulle placeras, om det vore avsett att mjuka upp något som herr finansministern fann alldeles nödvändigt att framhålla i fråga om utskottets betänkande. Det var den saken. Men vad har herr statsrådet själv sagt vid framläggandet av propositionen? Jo, på sidan 5 i den kungl. propositionen, som vi nu behandla, heter det på följande sätt:

»Vidkommande härefter dyrtidstilläggens storlek vill jag till en början erinra, att desamma icke under någon period hittills i förhållande till avlöningarna motsvarat full kompensation för den inträdda prisstegringen. Kompensationsgradens utveckling under skilda tider och för olika grupper av befattningshavare har framför allt varit beroende av de medelsbelopp, som ansetts kunna ställas till förfogande för ändamålet. Vid den omläggning av grunderna för dyrtidstilläggen, vilken — såsom förut angivits — genomförts vid 1923 års riksdag, nödgades man på grund av statsfinansiella skäl i avsevärd grad begränsa kostnaderna för dyrtidstilläggen.» — Och så fortsattes det: »Jämväl då det nu gäl-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

ler att bestämma grunderna för dyrtidstilläggen måste hänsyn tagas till den begränsade medelstillgången. I det förslag till riksstat, som senare i dag kommer att föreläggas Kungl. Maj:t, har, med hänsyn till de inkomster, som för statsregleringen stå till förfogande, långt gående begränsningar av utgifterna vidtagits. Även i fråga om dyrtidstilläggen har en nedsättning befunnits erforderlig. Nedsättningen har synts mig böra begränsas till de procentuella tilläggen. Någon ändring av de fasta barntilläggen har jag sålunda ej ansett mig böra föreslå.»

Här har icke, såvitt jag förstår, sagts något annat, än att statstjänarna icke någon gång hava fått full kompensation. Det har icke sagts något annat skäl, än att det varit nödvändigt på grund av det statsfinansiella läget att nedbringa dyrtidstilläggen, men i dag kommer herr statsrådet med en tabell, som är av den art, att man kan säga om den någonting, som man brukar säga ibland om statistik: det beror alldeles på huru man använder siffrorna i den grafiska framställning man gör. Men varför har icke herr statsrådet ansett det lämpligt och opportunt att här sätta upp på väggen en tabell, som visar de verkliga reallönerna för olika befattningshavare också? Jag tror, att vi då kunde haft litet bättre ledning för vårt omdöme i det fallet. Slå upp sidan 8 och se huru det verkligen förhåller sig med de totala lönerna! I det avseendet vill jag säga, att herr Petersson i Broaryd nog var inne på rätt väg, då han sade, att det omöjligt kan vara så farligt för de högre statstjänarna som, jag vill säga det, för de allra lägsta, som icke befinna sig så synnerligen högt över existensminimum. Det var om den saken.

Sedan nödgas jag också säga, att det var en viss skillnad på finansministern vid framläggandet av dyrtidstilläggspropositionen och vid årets remissdebatt och den finansminister, som var i Göteborg och där talade litet om det ljusnande läget. Jag skall be att få veta, ifall det kan vara så förfärligt galet för ett utskott att taga hänsyn till denna ljusare uppfattning av tingen, som finansministern i sitt senast hållna tal givit tillkänna, att han hyste. Är det så underligt, att till och med män av finansministerns egen åskådning, stora arbetsgivare och andra, hava funnit det vara ett mycket rimligt krav, som här rests från stats-tjänarehåll eller det som här varit utsikt att få igenom, nämligen det dyrtidstillägg, som man beslöt vid 1923 års riksdag? Tro herrarna ändå icke, att det ligger någonting uti vad jag säger, att man är tvungen att justera sin uppfattning även på de håll, där man hittills velat hålla igen så mycket som möjligt.

Sedan skall jag be att få säga en sak till, och jag tror att jag kan stå för den liksom för det övriga jag sagt. Jag vet, att det finns arbetsgivare, som betrakta det som en alldeles oerhörd stor fördel, ifall det kan lyckas dem att få prolongation av nu gällande avtal. Här kommer exempelvis herr Persson i Fritorp och talar om, att man skall öka utgifterna, men han sköt mycket riktigt in »över vad Kungl. Maj:t har föreslagit». Ja, här är det absolut ingenting annat, än att statsutskottets majoritet har velat följa samma princip, som de enskilda arbetsgivarna i vårt land i hög grad äro glada och tillfredsställda över, nämligen att få behålla det som är bestämt, något annat hava vi icke gjort här heller.

Och så komma vi till de finansiella beräkningarna, där det ju är möjligt, att jag icke är mannen att taga upp den sidan av saken, eftersom jag icke har haft möjlighet att så ingående sätta mig in i frågorna, men jag skall taga finansministerns egna siffror, jag tror att de kunna räcka åtminstone för mig och många andra i detta sammanhang. Herr statsrådet har nyss själv sagt, att det kan beräknas, att man på årets tullmedel får in 145 miljoner. Om jag icke minns fel i min tur, beräknade man i den stat, som gäller för innevarande budgetår, denna post till en siffra av 117 miljoner kronor. Jag skulle tro, att redan den differens som uppstår, då man drar 117 från 145, är mer än tillräcklig för att lugna de upprörda känslor, som för närvarande kommit till uttryck på åtskilliga håll

gentemot vad utskottet föreslagit. Utav detta belopp på 28 miljoner kronor hava vi tänkt oss att disponera, om jag får begagna det uttrycket, ungefär 8 1/2 miljoner, som man beräknat ökningen till.

Sedan har det talats här så vackert från herr Osbergs sida om samhörighets-känsla. Han ville vara med om liksom alla att ge en ordentlig, väl avpassad lön, men i nästa ögonblick rörde han ihop saker, som icke höra hit det allra bittersta. Han förde på tal statsskulden. Vore alla nationer så lyckligt lottade med avseende på statsskulden som Sverige är, så vore det icke att klaga något över på den punkten, ty det är så, herr Osberg: vi hava icke lånat en enda miljon för annat än produktiva ändamål, och det menar jag är en sak, som vi kunna sätta utomordentligt stort värde på. Man behöver icke förskräckas av de siffror, som föreligga här, ty de äro nedlagda på ett sätt, som kommer framtiden tillgodo, och i »det långa loppet», som en högre ämbetsman i detta land brukar säga, kommer det att visa sig som en riktig metod, då Sverige som stat lånat upp för sådana ändamål. Detta var bara en parentes, men blanda icke ihop statsskulden med vad som här gäller. Här är det endast fråga om att se till, att människorna få så pass betalt att de kunna leva. Räknar man ifrån alla de fasta utgifter, som de lägre statstjänarna hava, från de siffror, som återfinnas på sidan 8 i utskottets utlåtande nr 63, skola herrarna finna, att det icke blir så synnerligen mycket kvar till själva existensen, mat och kläder, detta sett i betraktande av att det i allmänhet icke är så, att de kunna köpa vad de skola hava av närmaste granne, utan de äro beroende av de mellanhänder, som, om jag icke minns fel, herr Bengtsson i Norup framhöll såsom en väsentligt bidragande orsak till dyrtiden, med hela deras organisation, hela deras sätt att uppträda.

Herr talman, jag skall icke förlänga debatten. Jag har velat säga dessa ord som ett försvar och en förklaring till vad utskottet skrivit, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

I detta yttrande instämde herr *Lovén*.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! Jag är något förvånad över att mitt lidelsefria uttalande i denna fråga föranlett ett så temperamentsfullt inlägg, som nyss kommit från statsutskottets vice ordförande.

Vad herr vice ordföranden i statsutskottet anført ger mig först anledning att något sysselsätta mig med vad statsutskottet skrivit. Statsutskottet skriver på sidan 7: »Med hänsyn härtill har det synts utskottet nu böra undvikas att jämväl vid denna riksdag ytterligare förändringar i sänkande riktning äga rum. Trots rådande statsfinansiella svårigheter anser sig utskottet därför — i anslutning till de yrkanden, som i hithörande avseende i ett flertal motioner framkommit — böra tillstyrka, att de vid senaste riksdag antagna grunderna oförändrade bibehållas.» Jag kan icke läsa detta annorlunda, än att härmed åsyftas vad Kungl. Maj:t föreslagit. Och vad som därefter står i stycket nedanför hänför sig till vad som i motionerna yrkas. Jag kan alltså icke läsa detta annorlunda, än att utskottet menar, att detta förslag är gynnsammare för statstjänarna än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Vill herr Anderson i Råstock vara med om att det icke är säkert, att det förhåller sig på det sättet, så äro vi fullkomligt eniga. Vad som är skrivet i statsverkspropositionen på sidan 5 motsäger icke på något sätt vad jag här i dag yttrat. Det tror jag skall kunna konstateras, när protokollet blir färdigt.

Herr Anderson i Råstock tryckte mycket hårt på att det på sidan 5 i Kungl. Maj:ts proposition nr 5 står följande: »Vidkommande härefter dyrtidstilläggens storlek vill jag till en början erinra, att desamma icke under någon period hittills i förhållande till avlöningarna motsvarat full kompensation för den inträdda pris-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

stegringen.» Det är riktigt, det är i allmänhet icke på långt när full kompen-
sation för den inträdda prisstegringen, genom *dyrtidstilläggen* nota bene. Och i
synnerhet gäller detta för de högre befattningshavarna, som fått sina dyrtids-
tillägg extra beskurna. Men vi få icke glömma alla de lönerögleringar och till-
fälliga löneförbättringar, som vidtagits under tiden. De tabeller jag företett
ha endast haft det syftet att påvisa, att om man lägger ihop allt vad statstjänste-
männen uppbära av sådana förmåner och tar hänsyn till levnadskostnadsindex,
så kommer man till det resultatet — och det är det enda jag velat bevisa — att
statstjänstemännen i stort sett befinna sig i ett reallöneläge, som är bättre än det
var såväl 1914 som 1905. Jag begär icke, att statstjänstemännen själva skola
känna på sig, att de hava det bättre än de hade förr. Men det är ett faktum.
Man glömmet, vilken standard man levat på under tidigare perioder. Och det
kan icke förnekas, att hela folket för närvarande har en högre levnadsstandard
än före världskriget. Jag vill däremot icke hava sagt, att vi i längden kunna
bära denna levnadsstandard. Det är kanske möjligt, att hela folket än en gång
får finna sig i något sänkt standard. Man kan icke leva över sina tillgångar,
man kan icke lyfta sig själv i håret.

Till vad herr Anderson i Råstock anfört om mitt tal i Göteborg, vill jag en-
dast säga det, att jag i det talet har försökt fördela dagrar och skuggor så rätt-
vist som möjligt. Jag är bestämt övertygad om att icke ett ord av vad jag sagt
här i dag strider emot vad jag verkligen sade i Göteborg, fastän det naturligtvis
strider emot vissa rubriker i vissa tidningar och ledare i Socialdemokraten. Men
för dem har jag icke något ansvar.

Herr Norman: Herr talman! Av vissa anföranden här under denna debatt
förefaller det, som om åtskilliga skulle ha den uppfattningen, att reservanternas
och Kungl. Maj:ts förslag innebär en synnerligen stor orättvisa mot tjänste-
mannagrupperna, och att det skulle innebära ytterst kännbara beskrningar i
deras knappt tilltagna levebröd.

Om man gör en liten jämförelse mellan, hur Kungl. Maj:ts förslag och ut-
skottsmajoritetens förslag skulle verka, så finner man, att för exempelvis en
postexpeditör å dyraste ort innebär utskottets förslag 87 kronor mera per år än
vad reservanterna föreslå och på billigaste ort 69 kronor. För en lokomotiv-
förare äro motsvarande siffror respektive 73 och 57 kronor, för en konduktör
respektive 60 och 47 kronor, för en stationskarl respektive 51 och 39 kronor, allt
per år räknat. Jag undrar verkligen, om dessa belopp äro så fruktansvärt av-
skräckande, att de kunna motivera ett sådant yttrande, som herr Anderson i Rå-
stock fällde i sitt första anförande. då han talade om att en fjäder kunde tryckas
ihop, så att den antingen brast eller sprang med en fruktansvärd knall. Det får
väl ändå vara litet grand måtta i de uttryck, som användas. Man får väl se
saken en liten smula kallt.

Och även för de högre befattningshavarna innebär skillnaden i årsinkomst ett
rätt oansenligt belopp, t. ex. för en generaldirektör i ett nyreglerat verk 192 kro-
nor och för en landshövding 234 kronor. Men när det här gäller inkomster på
18—19.000 kronor, så spela givetvis dessa belopp en relativt obetydlig roll.

Jag kan sålunda för min del icke finna skäl föreligga att blåsa upp denna
skillnad så, som på några håll blivit gjort. Men i *budgeten* blir det ett helt annat
belopp än de små siffror, som gälla för den enskilde befattningshavaren. För
budgeten i dess helhet blir skillnaden mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts
förslag åtta och en halv miljoner kronor, detta med utgångspunkt från ett indextal
av 173. När vi i år åtminstone i statsutskottet fått sitta och väga på utgifter,
som gällt 100 och 1.000 kronor, då behjärtansvärda anslag måst skäras ned, och
vi måst gå med på så betydande beskrningar på alla möjliga områden, så är det

väl tämligen självfallet, att man måste något tänka sig för, när det gäller ett beslut, som innebär en så betydande utökning av statens utgifter för det år, som här är i fråga. *Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Skulle det emellertid inträffa, att levnadskostnadsindex sjunker, då innebär det förslaget, som reservanterna här lagt fram och givit sin anslutning, för stats-tjänarna en ännu mindre sänkning per år än de av mig nyss angivna siffrorna. De inverka i så fall icke heller på budgeten på samma sätt.

I varje fall synes det mig dock vara en påtaglig fördel vid budgetens uppgörande, att man ungefärligen vet, till vilken slutsumma man kommer och kan med mera säkerhet beräkna statens utgifter på detta område. För respektive befattningshavare betyder förslaget, som sagt, synnerligen litet. Och det gör, herr talman, att jag för min del ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Norman förenade sig herr *Jonsson* i Mörkhult.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag angav redan i remissdebatten de linjer, efter vilka dyrtidstillägsproblemet enligt min åsikt bort lösas. Jag sade redan då, att jag icke ansåg det vara med verklig rättvisa förenligt, att man även i år sänkte det dyrtidstillägg, som skulle utgå till statens befattningshavare. Jag skulle icke behövt besvara kammaren med ett enda ord i denna debatt utan endast röstat enligt denna min övertygelse. Men dels under debatten här och dels under presskampanjen har jag apostroferats med hänsyn till den befattning, jag tidigare haft anledning taga med frågan.

Kammarens ledamöter erinra sig mycket väl, att när fjolårets riksdag slutligen skulle fatta beslut rörande den av Kungl. Maj:t då framlagda propositionen, förelåg det ett majoritetsutlåtande från utskottet och två reservationer. Såväl majoritetsutlåtandet som även den reservation, som över huvud kunde antagas komma att vinna någon anslutning här i kammaren, hade båda tagit avstånd från Kungl. Maj:ts förslag. Och det fanns, såvitt jag vet, icke mer än en reservant inom utskottet, som anslöt sig obetingat till Kungl. Maj:ts förslag. Då ärendet behandlades här, fann jag det vara riktigt att icke behandla det med hänsyn till vad jag i propositionen ansett vara den lämpligaste lösningen, utan att i stället välja ett av de båda förslag, som då förelågo, och som verkligen kunde samla kammarens ledamöter på den ena eller den andra linjen. Och vid övervägande mellan de två förslagen anslöt jag mig till det förslag, som utskottet utformat, därför att det lämnade ett större familjebidrag till större antal befattningshavare i statsförvaltningen än vad reservanternas förslag gjorde. Detta anförtrorde jag också till kammarens protokoll.

Nu har herr Olsson i Kullenbergstorp i dag antytt, att jag den gången gick ifrån mitt eget förslag. Jag skulle ju också kunna låta denna antydan stå oemotsagd i protokollet. Men jag tyckte mig liksom finna en liten underton av att det skulle finnas någon räddhåga hos mig för att stå kvar vid mitt förslag. Och för den händelse det på botten av någon själ här i kammaren skulle finnas någon sådan tanke, skulle jag vilja slå ihjäl den. Mitt återtåg var grundat på att jag här hade att välja mellan två förslag, som båda i varje fall icke följde Kungl. Maj:ts förslag, därför att de i själva huvudfrågan, nämligen frågan om familjetilläggen, hade frångått Kungl. Maj:ts förslag.

Årets proposition innebär en betydlig förenkling av hela förvaltningsproblemet. Och det måste jag ge min anslutning till. Under förutsättning att man kan räkna med att vi hava närmast oss stabiliserade förhållanden, så kan ju ingen människa förneka, att det kan vara en viss fördel för både den, som skall taga lön, och den, som skall ge lön, att veta, vad denna reglering under året innebär. Men då Kungl. Maj:t med denna princip förenat en sänkning

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

i inkomsterna för statens befattningshavare, så kan jag av denna anledning icke följa med det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, utan jag måste för min del yrka bifall till statsutskottets framställning.

Det har här under debatten diskuterats innebörden i de diagram, som herr statsrådet här demonstrerat. Ja, det är ju klart som dagen, att ett sådant diagram kan vara uppgjort med den allra största noggrannhet och ändå i verkligheten bliva i viss mån missvisande. Jag instämmer med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet däri, att när man i allmänhet talar om dyrtidstilläggen, så uraktlåter man från den andra sidan att tala om de löneregleringar, som ha gjorts. Och då är det självklart, att man får ett missvisande resultat även på den kanten. Men om jag ger herr statsrådet rätt i detta, så måste dock ett sådant diagram, som ger en utveckling från 1904 fram till 1923, i sig innebära många moment, som bliva missvisande. Jag har sett detta diagram av dess författare utgivet i någon tryckt skrift — jag kan nu icke erinra mig var. Men jag minns, att det förutom löneinkomsterna för statens och en del kommunala befattningshavare även upptog löneinkomsterna för befattningshavare vid en del industriföretag, och att diagrammet för dem från 1904 fram till 1924 hade sprungit upp i en våldsamt höjd. Ja, vad innebär detta för bevis för att dessa industriarbetare i dag ha en lön, som svarar mot den allmänna höjning av levnadsstandarden, som herr finansministern erkänner hava inträtt? De kunna ändå i dag stå lägre i sin verkliga sociala ställning än de yrkesgrupper med vilka de rätteligen borde jämföras. Utgångslägena äro nämligen olika för dessa båda parter. Nu vill jag icke förneka, att våra skollärare och hela den grupp de representera av omständigheternas makt hava blivit upplyftade till en ställning, som de icke själva drömde om för tjugu år sedan. Då sutto vi här och diskuterade löner för dem på 600 och 800 kronor om året. Om de nu kommit upp i jämnbredd med exempelvis underofficerare, ifall de ens kommit dit, så får ju detta i och för sig icke vara ett bevis för att de på ett alldeles särskilt obehörigt sätt hava kompenserats, man får naturligtvis läsa både diagram och text med ett visst förstånd och med någon urskillning; annars pekar det alldeles på tok. Nu tror jag, att vad herr statsrådet velat visa med detta diagram är det, att man icke endast skall hålla sig till dyrtidstilläggen utan även taga hänsyn till de löneregleringar, som genomförts. Men under sådana förhållanden är det riktigare, att man tar utgångspunkten från ett närmare liggande årtal, nämligen 1913, och icke ger sig till att sväva tillbaka ända till 1904 eller 1905. Det har nämligen under alla dessa år både i den allmänna förvaltningen och genom arbetarorganisationernas insatser även inom industrien genomförts så många förändringar, att man helt enkelt icke kan få en fullt jämförande bild.

Om jag skulle gå så långt tillbaka som exempelvis till den tid, när jag trädde ut i livet som gesäll, och göra en jämförelse med vad jag då hade i inkomst, så skulle ju varenda arbetare i detta land med utgångspunkt från den tiden vara fullständigt överkompenserad. Men det är icke på det sättet vi kunna bedöma dessa problem. Jag har icke under mer än en vecka av hela min gesälltid tjänat så mycket som 23 kronor 50 öre, och då var jag själagläd. Men då hade jag också arbetat så gott som både natt och dag den veckan. Det var den tidens sed. Jag fick gå till min arbetsgivare och hämta mina läderbitar, och så fick jag marschera hem till den lilla skrubb, där jag arbetade. Där fick jag tillverka ett par skor. Och när de voro färdiga, fick jag leverera dessa skor och fick nya läderbitar. Och jag har arbetat hos arbetsgivare, som varit så finurliga, att de blött lädret, så att jag icke skulle fuska med det grundläggande i arbetet, nämligen att göra en god förberedning av detta läder, som jag sedan skulle sy ihop till skor. Men vi hava helt andra både arbetsmetoder och tider nu. Och

därför menar jag, att denna framställning i mångt och mycket kan bliva fullkomligt missvisande.

På samma sätt måste jag säga, att herr Andersons i Råstock jämförelse här mellan statstjänarna och vissa enskilda järnvägars befattningshavare är missvisande i och för sig. Jag är medveten om, att det finnes vissa befattningshavare vid statens järnvägar här i huvudstaden, som hava en sämre utkomst än motsvarande befattningshavare vid enskilda järnvägar. Men detta grundar sig därpå, att de enskilda järnvägarna giva naturaförmåner efter andra principer än staten. Vi hava här infört en gemensamhetsskala, som gör, att statens järnvägar måste taga en viss hyra för de bostäder, som statens järnvägars befattningshavare förhyra. De få därför här betala 1,000 kronor i hyra för en bostad, för vilken ett privat bolag kanske beräknar en hyra av 500 kronor. Det är där skillnaden ligger. Men det finns väl ingen, som kan påstå, att därför att det finnes en sådan skillnad i huvudstaden, statens järnvägars befattningshavare i allmänhet skulle hava det sämre än enskilda järnvägars befattningshavare. Vill man ordna det så, att man bryter ut Stockholms stad och anser den vara en regleringsenhet för sig, så tror jag, vi skulle kunna genomföra en reglering, som icke ställde statens järnvägars befattningshavare i huvudstaden i en sämre ställning än befattningshavarna hos enskilda järnvägar i huvudstaden. Men vi måste ju reglera efter helt andra principer, därför att det berör hela förvaltningen.

Man har frågat i tidningarna — och det är egentligen därför jag begärt ordet —: »Vad skall Thorsson säga om herrar Johansons och Hages motion?» Jag kan icke biträda den, därför att då skulle jag erkänna, att jag under fjolåret handlat orättvist mot statens befattningshavare, och det kommer jag aldrig att göra. Jag känner mig icke ha någon anledning att göra det av den enkla orsaken, att jag då hade att väga mellan olika intressen, å ena sidan statens befattningshavares och å andra sidan deras, som skulle betala de löner, som utgå till statens befattningshavare. Och här kommer jag in på ett problem, som jag måste beröra med hänsyn till herr Samuelssons inlägg i denna debatt. Det är ju så, att då vi i fjol gjorde en reglering av dyrtidstilläggen, tänkte vi icke bara på den utgift, som direkt skulle göras ur statskassan, utan vi hade ju vid åtskilliga tillfällen talat om att statens verk skulle så att säga bära sig genom sin egen hushållning och sin egen förvaltning. Och om man utgår ifrån detta, var det absolut nödvändigt, att man pressade ned taxorna både vid statens järnvägar och andra förvaltande verk i syfte att därigenom möjliggöra en ytterligare utveckling av industriens igångsättande och i syfte att skapa arbete åt de stora grupper, som voro arbetslösa. Det är ett problem, som är av så invecklad beskaffenhet, att det överhuvud taget icke utan vidare kan sägas, att man har absolut rätt, varken på den ena eller den andra ytterkanten, utan vid bedömandet av vilka åtgärder, som ett samhälle skall vidtaga för att vid en övergång, som den, varom jag nyss talade, komma ifrån en stor ekonomisk svårighet och komma in i jämvikt måste alla samhällets medborgare påtaga sig någon börda. Det är i detta intresse, som jag uppträtt och handlat under den tid, jag hade ansvaret för hithörande angelägenheter. Jag är angelägen om, att man icke vare sig från det ena eller det andra hållet kommer med sidostötar för att antyda, att det varit andra än fullt riktiga och ärliga bevekelsegrunder, som dikterat mitt uppträdande i föreliggande fråga.

Till sist vill jag från samma utgångspunkter säga, att årets ekonomiska situation icke är så förtvivlad, att vi icke kunna stå ut med att betala dyrtidstillägg, beräknade efter de grunder som lades i fjol. Att man omlägger skalan har jag i och för sig icke något att invända emot, men jag tror icke, att det är varken klokt eller riktigt att göra någon ändring i beloppens storlek i fråga om dyrtids-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

tilläggen. Jag anser, att man bör bifalla det förslag, utskottet utarbetat och till vilket jag härmed, herr talman, ber att få ansluta mig.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Björkman**: Herr talman! Innan jag säger några ord i denna sak, ber jag att få förutskicka, att jag icke tillhör statens befattningshavare. Jag anser mig sålunda fritt kunna yttra mig i frågan.

Herr Anderson i Råstoeck sade, att han endast böjd av övermakten, kunde gå med på utskottets förslag. Han hade sålunda tydligen önskat att utskottet i vidare mån kunnat tillgodose de ökade krav, som i avseende å dyrtidstilläggen motionsvis framförts till riksdagen. Jag skulle också kunna säga, att det varit synnerligen tacknämligt, om man kunnat tillgodose dessa krav, och särskilt skulle jag vilja stryka under betydelsen av att i ett bättre löneläge försätta de statstjänstemän, som icke till fullo eller i någon väsentligare grad kompenseras under dyrtiden. Emellertid måste man ju härvidlag räkna med det finansiella läget. Då jag vid genomläsandet av statsutskottsbetänkandet ansåg mig kunna gå med på statsutskottets förslag såsom det högsta möjliga, var det därför, att jag litade på att de utskottsledamöter av olika meningsriktningar, som varit med om beslutet, hade en sådan överblick över läget, att man borde kunna rätta sig efter deras åsikter. Herr finansministerns skildring av läget har icke heller, såvitt jag fattat den riktigt, inneburit en sådan svartmålning, att den varit ägnad att rubba tron på att man kan våga gå med på utskottets förslag.

Det har här sagts om statstjänstemännen och särskilt om en del av dem, att deras ekonomiska läge är förmånligare nu än 1905, respektive 1914, och att det icke skulle betyda så mycket för dem, om man gjorde en liten nedskärning. Jag vill härmed påpeka, att under en del av dyrtiden voro dessa tjänstemän icke alls kompenserade, under det att i regel i enskilda företag anställda fingo väl avvägda löner. De sistnämnda kunde då i motsats till statstjänstemännen, om de med förstånd använde sina löner, konsolidera sin ekonomi. Så icke statens befattningshavare, vilka för övrigt under den korta tid, som därefter förflutit icke varit så väl avlönade, att de kunnat bota de skador, som uppkommit under den värsta kristiden. Och låt vara att den föreslagna nedskärningen kan synas ringa, få vi dock betänka att den icke är den första. Och om den nu upprepas, kanske ej bleve den sista.

Som viktigast framstår emellertid för mig, att det är ett statsintresse att hålla tjänstemännen om ryggen. För staten är det angeläget att så väl avlöna sina tjänstemän, att statstjänsten icke avskräcker utan lockar, att tjänstemannen känner sig ett med staten och bibehåller sin självständighet utåt mot till äventyrs från enskilt håll kommande inblandningar och påtryckningar. Det är synnerligen viktigt, att staten håller uppe tjänstemännens lönenivå, så att tjänstemännen kunna uppnå en ekonomiskt och därigenom också socialt försvarlig levnadsstandard.

Herr talman! Med dessa korta ord har jag velat motivera min anslutning till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Eurén*, *Kinmanson*, *Pehrsson* i Göteborg, *Holmström* i Gävle, *Laurén* och *Olsson* i Kalmar.

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr talman! Jag måste erkänna riktigheten av vad herr Olsson i Kullenbergstorp för en stund sedan yttrade därom att producenterna ha anledning häpna över den höga index — 175 — som för närvarande råder. Denna index står icke i något rimligt förhållande till de priser, pro-

ducenterna själva erhålla för sina varor. Samma visa har ju sjungits av herr Osberg och flera andra. Jag får emellertid framhålla, att man aldrig, då det varit fråga om förslag, som avsett att vingklippa mellanhänderna, funnit herr Osberg eller herr Olsson i Kullenbergstorp till reds att hjälpa till att skapa sådana förhållanden, att det blir lättare och billigare för statstjänstemän och andra löntagare, som i hög grad bliva klädda av mellanhänderna. Den obetydliga tjänst, mellanhänderna göra, består ju blott i att de sälja och köpa varor, något som näppeligen förr i världen erkändes vara till någon nytta för samhället. Jag kan med säkerhet säga att över en fjärdedel och kanske ända till en tredjedel av allt vad nationen frambringar går till dessa mellanhänder. Resultatet kunna vi iakttaga på våra restauranger och framför allt på våra revyteatrar. Sisinämnda teatrens 8—9-kronors platser äro överfyllda av folk. Man kan verkligen flatna, när man ser den andliga spis, som där serveras och då man ser, att det i en stad som Stockholm och även i andra städer finns en sådan bred publik av folk, som faktiskt suger ut både landsbygd och de arbetande klasserna. Man häpnar över att ett sådant liv, som här föres, kan få hålla på kväll efter kväll och över att man kan lägga ut pengar för det elände, som serveras nu för tiden på revyteatrarna. Mellanhändernas vinster äro så stora, att man kan förvåna sig över, hur detta förhållande kan få fortfara.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Jag hörde här om dagen en arbetare berätta, att han och sju andra personer voro anställda hos en bilreparatör, vilken på avkastningen av dessa åtta mans arbete kunde föra stort hus, ägde villa i skärgården, lyxmotorbåt, lyxbil och förmodligen även något på banken för framtiden. Man förvånar sig över, hur sådant kan försiggå. Det är i själva verket en helt liten klick, som fullkomligt suger ut samhället, så att ingenting blir över för bönder, arbetare eller tjänstemän, som icke deltaga i denna allmänna utsugning.

Jag begärde ordet, när finansministern talade. Jag var en mycket ivrig åhörare av finansministerns tal och uppmärksam åskådare av hans grafiska tabell. Jag vågar säga, som visst herr Thorsson och flera andra redan sagt, att tabellen i fråga är i hög grad missvisande, måhända icke formellt men reellt. Ty vad avser egentligen denna dyrtidskompensation? Den avser att ge statens tjänstemän ersättning för den fördyring av mat, kläder och husrum, som inträtt på sista tiden. Delvis har denna fördyring, det måste jag erkänna, skett med riksdagens medverkan. Framför allt gäller detta om upphävet av hyresstegringslagen, som kommer att bli en verklig skamfläck på denna kammars minne, och som redan verkat så, att jag kan säga, att hälften av de hus i Stockholm, som funnos 1914, av denna kammare skänkts till jobbarna, d. v. s. till personer, som leva som parasiter på samhället genom att sälja och köpa hus här i staden.

Men frånsatt detta måste jag ändå säga, att när jag ser på den tabell, som finnes i detta betänkande — förresten har jag någon gång förut påtalat samma sak, men jag måste nu återupprepa det — när jag ser på tabellen och finner, att en stationskarl erhåller 365 kronor i dyrtidstillägg och en kvinnlig telegrafist, som ju i regel är en person som står ensam, får 486 kronor, frågar jag mig, efter vilka grunder egentligen detta tillägg utmätas. Och så undan för undan: ju högre man kommer i graderna, ju högre löner. För t. ex. en sekreterare beräknas den mat han äter, och de kläder, han sliter kosta 1,380 kronor, men för en stationskarl anses mat och kläder icke kosta mer än 356 kronor. Jag frågar eder då, mina herrar, kunna ni visa mig en sekreterare, som har fyra par skor på fötterna eller som har fyra gånger så stor mage som en stationskarl och äter fyra gånger så mycket. Ja det finns nog de, som ha fyra gånger så stor mage som en stationskarl, men i så fall beror det på sjukdom. Jag frågar blott: efter vilka förnuftiga grunder arbetar en sådan församling som denna riksdag, när man går in för sådana historier. Förut har det ju för övrigt varit än värre.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Vidare tillkommer här ett nytt moment, som jag skall be att få beröra. Jag anser, att det bör göras en ordentlig revidering från början till slut. Jag erkänner visserligen, att det finnes statstjänstemän, som ha en ovillkorlig representationsplikt. Jag tänker då närmast på landshövdingar men även i viss mån på generaldirektörer, som få vara på språng dagen i ända på alla möjliga håll. Jag erkänner sålunda, att dessa ämbetsmäns löner böra utgå efter andra grunder än de löner, som utgå till personer, som icke ha någon verklig representationsplikt. Man måste emellertid erkänna, att själva lönesystemet möjligen bör efterträdas av ett, som går mera i stil med den tankegång, som herr Hage för en stund sedan här utvecklade. Sker icke så, kommer detta att återverka på hela vårt sociala liv. Det kommer att gå därhän, att ingen människa vill bliva kroppsarbetare utan alla vilja försöka prittla med en penna och på det sättet prittla åt sig en lättare och rikligare inkomst, än den, de kunna erhålla genom verkligt arbete.

När herr Björkman i Norrköping nyss förordade, att man skulle göra statstjänsterna eftersträvansvärda, förmodar jag, att han därmed avsåg, att man skulle ge dem, som lyckats krängla sig in i ett läroverk och därefter vid ett universitet och där tagit examen, i löneavseende eftersträvansvärda tjänster. Den vägen tror jag icke, att riksdagen bör slå in på. Riksdagen representerar det arbetande folket, Sveriges arbetare och bönder, och därför bör riksdagen införa en ny lönerogleringsprincip av den innebörd, att man ger dem, som utföra ett hårt, ansvarsfullt, strängt, farofyllt arbete, t. ex. lasarettsläkare, plåtslagare, hamnarbetare, som arbeta under ständig spänning och ständig livsfara, mest betalt. Då följer nog med tiden dessa yrken socialt anseende. Det är icke farligt med det.

K. G. Ossian-Nilson säger på tal om den falske Dimitri, att denne, när hans fiender yttrade sig hånande om hans börd och om hans hustru, genmälde: »Ni skola få se, hur sobelkappan hennes kungliga skuldror klär!» Vi måste se till, att de, som utföra ett tungt och hårt arbete, som knäcker dem i förtid, få mest betalt. De, som äro arbetskygga eller som av andra orsaker äro att betrakta som andraklasskrafter, måste finna sig i andraklassbetalning. Det kan icke hjälpas, att så måste vi ordna samhället, om vi skola få förnuft och reda i det hela. Sker icke så, kantrar samhället om och blir ett parasit-samhälle.

Jag såg härom dagen i Times handelsbilaga en notis innehållande en jämförelse mellan förhållandena i Tyskland nu och 1914. Jag skall bara taga ett par siffror, som äro betecknande för skillnaden mellan tillståndet vid de tyska verkstäderna 1914 och tillståndet där nu. På 1,000 arbetare i Tyskland fanns 1914 650 icke arbetande förmän och tjänstemän. Redan det är ju en vacker siffra. Men vid den nya räkning, som i dagarna företagits, har det visat sig, att på 1,000 arbetare finnas 1,500 tjänstemän och icke arbetande förmän. Det finns sålunda en och en halv tjänsteman eller icke arbetande förmän för varje arbetare. Var i all världen skall detta sluta? Av de löner, som betalas, finner man också, som ju är att vänta, att en omkantring ägt rum till följd av den ökade tillströmningen på tjänstemannabanorna. 1914 betalades på 100 mark till arbetarna 64 mark till icke arbetande förmän och tjänstemän. Nu betalas, — ehuru kåren av tjänstemän och icke arbetande förmän växt oerhört — på 100 mark till arbetarna blott 96 mark till icke arbetande förmän och tjänstemän. Klart är, att, om det får fortfara på det viset, kommer det att vid fabriker bli samma förhållande, som redan förut rådde vid tyska handelsflottan. I en artikel i »Nauticus» för 1914 skildrar en major utvecklingen inom sistnämnda flotta. — Jag tror, att jag här i riksdagen i annat sammanhang berättat detta. — Före kriget sökte sig alla de pojkar, som icke kunde komma in som officerare i aktiv tjänst i tyska örlogsflottan, in i reserven. I

reserven kunde man blott vinna inträde genom att fara på sjön och avlägga sjökaptensexamen. Allrahelst borde man ju också ha vissa relationer. Detta förhållande gjorde, att Nord-Deutsche Lloyd och Hamburg-Amerikalinjen utrustade stora skolskepp, som bemannades av unga, överklass- eller kanske framför allt medelklasspojkar, vilka fingo arbeta som sjömän och hamnarbetare och betalade en betydande summa per månad bara för att överhuvud taget få vistas ombord. Efter tre eller fyra år avlade dessa pojkar sin sjökaptensexamen och garanterades plats som officerare i Hamburg—Amerikalinjen eller Nord-Deutsche-Lloyd, med en påföljd — ni kunna mina herrar, om ni så önska, komma hem till mig och läsa härom i Nauticus för år 1914 — att det fanns kaptener å postångare, vilka gingo till Ost-Afrika, som hade 140 mark i månaden, medan eldarna hade 110 à 120. Det fanns sjökaptener, som tjänade som yngste officerare på Hamburg—Amerikalinjens fartyg för den otroligt lilla lönen av 15 mark i månaden. Det är klart, att då alla människor vilja bli kaptener och icke sjömän, måste alla löner kantra över. På samma sätt, när alla människor vilja bli prittlare och skrivare, och icke byggnads-snickare eller grovarbetare. Detta innebär en stor samhällsfara. Vi måste se till, att samhället blir ett arbetare- och bondesamhälle.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Herr talman, det var detta jag i detta sammanhang ville erinra om.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Paulsen: Herr talman! Från bondehåll vill man pressa ned dyrtidstilläggen och följa Kungl. Maj:ts förslag. Då jag själv är jordbrukare, har jag känt mig betryckt över ett sådant betraktelsesätt som det, varom detta förhållande vittnar, det är för att avgiva en bestämd gensaga häremot, som jag tar till ordet. Det må vara, att många jordbrukare leva under betryck, men även en jordbrukare bör väl kunna förstå, att statstjänstemännen ha så höga hyror och andra levnadsomkostnader att betala, att det är fullkomligt rimligt, att kompensation bör utgå.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag ber att, innan debatten avslutas, få med några ord ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag.

Det förefaller mig, som om detta förslag innebure fördelar icke allenast ur budgetsynpunkt, utan även med hänsyn till de statsanställdas intressen. Det synes mig vara betänkligt att under så dåliga statsfinansiella tider, som de, som f. n. äro rådande hos oss, höja budgeten med 8 1/2 miljoner kronor. Låt vara att detta belopp icke behöves uttagas i sin helhet, så måste det likväl upptagas bland statsutgifterna vid beräkningen av dessa och även inverka på varje skattebetalares privata budget. Och skattebetalarna äro i närvarande stund, särskilt de mindre, synnerligen betungade. Jag tänker härvidlag närmast på småbrukarna i vårt land.

De, som tala för utskottets förslag, synas ha fullkomligt klart för sig, att detta förslag innebär fördelar för de statsanställda. Men vem vet det? Index-talen äro, det framhåll jag redan förlidet år, byggda på ganska svaga grunder, och det är mycket möjligt, att index faller. Index har fallit beträffande livs-förnödenheter, och den kan komma att falla beträffande andra levnadsomkostnader. I varje fall torde det väl för de statsanställda vara vida viktigare att få veta att de ha ett visst fast belopp, som de kunna beräkna som sin lön, än att ha en lön, som svävar upp och ned. Enligt utskottets förslag kan det hända, att de få både mera och mindre, och då kan det vara för dem vida

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

bättre, som jag nämnde nyss, att ha ett fixerat belopp, och att man då går ifrån den ganska lösa beräkningen när det gäller indextalens sättande.

Medan jag har ordet, herr talman, ber jag att få taga avstånd från herr finansministern, då han gjorde jämförelsen mellan de högre och de lägre avlönade. Han framhöll mycket riktigt, då han demonstrerade sina linjer på väggen där borta, att de lägre avlönade voro överkompenserade i jämförelse med de högre avlönade. Men innebär inte detta, herr finansminister, att de lägre avlönade hade alltför låg lön förr i jämförelse med de högre avlönade, och ligger däri orsaken till att de nu blivit överkompenserade? Jag tänker särskilt på våra folkskollärare. De hade en alltför låg lön förut, och nu ha de fått en som någorlunda motsvarar deras arbete — i vissa fall, då de skola bo i ödemarker, är lönen måhända ännu för låg.

Ja, herr talman, det torde väl även kunna ifrågasättas, huruvida icke för dem, som ha löner över 10,000 kronor, dyrtidstilläggen helt skulle kunna försvinna. Det gör obetydligt för dem, men det kan ha en viss inverkan på statskassan. Den saken bör man, synes det mig, taga i övervägande till kommande år. Jag ber, herr talman, att få sluta med att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! I det anförande, som här hållits av herr finansministern, har framhållits som ett av huvudargumenten för Kungl. Maj:ts förslag, att vårt finansiella läge skulle vara så dåligt, att man måste gå på den där föreslagna vägen. Han sökte visa upp, hur så långt ifrån inkomsterna stämmer med budgetberäkningen, åtminstone på ett par punkter, att motsatsen skulle vara fallet. Däremot skulle det på en punkt bli högre inkomster.

Då i anledning härav från herr Andersons i Råstoeck sida i förbigående nämndes Göteborgstalet, framhöll emellertid herr finansministern, att det var egentligen ingen skillnad på det talet och det anförande, som här hållits här i dag. I vart fall inte, sade han, om man skall hålla sig till vad jag i Göteborg *har sagt*, och inte efter rubrikerna i skilda tidningar och efter ledarna i Social-Demokraten. Jag har naturligtvis ingen anledning att taga Social-Demokraten i försvar, och tänker inte lägga mig i frågan om dess ledare. Men jag har händelsevis i min ficka några anteckningar över finansministerns tal i Göteborg från ett referat i Nya Dagligt Allehanda, och att döma av referatets konstitution har det tydligen ordagrant, åtminstone i de viktigare punkterna, återgivit vad herr finansministern sagt i Göteborg. Och då måste jag konstatera, att enligt *det* referatet är det en absolut annan uppfattning, som framträder i fråga om vårt finansiella läge än den som här i dag framförts. Herr finansministern sade i början av sitt Göteborgstal, att vi inte få se vårt ekonomiska läge *för* mörkt. Han sade i motsats därtill, att vi kunna inte taga »med pjunk och klemighet på bl. a. arbetarna och deras krav på samhället». Han sade också, att industriens avkastning är otillfredsställande o. s. v. Men i dag har finansministern dock alldeles påtagligt framhållit, att vi icke få se vårt statsfinansiella läge alltför ljust. Måhända skillnaden bottnar däri, att i Göteborg var det fråga om att bereda mark för *stora militärbördor*, här i dag har det varit fråga om att bereda mark för *avdrag* på inte minst de *lägre* statstjänarnas löner. Det är den egentliga förklaringen till de faktiskt förekommande skiljaktiga uppfattningarna från herr finansministerns sida. Jag skall inte vara elak, men det förefaller mig med anledning av det sagda, som om man inte ens från finansministerposten skulle dra sig för att en liten smula anpassa sitt betraktelsesätt på vårt finansiella läge efter de syften man har med framställningen. Man skall alltså, vilket framgår av vad jag redan sagt, inte komma och försöka göra gällande, att vad man i dag har sagt om det statsfinansiella läget är precis detsamma som i Göteborg. Ty jag har händelsevis det där referatet kvar, och antingen är det referatet oriktigt, vilket

jag dock knappast vill tro, eller också är det riktigt, vad jag här har sagt, vilket däremot är fallet, nämligen att herr finansministern i Göteborg framförde en annan uppfattning än i dag, beroende på att det den gången var andra syften med framställningen.

Jag har fäst mig vid den fanflykt, som nu försiggår från socialdemokraternas sida ifrån den av herr Hage och herr Johanson i Stockholm m. fl. väckta motionen över till utskottets förslag. Jag kan förstå att herr Thorsson anser sig böra tillåta sig en dylik fanflykt. Med hänsyn till hans proposition tidigare angående sänkning av dyrtidstilläggen är det helt naturligt, att han vill ha någon korrespondens med sin tidigare uppfattning i denna fråga och den han nu företräder. Men jag kan svärigen förstå många andras uppträdande i denna sak. Jag har läst motionen rätt så genomgående, och jag måste, då jag ställer den i jämbredd med det förslag, till vilket utskottet har kommit, finna denna fanflykt med hänsyn till *de lägre statstjänarnas* intressen upprörande. Jag kan inte förklara denna fanflykt som något annat än ett uppgivande av de lägre statstjänarnas intressen. Detta blir så mycket uppenbarare, om jag tittar på utskottets siffror i fråga om dyrtidstilläggen och jämför dessa siffror med Kungl. Maj:ts förslag. Jag skulle då vilja fråga t. ex. herr Anderson i Råstoeck, som visserligen tillkännagav, att han efter mycken tvekan kunnat gå med på utskottets förslag: vad är det för socialdemokratisk politik i utskottets avvägande av dyrtidstilläggen för de högre och lägre befattningshavarna? En jämförelse mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets visar följande: för en generaldirektör har utskottet höjt dyrtidstillägget med 200 kronor, allt i runda tal utöver Kungl. Maj:ts förslag, för en byråchef med 200 kronor, för en sekreterare med 150 kronor, för en notarie med 125 kronor. Men kommer jag sedan till en lokförare på dyraste ort har det höjts med bara 75 kronor, för en konduktör på dyraste ort med 60 kronor och för en stationskarl på dyraste ort med bara 50 kronor. Herr Anderson i Råstoeck, varför har man tillåtit sig en sådan avvägning? För en generaldirektör utgår dock enligt herrarnas förslag en lön av 18,768 kronor, men för en stationskarl är lönen på dyraste ort 2,974 kronor. Jag kan inte annat, herr talman, än konstatera, att utskottets avvägning av dyrtidstilläggen för högre och lägre befattningshavare sannerligen intet som helst har att göra med den princip, som väl åtminstone för en socialdemokrat, även om han är vice ordförande i statsutskottet, borde vara den första, nämligen *behovsprincipen*.

Sedan är det ett annat kapitel, som jag i detta sammanhang inte kan underlåta att framhålla, ett förhållande, som gör utskottets avvägning så mycket mera orättvis. Generaldirektören, byråchefen, sekreteraren och notarien, hur lång tjänstetid på arbetsrummet ha dessa herrar? I huru stor utsträckning förekommer bland dessa kategorier sidobefattningar, i huru stor omfattning tillämpas mångsyssleri. Det förefaller mig, som om herr finansministern, som ju dock är dessa grupper främste representant eller rättare sagt arbetsgivare, om jag så får uttrycka mig, borde ha tagit hänsyn till det mångsyssleri, som faktiskt förekommer, då han klagade över att vissa grupper av högre befattningshavare inte blivit tillräckligt kompenserade. Emellertid blir, som sagt, den avvägning, som utskottet har gjort mellan högre och lägre statstjänare, så mycket orättvisare, med hänsyn till det här nämnda förhållandet. Ty det är klart, att en lokförare, en stationskarl och en konduktör inte kan ha några extra befattningar, som ger dem extra inkomster. De kunna heller inte smussa med arbetstiden »på ämbetsrummet», utan få fullgöra den arbetstid, som för dem är bestämd, och man ser säkerligen noggrant till, mycket noggrant, att de befinna sig i arbete på klockslaget. Göra de inte det, är deras ställning i statens tjänst snart slut.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat inlägga en gensaga mot flykten från den motion, som här nyss har nämnts. Jag finner, att utskottets förslag inte på något sätt ger de lägre statstjänarna den rättvisa, som de ha anledning att be-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.

gära, vilket är så mycket mera upprörande, som en del av socialdemokraterna gå ifrån sin egen motion och ställa sig på en ståndpunkt, som de facto innebär en större orättvisa för de lägre statstjänarna än t. o. m. Kungl. Maj:ts förslag i vissa punkter.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! Jag finner det mycket smickrande för mig, att herr Kilbom går omkring med ett referat av mitt tal i Göteborg, liksom en del människor gå omkring med en psalmbok och andra med en kortlek i fickan. Men jag tycker det är tråkigt, att herr Kilbom, då han använder sig av detta referat — som inom parentes sagt är starkt förkortat och i vissa avseenden inte återger, vad jag har sagt; det finns fullständigt referat i andra tidningar — inte läser upp det rätt innantill. Ty jag har inte sagt, att utan hänsyn till »pjunk och klemighet gentemot arbetarna» skulle vidtagas de och de åtgärderna, utan jag har sagt »pjunk och klemighet gentemot näringslivet och skilda folkklasser». Och det blir i alla fall någon liten skillnad. Herr Kilbom har emellertid fått den uppfattningen, att jag här i dag har sagt, att vårt finansiella läge är dåligt. Jag har emellertid inskränkt mig till att lämna upplysningar om tre inkomstposter. Beträffande den ena har jag förklarat, att den inte kan höjas, utan att den stämmer med vad Kungl. Maj:t har föreslagit i statsverkspropositionen, om den andra har jag sagt, att den kan höjas, och om den tredje, att den måste sänkas. Jag har lämnat en redogörelse för detta, som endast är klara fakta, och i stort sett inskränkte jag mig också till detta i Göteborg. Men jag är övertygad om att, om jag har läst upp precis sak samma, ord för ord, i Göteborg som här i dag angående vårt finansiella läge, skulle det ha hetat, att i Göteborg, där finansministern talade i försvarsfrågan, har han ljusmålat situationen, men här i dag har han, när det är tal om dyrtidstillägen, svartmålat densamma.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Beträffande vad en talare på stockholmsbänken har anfört mot herr Thorsson och vice ordföranden i statsutskottet, tänker jag att dessa herrar själva klara upp den fjäderns tryck, så att det blir lagom. Det vore måhända oförsiktigt av mig att försöka vederlägga herr Kilbom, ty det kunde ju kanske bli obehagligt för mig när arbetare- och bondearmen kommer fram i dagsljuset.

Min ärade vän herr Månsson i Hagaström har nu, som åtskilliga gånger förut, gjort en hel del uttalanden i sociala ämnen, och mycket av vad han sade var ostridiga sanningar. Men inte allt. Inte nämligen då han behagade ställa den frågan: vad har herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Osberg gjort för att mildra verkningarna av och komma åt mellanhandssystemet, som han kallar parasitväsende? Jag kan inte förstå annat än att i den frågan låg en indirekt antydning, att jag skulle på något sätt så mycket jag kunnat gynna detta system. Då har jag rättighet att spörja, om någon här i kammaren har hört, att jag har uppträtt och försvarat detsamma. Jag kan faktiskt visa herr Månsson, att jag var nog den förste som väckte motion om kontroll över truster och karteller. Och nu, efter sju sorger och åtta bedrävelser, kan man gärna säga, har det kommit så långt, att en kungl. proposition föreligger rörande en viss förändring i grundlagen för att överhuvud taget göra kontrollen möjlig. Alltså kan jag peka på att jag, vad på mig ankommer, gjort åtminstone något, men med undantag av sina tal vet jag inte, att herr Månsson själv har utträttat någonting på det området. Men det är ju möjligt att så är fallet.

Herr Månsson fortsatte även på ett sätt som jag tyckte var alldeles riktigt, när han sade att kroppsarbete underskattas och pennans arbete övervärderas. Men då är det ju, tycker jag, litet tråkigt att min vän herr Månsson själv totalt har gått ifrån de egentliga kroppsarbetarnas led och blivit pennfäktare.

Jag för min del har det ju inte sämre ställt än att jag verkligen är effektiv bonde, och då vet jag inte varför han skulle straffa mig särskilt för att vara en parasitsamhällets man. Jag vågar säga, att jag inser likasåväl som herr Månsson, att detta om mellanhänderna är ett starkt skäl till att det klagas så hårt från båda sidor, både från producenter och konsumenter, och jag inser också att vi borde göra någonting på detta område, och göra det allvarligt. Så länge jag har den äran att tillhöra riksdagen, skall jag nog göra mitt bästa för att ställa mig på den sidan, som vill effektivt bringa ned levnadskostnaderna här i landet. Men sjukan är den, att ingen egentligen vill börja, och ingen vill vara den, över vilken sänkningen skall gå ut. Bonden blir den, som ytterst får göra det. Och då tycker jag att det inte är skäl i att herrarna komma med så, särskilt svåra klagovisor som nu ha ägt rum, när man har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Ty sannerligen jag tror, att det går någon nöd på statstjänarna.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Herr Osberg: Herr talman! Jag vill bara svara några ord till herr Anderson i Råstock, med anledning av vad han yttrade om statsskulden. Vår statsskuld har tillkommit i stort sett för att utbygga våra järnvägar och våra vattenfall. Man har resonerat om att man inte borde beröra den saken just i detta sammanhang. Men vad är det då som gör, att våra taxor vid järnvägarna äro oskäligt höga, och vad är det som gör att våra taxor vid leverans av elektrisk energi stå så höga. Jo, naturligtvis inverka dyrtidstilläggen för den stora personalen och detta i sin tur uppammar en konkurrens med motorfordon, och detta medverkar till att göra nedlagt järnvägskapital oräntabelt. Det vore väl skäl i att man bringade ned dessa fraktsatser, så att man i allmänhet kunde begagna sig av järnvägarna. Då gjorde också den anställda personalen skäl för sig. Nu går det ena tågsättet efter det andra halvlastat, och parallellt med järnvägen går biltrafiken.

Vad sedan beträffar herr Månssons i Hagaström förebråelse mot mig att jag inte skulle gå med på att komma vår trustbildning till livs, så tar han fullständigt fel. Han har tydligen ingen kännedom om min uppfattning i det avseendet. Han yttrade sig om teaterbesök et cetera, och jag tror att om herr Månsson hade reda på, hur mycket av dyrtidstilläggen som spenderas på teatrar och utländska resor, kunde det hända, att herr Månsson skulle bli rätt så överraskad. Det är nog inte småslantar som användas för sådant ändamål från denna inkomstkälla. Jag skall, herr talman, även tillåta mig att peka på en annan sak, nämligen rörande själva index. Härom dagen såg man under stora rubriker i tidningarna, hurusom det sjunkit med tre enheter, och till intäkt och motive-ring bland annat för denna beräkning togs, att de höga spårvägsavgifterna i Stockholm sjunkit. Men när man skall plocka in allt sådant där i denna beräkning är det sannerligen inte underligt, att det blir så höga indextal. De flesta statstjänarna äro väl ingalunda beroende av vilka taxor Stockholms spårvägar använder sig av. Det är ett belysande exempel på hur orimligt mycket, som plockas upp, som inte skulle vara med i dessa beräkningar.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det var ju inte min mening att beskylla herr Osberg för att ha rört ihop förhållandena. Men nu tar jag kammarens ledamöter till vittne på, att han själv gjort just detta på ett utomordentligt sätt åtminstone i sitt sista anförande. Det får vara nog om den saken.

Så vill jag bara säga honom en enda sak i fråga om taxorna, och det är, att det redan är konstaterat av Svenska järnvägsföreningen, att statens järnvägars taxor för närvarande äro lägre, än vad man ansett sig kunna komma ut med

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

från de enskilda järnvägarnas sida. I övrigt vill jag endast hänvisa till att materialprisen under kristiden förhöjdes med 200—300 %, och då kunna herrarna förstå, hur det förhåller sig på den punkten.

Sedan vill jag till herr Kilbom säga, att detta förslag aldrig av mig erkänts såsom idealiskt eller rättvist, och jag har icke gjort mig någon möda att på demagogiskt sätt lägga ut saken. Detta har i stället herr Kilbom gjort i detta sammanhang, vilket bäst bevisas därav, att herr Hage, som känner dessa saker i stort sett mycket bättre än herr Kilbom, redan i sitt första anförande förklarat, att han mer än väl insåg det vara lönlöst att yrka bifall till den motion han själv väckt. När förhållandena äro sådana, så kan nog herr Kilbom räkna ut, hur vi haft det i statsutskottet. Det är icke här tal om något socialdemokratiskt förräderi, såsom herr Kilbom påstod, utan en helt annan sak: vi ha böjt oss för omständigheterna, såsom jag redan i mitt första anförande betonade.

Och till slut vill jag fråga herr Kilbom: hur är förhållandet mellan herr Kilbom själv och de typografer som äro anställda på hans tryckeri?

Herr **Kilbom**: Det är klart att herr Hage måste ur rent *taktiska* synpunkter finna det vara tämligen lönlöst att yrka bifall till sin motion. Men jag antar att herr Anderson i Råstock är så pass klyftig, att han förstår att detta icke innebär, att herr Hage uppgivit motionen *reellt*. Om emellertid herr Hage som socialdemokrat skulle göra det, så utgör detta ingen anledning för mig och övriga kommunister att uppgiva vår ståndpunkt, vilket herr Hage säkerligen förstår.

Vad beträffar typograferna på Politiken, så skall jag med nöje lämna det svaret, att de ha vid sidan av Socialdemokratens typografer de högsta löner som överhuvud förekomma hos någon tidning i Sverige.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande mom. a), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, 2:o) bifall till vad av herr C. Petrus V. Nilsson m. fl. föreslagits i mom. 1) av deras vid utlåtandet fogade reservation samt 3:o) bifall till den av herrar Johanson i Stockholm och E. Hage i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit vad av herr C. Petrus V. Nilsson m. fl. föreslagits i mom. 1) av deras vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 61 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Vidare blev efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet utskottets hemställan i övrigt av kammaren bifallen.

§ 7.

Vid härpå punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av postmedel till centralkassan för postpersonalens fackliga och ekonomiska sammanslutningar m. m. biföll kammaren vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 8.

Herr statsrådet *Beskow* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 9.

Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin. *Ang. avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.*

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen den 12 mars 1924 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 138, hemställde utskottet, att riksdagen måtte å åttonde huvudtiteln under avdelningen C. Kyrkliga ändamål samt rubriken: Kleresistaten uppföra ett ordinarie anslag å 6,000 kronor med titel: pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Lindblad, Oscar Olsson, Wales, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Jönsson* i Revinge och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottet bort, med avstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om uppförande å ordinarie stat av anslag för ändamålet, tillstyrka för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,000 kronor till avlöning av pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *Jonsson* i Eskilstuna: Jag skall be, herr talman, att få anmäla mig som opponent mot statsutskottets förslag i det här utlåtandet. Vid detsamma finnes, som kammarens ledamöter behagade se, en reservation antecknad, som jag varit med om att biträda.

Kungl. Maj:t och statsutskottets majoritet vilja att den svenska prästerliga befattningen i Berlin skall göras till ordinarie, under det att reservanterna önska, att den som hittills skall uppföras på extra stat. I den mån jag kan anses vara ett uttryck för reservanternas mening, vilja de icke vara med om att riksdagen skall gå in på en väg, som kanhända riksdagens ledamöter en gång i framtiden hesitera för att gå vidare på. Vi ha svenska församlingar och prästerliga befattningar i London, Paris, Berlin, Köpenhamn och Helsingfors, och det är, så vitt man kan förstå, möjligt att det snart blir en församling också i Kristiania. Utav de prästerliga befattningar, som jag här har räknat upp, är den i Köpenhamn ordinarie, och detta åberopar man, när man nu går in för att också göra befattningen i Berlin till ordinarie. Men förhållandena i Köpenhamn äro alldeles säregna. Då denna befattning där gjordes till ordinarie, så förhöll det sig på det sättet, såsom också synes av propositionen, att det hade lämnats en donation på icke mindre än 300,000 kronor till svenska församlingen därstädes bland annat under det villkor att den prästerliga befattningen skulle göras till ordinarie. Man kan nu möjligen ha delade meningar om, huruvida statsmak-

Ang. avlöning
åt pastorn vid
svenska
Victoria-
församlingen
i Berlin.

terna borde ha givit efter, men i alla händelser var det uppställda villkoret faktiskt av sådan betydelse, att det nog spelade in vid statsmakternas behandling av frågan. Jag anser således, att detta förhållande i Köpenhamn icke kan betraktas såsom prejudicerande vid statsmakternas vidare behandling av motsvarande befattningar.

(Forts.) Nu har turen kommit till Berlin, där, som jag nämnt och som framgår av utskottets utlåtande, den prästerliga befattningen skulle göras till ordinarie. En annan gång kan det ju bli fråga om de andra svenska församlingarnas i utlandet prästerliga befattningar, en annan gång kan det bli fråga om London, en annan gång om Paris o. s. v. Och sedan kanhända turen någon gång i framtiden också kan komma till sjömansprästerna. Jag undrar, om riksdagens ledamöter utan vidare äro beredda att slå in på den vägen, om det icke är klokt att iakttaga en liten smula försiktighet. Här strävas ju inom statsförvaltningen efter att inskränka de ordinarie befattningarna, i den mån man kan. Det synes mig icke alldeles riktigt att beträffande kyrkstaten gå en helt annan väg, att där gå in för att upprätta ordinarie befattningar, där sådant strängt taget icke är nödvändigt.

Jag skall nöja mig tills vidare med det nu sagda och bara be att till slut få yrka avslag på Kungl. Maj:ts utav statsutskottet biträdda förslag och bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Detta anslag har utgått som extra anslag sedan 1908, och motivet för att man vill att det skall komma över till ordinarie är det, att man har svårt att få någon prästman att stanna någon längre tid i Berlin, då han därigenom går miste om fördelen att inom landet kunna söka ordinarie befattning. Vidare kan man säga, att det icke är lyckligt för de två tusen svenskar som bo i Berlin, att det ofta skall ske ombyte på denna plats. Det är klart, att innehavaren av denna befattning icke bara har att som prästman utöva församlingsvård av församlingens medlemmar, utan också anlitas av svenskar i övrigt för upplysningar på olika områden. Det är helt naturligt, att en prästman, som sitter på ordinarie stat, kan stanna kvar i sin befattning längre tid och får sålunda möjlighet att erhålla en bättre kännedom om de olika förhållanden, som det gäller att behärska, för att han rätt skall kunna fylla sina uppgifter. Däremot måste hastiga ombyten medföra betydande svårigheter härutinnan.

Nu är det givet, att beträffande en stad, som ligger oss så nära som Berlin och som har en så stor svensk befolkning som vad där är fallet, det icke kan bli tal om att denna post skall indragas. Utan har nu församlingen sedan 1908 varit stadd i ständig tillväxt, så kommer den nog också framgent att behöva en prästman. Under sådana förhållanden anser jag, att alla skäl tala för att denna tjänst skall sättas på ordinarie stat.

Herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre. Jag anser, att utskottet angivit goda skäl för sin ståndpunkt, och jag ber därför att få yrka bifall till dess hemställan.

Herr *Wallerius* instämde häruti.

Herr statsrådet **Hasselrot**: Herr talman. mina herrar! Det har nyss sagts, att för Berlin icke gäller samma förhållande som beträffande Köpenhamn. Församlingen i Köpenhamn har erhållit en donation på 300,000 kronor under villkor att pastorn bleve ordinarie, och detta skulle vara anledningen till Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut härom.

Jag vill då erinra om, att för såväl församlingen i Berlin som för församlingen i Köpenhamn har Kungl. Maj:t på sin tid fastställt kyrkkoordineringar, och i

dessa finnas intagna bestämmelser, som förutsätta att pastorn skall bli ordinarie. När kyrkoordningarna utfärdades, undantog Kungl. Maj:t från omedelbart ikraftträdande bestämmelserna i denna del, uppenbarligen av den anledningen, att Kungl. Maj:t ville se, om respektive församling skulle bli av den storlek, stadga och varaktighet, som kunde föranleda, att för densamma skulle inrättas en ordinarie prästerlig tjänst.

Nu har Köpenhamn fått sin präst ordinarie. Vad har då föranlett statsmakterna att anse nyssnämnda förutsättningar uppfyllda beträffande Köpenhamn? Jo, för anslag, som Kungl. Maj:t och riksdagen på framställning beviljat, har byggts ett församlingshus och kyrka, och dessutom har en enskild donator skänkt 300,000 kronor enligt förut angivet villkor. Om man nu härmed jämför förhållandet i Berlin, så har församlingen även där begärt anslag till kyrkobyggande men emellertid fått avslag. Det uppträdde icke heller någon donator i Berlin, men Berlin-svenskarna samlade själva ihop ett belopp, som säkerligen motsvarade det, som skänkts Köpenhamn. Med dessa egna besparingar ha även de byggt ett församlingshus och kyrka. De ha sålunda minst lika kraftigt som svenskarna i Köpenhamn visat, att deras församling är livskraftig, och att det är all anledning antaga, att församlingen i Berlin kommer att bli bestående. Det synes mig därför vara en enkel gärd av rättvisa, att de lika väl som köpenhamnarna få ordinarie präst.

*Ang. avlöning
åt pastorn vid
svenska
Victoria-
församlingen
i Berlin.*
(Forts.)

Herr Nylander: Herr talman! Båda de här föreliggande förslagen avse ju, att vi skola få behålla vår präst i Berlin. Statsutskottets majoritets förslag går emellertid ut på, att den prästerliga befattningen i Berlin skall uppföras på ordinarie stat. Detta medför, som herr Bengtsson i Norup redan framhållit, självklart att vederbörande prästman känner sig säkrare och att församlingen antagligen får nöjet att längre få behålla honom. Var och en, som något haft tillfälle att iakttaga det arbete, våra prästmän i utlandet utföra, och de många tillfällen, de ha att ingripa, stödande och hjälpande för våra landsmän i förskingringen, bör sannerligen med gott samvete kunna avge sitt votum för statsutskottets förslag. Riksdagen har här ett tillfälle att tänka på våra landsmän i utlandet.

Även reservanternas förslag skulle medföra, att den prästerliga befattningen i Berlin komme att bibehållas, men befattningens uppförande på ordinarie stat medför som sagt så uppenbara fördelar för församlingen och för våra landsmän där ute, att jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Jag skall endast bedja att få säga några ord med anledning av vad herr Bengtsson i Norup och herr Nylander yttrat. De ha anfört en hel del skäl för att man skulle göra befattningen till ordinarie, såsom att det skulle vara svårt att få någon präst att eljest stanna kvar i Berlin, att den i Berlin anställde prästen har att sörja för välfärdsåtgärder, som beröra en hel del landsmän, vilka komma till Berlin, och sålunda icke bara har att draga försorg om församlingsvården utan även måste ägna sig åt mycket annat. Alla dessa skäl kunna anföras för vilken som helst svensk prästerlig befattning i utlandet och icke bara för denna. Det gäller för riksdagen att göra klart för sig, om riksdagen utan vidare är beredd att gå in på den vägen att göra alla svenska prästerliga befattningar i utlandet till ordinarie. Det är icke något annat, det är fråga om.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skulle förstå denna opposition mot statsutskottets majoritets förslag, om det gällde att första gången inrätta en präster-

Ang. avlöning
åt pastorn vid
svenska
Victoria-
församlingen
i Berlin.
(Forts.)

lig befattning i Berlin, alltså om det gällde en summa, men de summor, som skola utgå äro desamma, vare sig prästen blir ordinarie eller extra. Jag skulle också förstått oppositionen, om det varit första gången, man gick på den principen att göra en präst i utlandet till ordinarie. Men så är ju icke förhållandet. Då man första gången inrättade en ordinarie prästerlig tjänst i utlandet, var det många ledamöter i kamrarna, som opponerade sig däremot. Sedan den ordinarie prästerliga befattningen inrättats i Köpenhamn, finns ju intet principiellt skäl mot att i en annan storstad inrätta en ordinarie prästerlig befattning, om förhållandena därtill skulle föranleda. I detta fall framträder från oppositionens sida en något oklokt placerad radikalism. Prästen skall finnas, pengarna skola utgå, enda skillnaden mot nuvarande förhållanden skulle bliva, att det skulle bli möjligt för svenskarna i Berlin att få behålla en bra präst.

Jag har varit gäst i åtskilliga svenska kolonier i utlandet, där svenska präster funnits. Jag har därvid kunnat konstatera, att det är mycket viktigt att få behålla förståndiga, trevliga, samlande präster i dessa kolonier. Det är mindre som präster, de göra sig gällande: De bliva medelpunkten i det kamratliga samlivet mellan svenskarna därute. Ju mera vinnande personligheter de äro — och icke minst viktigt, deras fruar — desto bättre är det. Det är icke tänkbart att en människa, även om han trivs aldrig så väl med sitt arbete, skall hålla på och arbeta i utlandet ända till sin ålders dagar utan att få en ordinarie tjänst. Jag kan icke förstå oppositionens synpunkter i detta fall. Jag tycker att vi lugnt kunna bifalla förslaget om inrättande av en ordinarie prästerlig befattning i Berlin. Ingen människa tänker sig ju, att den prästerliga befattningen i Berlin någonsin skulle komma att indragas.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Branting*, *Lindman* och *Pehrsson* i Göteborg.

Sedan överläggning härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 67, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 108 ja mot 56 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byggnad, omfattande vaktmästarbostad och amanuensrum, vid patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund m. m.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arvode till ytterligare en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets kemiska institution m. m.;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckande av brist å tekniska högskolans anslag till bränsle, lyshållning m. m. för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 11.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för läroverksadjunkten J. A. Kjellander att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Ang. rätt för läroverksadjunkten J. A. Kjellander att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

I enlighet med vad Kungl. Maj:ts föreslagit i en till riksdagen den 14 mars 1924 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 129, hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Visby J. A. Kjellander finge för erhållande av ålderstillägg såsom adjunkt tillgodoräkna sig den tid utöver tre år, varunder han innehaft befattnings såsom ordinarie kyrkoherde.

Vid utlåtandet var likväl fogad reservation av herr *Rydén*, som, med instämmande av herrar *Wallis*, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud* och *Jonsson* i Eskilstuna, förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Jag brukar icke gärna vara med om att underskriva reservationer till statsutskottets betänkanden, men här är verkligen ett ärende, som är av den beskaffenhet, att det är mig omöjligt att underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på saken, innan ärendet blir avgjort.

Kammarens ledamöter torde erinra sig en debatt, som häromdagen fördes i en sådan principiell löneregringsfråga som den nu förevarande och som rörde marinintendenterna. Herrarna torde även erinra sig det härsken, som höjdes, därför att man ansåg, att en avvikelse begåtts från de föreskrifter, som av riksdagen eljest tillämpats. Men om jag skall jämföra dessa båda ärenden, det som här föreligger och det som kammaren då diskuterade, så innebär det förslag, som i dag ligger före, enligt min uppfattning, åtminstone ett fyrdubbelt kvalificerat brott mot de principer, som man annars tillämpar, när det gäller rätt att få flytta upp i högre lönegrad.

Här är fråga om en prästman, som relativt sent lämnat sin prästerliga gärning och blivit adjunkt vid ett statens läroverk. Det begäres nu, att han skall få tillgodoräkna sig för uppflyttande i högre lönegrad den tid av sin tjänstgöring såsom präst — så när som på tre år — då han varit kyrkoherde.

Om jag nu ser detta ur principiell synpunkt, så finner jag, att man här till en början begått ett brott mot alla eljest tillämpade principer i så måtto, att här skulle en man, som förut varit präst och således icke varit i statens tjänst, vid sitt tillträde till statstjänst få tillgodoräkna sig den tjänstgöring han förut haft på annat håll. Jag vill erinra om, att en lärare vid en kommunal mellanskola, alltså ett kommunalt läroverk, eller en lärare vid en statsunderstödd privatskola icke får, så vitt jag minns rätt, därest han flyttar över till ett statens läroverk, räkna sig tillgodo en tjänstgöring, som han haft på annat håll,

Ang. rätt för fastän han utfört precis samma slags arbete, nämligen att meddela undervisning åt ungdom på ungefär samma stadium. I det fallet, där arbetet är så pass likartat, ligger det dock mycket närmare till hands att tänka sig en dylik lönetursberäkning än här, där det gäller en präst, som flyttat över i skolans tjänst. — Detta är den första principiella avvikelse man gör från de grunder, som eljest allmänt tillämpas i dessa fall.

(Forts.)

Vidare är att märka, att om denne man varit i statens tjänst, vilket icke är fallet, så skulle han för att äga rätt att räkna lönetur ha haft tjänstgöring, vilken, som det heter i författningen, finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ordinarie tjänst han tillträder. Intet av allt detta är tillämpligt på detta fall, ty hans förutvarande tjänstgöring var av en helt annan art än den han nu har. Med samma skäl skulle man då kunna låta en person vilken som helst, som tjänstgjort på annat område än skolans, få räkna sig tillgodo sin föregående tjänstgöring, om han flyttar över sin verksamhet till skolan.

Vidare finnes en motsvarande regel för dem, som komma från icke ordinarie befattningar, att räkna sig tillgodo viss föregående tjänstgöring, men denna regel kan ju icke tillämpas här. I kungl. kungörelsen år 1922 angående ålders-tillägg för civila befattningshavare i statens tjänst, finnas också bestämmelser, som gälla vid ordinarie tjänstemans befordran till tjänst inom högre lönegrad, men de bestämmelserna äro icke heller tillämpliga på det föreliggande fallet. — Jag skulle kunna tillägga ännu en sak, och det är, att den bestämmelse angående rätt för tjänstemän vid de nyreglerade verken, enligt vilken dessa få räkna sig tillgodo arbete utom statens tjänst, icke kan tillämpas här, då ju skolorna ej tillhöra dessa nyreglerade verk.

Vad man nu föreslår är ett frångående av principer, som man hittills följt, när det gällt lönetursberäkningar, åtminstone under den tid jag varit med i riksdagen. Jag kan icke vara med om detta förslag, fastän framställningen är tillstyrkt av både statskontoret, skolöverstyrelsen och allmänna civilförvaltningens lönenämnd, ty jag kan icke se annat än att man på detta sätt öppnar alla möjliga portar för folk, som ramla in på skolans område, att få räkna sig tillgodo föregående tjänstgöring. Vart skall det bära hän, mina herrar, om vi skola få in i läroverken alla möjliga gamla präster, som varit kyrkoherdar på landet och sedan, så snart de komma in i skolorna, skola få räkna sig tillgodo för lönetur sin prästerliga tjänstetid med undantag av tre år såsom kyrkoherde? Detta är enligt min uppfattning en orimlighet, och jag förstår icke, huru något sådant fått komma fram till riksdagen, om det icke möjligen beror därpå, att man anser, att dessa människor skola ställas i en helt annan klass än rikets övriga inbyggare.

Herr talman! Jag kan inte vara med om detta, och jag varnar kammaren bestämt för att bifalla förslaget, ty det leder till konsekvenser, som icke kunna överblickas. Jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Carlsson-Frosterud*.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! De principiella skäl, herr Rydén framförde och som han lade mycket stor vikt vid, kan jag för min del icke anse vara så vägande i detta fall. Jag vet väl, att herr Rydén i fråga om principer hyllar en mycket konservativ åskådning, ja, jag tror, att det är få, som i det fallet äro så konservativa som han, men man kan överdriva även då det gäller konservatism, och det tror jag han gjort här.

Det säges nu av herr Rydén, att denne man icke varit i statens tjänst, och det var ett av de starka skälen för honom att yrka avslag på utskottets hemställan. Ja, man kanske kan säga, att han icke varit det formellt, men reellt har han icke desto mindre varit det, ty dessa prästmän ha dock sina löner garan-

terade av staten. Då herr Rydén sade, att alla möjliga gamla präster kunna söka sig in vid läroverken och på det sättet få rätt till lönetursberäkning, så får jag säga, att jag för min del aldrig förr hört talas om, att någon gammal präst på detta sätt sökt sig in vid ett läroverk. Det är utan tvivel en mycket sällsynt händelse, som inträffat, och det gör, att man kanske ställer sig litet annorlunda i detta fall mot vad man måhända eljest skulle ha gjort.

Nu ha ju tre betydande myndigheter, statskontoret, skolöverstyrelsen och allmänna civilförvaltningens lönenämnd tillstyrkt förslaget, och då tycker jag, att Kungl. Maj:t haft mycket goda skäl för att lägga fram denna sak för riksdagen. Med anledning av den där varningen, som herr Rydén riktade till kammaren, skulle jag vilja säga, att det vore mycket egendomligt, om man i ett sådant fall som detta icke skulle vilja låta billighetsskäl tala. Det gäller dock en man, som tjänstgjort i 13 år såsom kyrkoherde och nu söker sig in på lärarbanan. Nog vore det väl hårt, om han då icke skulle få räkna sig tillgodo 10 år av sin tjänstgöring som kyrkoherde.

Jag tycker således, att starka billighetsskäl tala för att gå med på statsutskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Ang. rätt för läroverksadjunkten J. A. Kjellander att tillgoderäkna sig viss tjänstgöring.

(Forts.)

Herr Rydén: Herr Bengtsson i Norup har sagt, att jag skulle vara konservativ i mitt fasthållande vid principer. Det har jag ingenting emot, när det gäller dessa saker, ty då tror jag det är mycket nyttigt att vara konservativ; åtminstone avsåger jag mig alldeles bestämt den lösaktighet i levernet på detta område, som utmärkt herr Bengtsson i Norup vid åtskilliga tillfällen. Håller man inte på principerna i dessa stycken, så kan man överhuvud taget icke överblicka det hela, det bär alldeles in i rena godtycket. Jag tycker det är en förtjänst hos statsutskottsmedlemmarna, att de söka tillämpa enhetliga grunder, så att det icke går på en ren sinkadus, när det gäller att behandla ärenden av detta slag.

Komma herrarna ihåg, hur det var häromdagen, när vi blevo så avstraffade här i andra kammaren för den där historien om marinintendenterna? Dessa tjänstemän hade dock alltid varit i statens tjänst och hade nu samma befattningar som förut, ehuru de buro en annan titel; förut hette de kammarskrivare, nu marinintendenter. Då fick emellertid statsutskottet så mycket bannor, att jag icke kan minnas, att vi på länge fått så mycket bannor, för att vi tillstyrkte det förslag som då låg före.

Men nu kommer man med en präst, som aldrig förut varit i skolans tjänst, utan tjänstgjort på ett helt annat område och tycker, att han skall få räkna sig tillgodo 10 år av denna tjänst, när han sedan inträder i statstjänst. Det tycker man är helt naturligt och förebrår mig att vara konservativ för att inte jag vill vara med om detta.

Jag vill för övrigt erinra herrarna om, att detta ingalunda är någon liten fråga. Ty såsom prästlönerna kommit att bli på senare tider, ställer det sig visst icke ofördelaktigt för en kyrkoherde, som sitter med någon av de mindre lönerna, att söka sig över i skolans tjänst. Och börjar man husera med de skånska prästerna, såsom nu tycks vara meningen, då man önskar göra en hel del av de skånska kyrkoherdarna till komministrar, befattningar, som knappast förut funnits där nere, så förmodar jag, att det kommer att bli en önskan hos vederbörande prästmän att flytta ifrån eländet till det lugn och de fördelar i övrigt, som skolan kan erbjuda. Inte är det väl rim och reson, att de då skola få räkna lönetur efter sin tjänstgöring på ett annat område. Gör riksdagen på det sättet, stoppar det hela till slut ingenstans. Jag har åtminstone velat opponera mig i kammaren mot detta. Om kammaren sedan inte vill följa mig, så kan jag inte hjälpa det, men med min medverkan skall man icke komma in på de för-

Ang. rätt för skräckliga principer, som ett bifall till statsutskottsmajoritetens förslag innebär.
 läroverks- Jag vidhåller mitt yrkande.
 adjunkten J.

A. Kjellander
 att tillgodo-
 räkna sig viss
 tjänstgöring.
 (Forts.)

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Clason**: Herr talman! Frågan om tjänstemans rätt att tillgodoräkna sig föregående tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad tillhör ju det mera invecklade i hela avlöningssystemet, och det kan icke förnekas, att författningarna på åtskilliga punkter äro skrivna så, att det i många fall är ganska besvärligt att ordna dessa frågor.

Här är nu ett fall, där meningarna, med hänsyn till författningarnas ordalydelse, kunna vara delade. Den nu ifrågavarande läroverksadjunkten Kjellander, har som bekant förut tjänstgjort såsom kyrkoherde i sammanlagt 13 år. Så övergår han till lärartjänst, och nu har det ifrågasatts, att han för uppflyttning i högre lönegrad inom adjunktsggraden skall få tillgodoräkna sig åtminstone någon del av sin föregående tjänstgöring. Enligt de allmänna principer, som härvid gälla, brukar vederbörande tjänsteman få tillgodoräkna sig tid, varunder han utfört arbete, »som i avseende å art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde, än det han har att i den erhållna tjänsten utföra». Dessutom skall detta arbete vara utfört »i statens tjänst». Det förefaller mig svårt att vilja göra gällande, att denne mans förutvarande tjänstgöring som kyrkoherde icke skulle vara likvärdig med det arbete han sedermera har erhållit såsom adjunkt vid ett statens läroverk. Men haken i detta ärende har väl varit den, huruvida man skall räkna detta föregående arbete såsom utfört i statens tjänst eller icke.

När framställningen kom in, remitterades den på sedvanligt sätt till alla de myndigheter, som man i sådana fall brukar höra. Samtliga myndigheter, som äro hörda, nämligen skolöverstyrelsen, statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd, hava framhållit, att de anse skäligt, att Kjellander får tillgodoräkna sig 10 år av sin föregående tjänstgöring som präst. Det har av ett par av myndigheterna yttrats en viss tvekan, huruvida Kjellanders arbete under hans prästerliga tjänstgöring kan anses vara utfört i statens tjänst eller icke, men även dessa myndigheter finna i alla fall att skäl förefinnas att låta honom vid lönetursberäkningen tillgodoräkna sig denna sin tjänstgöring. Det har till och med varit ifrågasatt, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle kunna avgöra detta ärende på eget bevåg, men Kungl. Maj:t har dock givetvis velat lägga fram saken för riksdagen. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd påpekar för övrigt, att sådana medgivanden som det här ifrågavarande lämnats i en del fall där inte den föregående tjänstgöringen varit utförd i statens tjänst, utan vid enskilda institutioner och anstalter. I vissa dylika fall har man gått till riksdagen, i andra fall har Kungl. Maj:t avgjort sådana ärenden på eget bevåg, men sådana medgivanden ha lämnats i ett avsevärt antal fall.

Den föregående ärade talaren ville göra gällande — om jag ej missförstod honom — att det skulle vara speciellt olämpligt att lämna sådant medgivande i detta fall, därför att personer, som varit anställda vid de kommunala mellanskolorna, icke vid övergång till statsläroverk fått räkna sig till godo sin tjänstgöring vid de kommunala mellanskolorna för uppflyttning i högre löneklass. Om jag inte är orätt underrättad, och jag stöder mig i detta fall på ett av löneregleringskommitténs sista betänkanden, är förhållandet det motsatta. Lönerregleringskommittén redogör där för de fall, då personer, som hava övergått till statstjänst, genom generella eller särskilda föreskrifter medgivits rätt att räkna sig till godo tjänstgöring, som de fullgjort vid institutioner, som hava ansetts vara av icke-statlig natur; och bland tjänster, som där äro upptagna och vid vilka man således fått räkna sig till godo föregående tjänstgöring, uppräknas bl. a. uttryckligen adjunktstjänsten. I förenämnda betänkande heter det därom exempelvis: »adjunkt, manlig eller kvinnlig, må till-

godoräknas de tjänsteår utöver 3, han eller hon efter vunnen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, dock ej mer än 10 år». Således precis samma tankegång, som man även i detta fall skulle omsätta i praktiken. Bemålde Kjellander föreslås ju här få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring — i detta fall är det visserligen fråga om föregående tjänst såsom kyrkoherde — men endast i 10 år, d. v. s. alldeles samma rätt, som är tillförsäkrad lärare vid kommunal mellanskola.

Ang. rätt för läroverksadjunkten J. A. Kjellander att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.
(Forts.)

Det finnes i sagda betänkande omnämnda en hel rad sådana fall utom det nyssnämnda. Så få övningslärare vid statens seminarier tillgodoräkna sig tjänstgöring vid folkskolor, skeppsgosseskolor, högre folkskolor, under statlig kontroll stående enskilda småskoleseminarier och skyddshem. Ämneslärare vid blindundervisningen få tillgodoräkna sig viss del av tjänstgöringen vid vissa läroanstalter. I skogsstatens tjänst såsom jägmästare anställda personer och vissa andra få tillgodoräkna sig viss föregående tjänstgöring vid enskilda skogsskolor o. s. v. Även professorer ha fått tillgodoräkna sig tjänstgöring vid enskilda högskolor. Det saknas alltså icke en hel del prejudikat, och den saken påpekade ju också allmänna civilförvaltningens lönenämnd, när den tillstyrkte denna framställning.

Vad sedan antydningarna beträffar, att det här skulle bliva ett synnerligen farligt prejudikat, har jag i avseende å den saken redan blivit förekommen av herr Bengtsson i Norup. Jag tror ej, att vi riskera, att det skall bli en så förskräcklig tillströmning av präster till de allmänna läroverken. Konkurrensen från lärarhåll om dessa platser är sannerligen tillräckligt stor, för att man icke skall behöva befara att en mängd folk utifrån skola försöka att tränga sig in på dessa platser. Jag tror således, att den faran är alldeles ogrundad.

Herr Laurén: Herr talman! Jag skall gent emot herr Rydén påstående, att denne Kjellander aldrig varit anställd i skolans tjänst, be att få upplysa om, att han jämte sin prästerliga tjänst varit anställd såsom extra lärare vid Eskilstuna kommunala gymnasium och realskola under flera terminer. Under sådana förhållanden är det väl ändå så, att han i alla fall skött ett ämbete, likvärdigt med det, som han nu bekläder. Jag kan icke uppgiva hur lång tid, som han tjänstgjort, men att han varit där, kan jag, herr talman, intyga.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rydén: Herr talman! Har nu denne Kjellander, som herr Laurén påstod, varit extra lärare, får han naturligtvis räkna den tiden till godo för lönetursberäkning, men den saken är det ju icke fråga om här.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 72, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. rätt för läroverksadjunkten J. A. Kjellander att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring. Vinner Nej, har kammaren avlagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 81 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

(Forts.)

§ 12.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av väckt motion om rätt för lektorn Per Sigurd Bäcklund att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 74, i anledning av väckt motion om anvisande ytterligare av visst belopp för uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Linköping;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter;

nr 76, i anledning av väckt motion angående omorganisation av Skytteanska lappfolkskolan i Tärna;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsättande av viss ämneslärarbefattning vid institutet för blinda å Tomtebodå;

nr 78, i anledning av väckt motion om statsbidrag till avlöning åt vissa lärare och lärarinnor vid skyddshem;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda kurser vid lärlingsskola med syfte att förbereda till inträde i teknisk fackskola; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet av kostnader för inköp av segelfartyget G. D. Kennedy m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. anslag till förbättring å vissa skjutbanor. Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till förbättringar å vissa skjutbanor.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 61 av fjärde huvudtiteln, med åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 januari 1924, föreslagit riksdagen att till förbättringar å vissa skjutbanor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till förbättringar å vissa skjutbanor för budgetåret 1924—1925 under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Norman*, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka ett anslag av 40,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Norman: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag vid detta utlåtande fogat en reservation, däri jag yrkar, att ett anslag av 40,000 kronor bör beviljas i stället för de 25,000 kronor, för vilka utskottet har stannat. Utskottet synes mig icke ha kunnat motivera sitt nedsättningskrav med några vidare starka skäl. Det är ju ändå så, att de skjutbanor, som det här är fråga om, äro i behov av förstärkning, och att det därför begärda

anslaget är tillräckligt väl motiverat. Det är endast en post, där prutning synes mig kunna ske, och det gäller anslaget på 6,000 kronor till förbättrande av Södermanlands regementes skjutbana. I nästa punkt har statsutskottet biträtt Kungl. Maj:ts proposition, vari äskas medel till inköp av ett intill Södermanlands regementes övningsfält gränsande område, och så framt riksdagen bifaller statsutskottets förslag på denna punkt, synes det mig, att sistnämnda förbättringsarbeten icke äro så av behovet påkallade. Det synes mig därför, som om dessa 6,000 kronor saklöst kunde strykas liksom också posten »oförutsedda utgifter». Tagas dessa poster bort, kommer jag till att ett anslag på 40,000 kronor bör beviljas, och detta anslag synes mig vara väl motiverat.

Ang. anslag till förbättring å vissa skjutbanor.

(Forts.)

Med anledning härav ber jag att få yrka bifall till min reservation.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag skall i det stora hela inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan. När utskottet stannade vid ett belopp av 25,000 kronor för detta ändamål, så hade utskottet funnit, att detta belopp skäligen borde räcka för kommande budgetår och för de ändamål, som det här är fråga om.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av medel för inköp av ett intill Södermanlands regementes övningsfält gränsande område invid Strängnäs; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 15.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statistiska centralbyrån och dess verksamhet under budgetåret 1924—1925 m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. anslag till statistiska centralbyrån.

I en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 169, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor,

dels ock för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa ej mindre till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 16,000 kronor,

än även till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft en i anledning av propositionen inom andra kammaren

Ang. anslag
till statistiska
centralbyrån.
(Forts.)

av herr *Törnkvist* i Karlskrona *m. fl.* väckt motion, nr 430, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att

dels i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp 269,400 kronor;

dels öck för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa ej mindre till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 38,000 kronor, än även till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till ovanberörda motion,

I) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor; samt

II) för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

a) till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 38,000 kronor; och

b) till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Hallin*, *Jeansson*, *Ingebrikt Bergman* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda motion, i vad densamma skilde sig från propositionen,

I) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån med oförändrat belopp, 269,400 kronor, samt

II) för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa

a) till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet 16,000 kronor, och

b) till arvoden åt personal vid 1920 års folkräkning 87,000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs, varpå

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp anförde: Herr talman! I det föreliggande utskottsutlåtandet ha några reservanter, däribland jag, yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Det har av riksdagen själv uttalats, att man borde begränsa statistiken så mycket, som är möjligt och lämpligen kan ske. Då tycker jag, att det är egendomligt, att man, när Kungl. Maj:t nu ställer sig denna riksdagens uppmaning till efterrättelse och föreslår en begränsning av statistiken, i vad det gäller valen till riksdagens andra kammare, då genast svarar, att på detta område får ej någon begränsning vidtagas. Jag tycker, att man bäst hävdar sina egna principer, om man tillämpar dem, där det gäller en själv, men jag kan inte finna, att så har skett i detta fall.

Nu är det inte fråga om att all valstatistik skall bortfalla, utan meningen är endast att begränsa statistiken så, att den mera blir en statistik i stort sett inom de respektive valdistrikten. Genom en sådan statistik finge man naturligtvis uppgift på dels hur många röstberättigade män och kvinnor, som finnas inom ett valdistrikt, huru många, som icke varit röstberättigade, huru många, som hava röstat, d. v. s. överhuvud taget allt, som jag åtminstone tycker, att man rimligen behöver veta för att bedöma valen.

På ett förslag om en sådan begränsning säger man nu nej. Vi skola fortsätta att gå på den linje, som vi händelsevis slog in på år 1918. Vi skola ha en yrkesstatistik i sammanhang med valstatistiken eller rättare tillämpad å valstatistiken. Om vi nu taga en vanlig liten landsbygdskommun, där det t. ex. finnes ett par skraddare, har jag för min del synnerligen svårt att begripa, vad

det verkligen i valpolitiskt hänseende kan vara av för stort gagn att t. ex. få uppgift om att den ene av dessa skraddare har röstat men icke den andre. Hur skall det bli i fortsättningen, när man på detta sätt skall plocka fram alla yrken och uppföra dem i en statistik. Det finnes ingen gräns för, hur mycket man kan få in i en statistik. Man kan till slut nära nog komma in på individen själv och göra honom till föremål för en genomgående statistik.

Ang. anslag till statistiska centralbyrån.
(Forts.)

Nu har man sagt: ja, skall man gå fram på det sättet, som Kungl. Maj:t föreslår, blir det egentligen icke någon besparing. Det blir ju Konungens befallningshavande, som skall insända de där uppgifterna, som man behöver för statistiken — vilket ju också är meningen — och då får ju Konungens befallningshavande så mycket besvär, och på det sättet blir det lika mycket arbete, som man nu har. Enda skillnaden är att det hela icke blir så direkt framträdande. Jag har för min del icke kunnat tillägna mig den uppfattningen, ty hade jag gjort det, är det klart, att jag ej skulle ha reserverat mig för Kungl. Maj:ts förslag. Allt, vad som Konungens befallningshavande verkligen behöver insända till statistiska centralbyrån, är ju valprotokollen, och de uppgifter, som tillräckligt tydligt giva sig själva av vallängderna. Det är det enda, som behöves, och detta behöver Konungens befallningshavande i alla fall ha reda på för att uträkna valresultatet och vad därmed sammanhänger. Jag kan ej förstå, att härmed åstadkommes mera besvär för Konungens befallningshavande än förut.

Jag ser det hela som en ren sparsamhetsåtgärd. Ja, säger man, det är inte så mycket, som det här rör sig om. Skillnaden är ju bara 22,000 kronor. Ja, det beror ju på, hur man värderar pengarna för staten. Jag tycker 22,000 kronor är pengar, och jag tycker, att man utan minsta avsaknad kan vara av med denna onödigt vidlyftiga valstatistik, som nu finnes, men för en speciell statistikbitare blir det ju en sak för sig.

Man bör nu i stället följa Kungl. Maj:t, och jag tycker mig nu blivit en smula styrkt i min uppfattning, då första kammaren utan votering har följt Kungl. Maj:ts förslag och tagit reservationen, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Hallin m. fl. avgivna reservationen.

Vidare yttrade:

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Detta är ju inte någon i ekonomiskt avseende synnerligen stor fråga, utan här är det ju bara fråga om, huruvida man skall överflytta en uppgift, som hittills ålegat statistiska centralbyrån till länsstyrelserna.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att det icke skulle bli en så särskilt stor kostnad för länsstyrelserna, om man överflyttade denna uppgift till dem. Den uppfattningen har icke Kungl. Maj:t vågat hysa, utan Kungl. Maj:t har sagt, att även om det skulle bli någon kostnad förväntar Kungl. Maj:t, att den inte skulle bli så stor, att den uppgår till det belopp, som statistiska centralbyrån begär för att utarbete den ifrågasvarande statistiken. Vi måste emellertid komma ihåg, vilken statistik som man här föreslår att länsstyrelserna skola föra. Det skulle endast bli fråga om en statistik över vilka, som deltagit i valen med dessa fördelade efter de olika könen och inte något annat. Den, som vi tidigare har haft, och som var synnerligen intressant att studera, bli vi helt och hållet av med.

Vi få komma ihåg, att statistikfrågan i sin helhet har varit föremål för utredning av särskilda sakkunniga. Dessa hava framhållit, att de icke anse skäl föreligga att göra någon indragning av valstatistiken, d. v. s. den statistik, som berör riksdagsmannavalen. Statistiska centralbyrån anser, att den behöver ha

Ang. anslag
till statistiska
centralbyrån.
(Forts.)

ett särskilt anslag för att kunna upprätta ifrågavarande statistik, men finansministern, som varit mån om att spara — något som för övrigt är en mycket lofvärd handling — har försökt pressa dem. Visserligen säger sig finansministern kunna vara med om en statistik, som inte drager med sig mer än 6,000 kronor i merkostnad, men då blir den ju också si och så och helt summarisk. Vi ha i likhet med motionären ansett, att man icke bör hesitera för den lilla kostnad, som det här är fråga om, när det gäller att få en fullödig statistik, som i viss mån kommer att ha sitt stora värde i samband med den stora folkräkning, som för närvarande pågår. Jag tror, att det här sparsamhetsnitet kanske blir drivet väl långt, om man skall försöka inrikta det även på en så liten sak, som denna.

Ja, herr talman, jag anser icke, att det förhållandet, att första kammaren har avslagit utskottets förslag och bifallit reservationen, är något som helst motiv för att andra kammaren skulle fatta samma beslut. Jag anser tvärtom, att på grund av att första kammaren har avslagit förslaget, så böra vi här bifalla det, varefter vi i en gemensam votering kunna få igenom motionärernas hemställan, så att statistiska centralbyrån blir i tillfälle att fortfarande upprätta denna statistik. Jag är litet smått förvånad över att en så intresserad politiker som herr Olsson i Kullenbergstorp så undervärderar denna valstatistik. Jag kan icke förstå, att det hänger väl samman med hans politiska intresse. Jag tycker, att framför allt han, såsom den store politiker han är, borde varit med om att tillstyrka detta lilla anslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson-Frosterud instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina herrar! Det är ju så med statistiken, att man kan göra statistik av nästan vad som helst och alltid får man fram några intressanta synpunkter. Men trots att man i många fall kan göra intressanta reflexioner, kan man nog lugnt säga, att ofta den kostnad, som åtgår för att åstadkomma statistiken, icke står i någon rimlig proportion till det verkliga värdet av vad man får fram.

Vad nu den här föreliggande statistiken angår, är det ju riktigt, som herr Olsson i Kullenbergstorp påpekade, att det här bara gäller en liten del av valstatistiken. Av den stora bok, som valstatistiken representerar, är detta ju bara en tabell på några få sidor, som resulterar i en uppgift exempelvis huru många godsägare som begagnat sig av sin rösträtt inom de olika valdistrikten och exempelvis huru många ingenjörer och direktörer, som röstat — räknat i procent och i absoluta tal — på det ena eller andra distriktet. Jag tror för min del icke, att detta kan hava någon verkligt stor betydelse; någon riksviktig sak, är det i varje fall icke.

Jag går så långt, att jag säger, att även för dem, som äro mycket starkt politiskt intresserade, tror jag knappast, att detta kan vara till någon verklig nytta. Men om man nu skulle fortsätta med denna statistik, vill jag föreslå, att den ytterligare utökas så, att man gör en statistik över hur många personer i detta land, som tagit del av denna del av valstatistiken. Jag är övertygad om att det därvid skulle visa sig, att även här i kammaren finnas ytterligt få personer, som tagit del av densamma. Herr Jansson i Falun har naturligtvis haft anledning att göra det nu under behandlingen i utskottet.

Jag vill också säga det, att statistiska centralbyrån icke kan ha känt sig så hårt pressad. Jag har där gjort en förfrågan, om det icke finnes möjlighet att göra någon inskränkning på detta område. Som svar på den frågan har vederbörande meddelat, att här finns det en möjlighet. Jag har verkligen icke själv hittat på att man skulle slopa den nu föreliggande delen av statistiken.

Vad länsstyrelsernas kostnader beträffar, säger statistiska centralbyrån själv, att länsstyrelsernas arbete ökas, dock icke i nämnvärd grad.

Jag anser det vara klart, att man här kan spara 22,000 kronor. Skulle man anse, att denna statistik i framtiden kan hava verklig betydelse, finns det möjlighet att taga upp densamma nästa gång, det är val. Varför den skall uppgöras vid varje valtillfälle, har jag svårt att förstå.

Jag är av den uppfattningen, att om man verkligen vill göra besparingar och söka begränsa området för statens utgifter och dymedelst göra allvar av besparingsprogrammet, så går det icke an att på punkt efter punkt säga nej. Till slut tröttna verkligen de, som äro inriktade på att åstadkomma några besparingar.

Jag vädjar till kammaren att i denna punkt biträda första kammarens beslut.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande, har jag varit närvarande vid denna frågas behandling inom utskottet. På grund av en ren tillfällighet har jag icke kommit att bliva antecknad bland reservanterna. Jag ber emellertid helt kort att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag antager, att kammaren redan är trött. Jag har också fått påtryckning att icke begära ordet, men jag måste i alla fall säga ett par ord: dock lovar jag att icke bliva mångordig.

Då jag motionerat i denna fråga tillsammans med herrar Norman och Jönsson i Revinge, så kan man säga, att här är det, med undantag av herr Olsson i Kullenbergstorp, nästan en nationell samling. Vi hava ansett, att en indragning av detta anslag egentligen icke innebär någon besparing, detta därför och huvudsakligen just därför, att det är ett anslag som icke återkommer varje år utan omfattar en period av fyra år. Denna gång gäller det anslag till statistik för årets andrakammarval, och detta anslag kan således icke komma i fråga förrän allra tidigast vid nästa val. Vi hava år 1924 i år och alltså blir det först år 1928. Dela vi summan 22,000 kronor på fyra år så blir det 5,500 kronor för varje. Jag antager, att vår duktige finansminister icke anser att katastrof för statsbudgeten ligger nära, om riksdagen beviljar detta anslag.

Vad som för mig ter sig såsom ett mycket bärande skäl att icke avskryva detta anslag är det förhållandet, att detsamma beviljades första gången i samband med författningsreformens genomförande 1918 och har sedan beviljats för varje val. Skulle det vara någon mening i, om riksdagen nu säger nej till detta anslag, det vill säga klipper av en ordning som varit gällande sedan författningsreformens genomförande? Jag skulle anse en sådan åtgärd vara ett utslag av en *tillfällig* lust att komma ifrån det som vi tidigare varit bra att ha. Jag hemställer verkligen till kammaren och vädjar till den att bifalla utskottets förslag på denna punkt.

På tal om första kammarens beslut vill jag säga, att jag verkligen stod inne i första kammaren, när frågan behandlades där. Jag vill nu icke utöva någon kritik av medkammaren från denna plats, men jag måste dock säga, att det sätt att behandla detta ärende, som där kom till användning, tror jag icke har någon motsvarighet i denna kammare.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag kan förstå den senaste ärade talaren, om han vänder sig mot det sätt varpå frågor behandlas i denna kammare, men att han går in på huru de behandlas i medkammaren, det har jag svårt att fatta.

Jag vill mot ordföranden i statsutskottets tredje avdelning göra den anmärkningen, att om man använder sina vapen emot någon, så bör man göra det fullt

Ang. anslag
till statistiska
centralbyrån.
(Forts.)

lojalt. Då han sade, att jag är en fiende till statistiken, vill jag säga, att det har jag aldrig sagt mig vara, utan tvärtom anser jag, att den statistik, som Kungl. Maj:t föreslagit, är både nyttig och behövlig. Vad jag vänt mig mot, det är yrkesstatistiken i samband med valen, ty den kan jag icke förstå. Det blir nog svårt för herrarna att bevisa, att yrkesstatistiken är någon egentlig valstatistik. Det är visserligen sant, att vi ha fått denna statistik allesammans, ty den skickas till oss, och den kan man icke komma ifrån; men att någon verkligen gått igenom den valdistrikt efter valdistrikt och sett efter, huru yrkena fördelat sig, det tvivlar jag på. Det tror jag sannerligen icke, att någon av kammarens ledamöter gjort.

Nu säger man, att detta är något så nyttigt och att det är bara vart fjärde år, som det förekommer och det alltså nu dröjer länge tills det nästa gång skall förekomma. Strängt taget är det dock så, att ett år efter det denna statistik är utgiven, ha dessa tabeller redan hunnit bliva antikverade. Jag tycker, att när det gäller ett anslag på en gång av 22,000 kronor, som man skulle kunna spara, är det ett märkvärdigt förfarande att fördela det på fyra år. Det kan icke vara rimligt. Här gäller att spara 22,000 kronor genom att draga in på en post, något som icke kan skada något berättigat intresse, vare sig man har intresse för statistik vid val eller man icke har det; ty om statistikintresset vid valen vågar jag påstå, att det blir tillräckligt tillgodosett med den statistik, som är ämnad att bliva kvar enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Därför, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr talman! Det är ett ganska egendomligt sätt att spara, som man nu föreslår. När det gäller andra saker, såsom skytte-rörelsen, som faktiskt icke är något annat än att några brukssnobbar ligga ute om söndagarna och roa sig, då har man halva miljoner att kasta ut, och när det gäller idrotten så vill man — i stället för att, såsom man borde, lära poj-karna att odla jord och dika och bliva duktiga i sådana saker, lära dem hoppa och springa, och då har man också stora summor att kasta ut. När det gäller många andra högst diskutabla ting, har man också gott om pengar; men när det gäller en sådan liten detalj som denna, då drar man sig för några få tusen kronor. Det må vara sant, att det icke för ögonblicket är något så stort intresse för medlemmarna i kammaren eller för andra att hava denna statistik; men ur historisk synpunkt är den ovärderlig. Här skrives nämligen Sveriges historia till framtida bruk på ett sätt, som icke mig veterligen sker i någon annan publi-kation i landet. Det är ur historisk synpunkt, som man bör se till, att icke detta arbete förfuskas på det sätt, som verkligen skulle bli fallet, om man följde herr Olsson i Kullenbergstorp.

För övrigt har jag arbetat ganska mycket med statistik under de sista femton åren, och jag har funnit, att hanterandet av de raa siffrorna är det svåraste, men att det är en mycken liten skillnad i arbetet, som uppkommer av att jag har tre eller fyra kolumner till i tabellen, om jag ändå måste handhava siffrorna och hava arbete med dem. Jag tror icke, att statistiska centralbyrån skulle vilja eller kunna offra så många man, som den förklarar vara överflödiga, om de nu ifrågavarande sidorna icke längre skola komma med i statistiken.

Jag har emellertid icke begärt ordet för denna saks skull, utan jag har gjort det av en annan anledning, nämligen därför att jag i detta ser ett nytt försök att tränga riksdagen tillbaka, ett utav de tusende försök, som göras i samhället och icke minst inom förvaltningen att tränga tillbaka riksdagen. Icke minst sedan man genomfört rösträtsreformen råder i de förut härskande och nu detroniserade klickarna i landet ett fradgande hat mot representationen, vilket vid alla tillfällen tager sig uttryck i denna klicks tidningar, i dess teaterpjäser, i dess revyer etc. På alla sätt och över allt går man löst på riksdagen. Den, som ville

skriva de sista riksdagarnas historia, skulle få ett rikt stoff till att visa, hur riksdagen som en fårscock låtit en samling obetydliga, obskura figurer driva med sig i sparsamhetens namn. Jag skall icke fästa mig vid en sådan sak som den, som man skall upptäcka om man vill gå ned i riksdagsbiblioteket och titta på främmande länders protokoll, då man skall finna, att knappast förhandlingarna hos någon enda riksförsamling av dem som finnas representerade här uppe — och de äro ju ganska många — återgivas i ett så tarvligt tryck som hos oss. Jag tror icke, att vi skola finna något landsting, som har ett så tarvligt tryck som detta. Jag undrar om det finnes några stadsfullmäktigeförhandlingar utgivna i så tarvligt tryck.

*Ang. anslag
till statistiska
centralbyrån.
(Forts.)*

Dessutom är det så, som herrarna veta, att förr i världen erhöilo vi motionerna mer eller mindre refererade i betänkandena. Det var på den tiden, då vi hade råd att trycka riktiga betänkanden, som voro läsbara och som voro tryckta på hållbart papper. Nu har man inte råd till något sådant. Huru viktiga betänkandena än må vara, så kommer alltid samma stereotypa sats, nämligen att man hänvisar till motionen. Jag undrar, huru många medlemmar av riksdagen, bland dem som komma från landsorten och bo på sina tränga hotellrum, som kunna hålla en sådan ordning på papperen, att de kunna taga fram motionerna strax innan behandlingen sker i riksdagen. Jag försäkrar, att det är en mycket liten procent som är i stånd därtill. Varför låter kammaren behandla sig på ett så ovärdigt sätt? Varför icke begära, att motionerna sättas upp i långkorrektur och att avdrag tages, så att motionerna sedan utan vidare kunna infogas i betänkandena, när dessa komma ut i tryck.

Herr talman! Detta hör ju strängt taget icke till det föreliggande ärendet, men i viss mån hör det ändå dit. Jag betraktar det nämligen som ett av de tusen försöken att komma riksdagen till livs på alla områden. Mot detta skall jag be att få lägga in min protest.

Herr Norman: Herr talman! Jag begärde ordet, då min ärade vän herr Persson i Fritorp meddelade, att han kommit underfund med att han egentligen skulle hava stått antecknad såsom reservant. För min del har jag trots den upplysning, herr Olsson i Kullenbergstorp lämnade, att första kammaren följt reservanternas, icke kunnat komma till den övertygelsen, att det är nödvändigt för andra kammaren att göra sammalunda. När jag tillsammans med herr Törnkvist i Karlskrona och herr Jönsson i Revinge undertecknade denna motion, så gjorde jag det därför, att jag verkligen anser, att det har ett visst värde att kunna få reda på, huru många av olika yrkesutövare, som äro så politiskt vakna, att de deltaga i andrakammarvalen. Det är inte — och jag måste i det fallet hävda en mot herr finansministerns uppfattning avvikande ståndpunkt — så alldeles utan sitt intresse för en politiskt intresserad medborgare att veta, hur många andra godsägare, som äro så politiskt intresserade, att de rösta, huru många andra lantbrukare och huru många inom övriga yrkesgrupper, som ha detta intresse. Detta kan i själva verket ha sitt rätt stora värde. Det gäller ju också här ett anslag, som inte återkommer mer än vart fjärde år och som utgör endast 22,000 kronor, d. v. s., om man slår ut det över hela fyraårsperioden, 5,500 kronor om året. Jag kan för min del, även under denna ekonomiskt brydsamma tid, icke vara med om att indraga detta lilla anslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! Den siste ärade talaren, min vän, på kalmarlänsbanken yttrade, att han begärt ordet, därför att jag meddelade, att jag skulle varit med bland reservanternas. Och han tillade, att min ståndpunkt möjligen dikterats av att första kammaren bifallit reservationen. Detta har emellertid för mig icke varit något avgörande skäl. Men jag vill erinra den ärade

Ang. anslag till statistiska centralbyrån. talaren om att inom utskottet icke förekom någon votering i denna fråga. Hade så skett, skulle jag för min del redan då ha röstat för reservationen. Och så ber jag få säga ett par ord till herr Fabian Månsson.

(Forts.)

Herr Månsson i Hagaström sade, att detta var ett av de tusen försöken att tränga undan riksdagen. Jag får verkligen säga, att det är att göra sig skyldig till överord att påstå, att ett bifall till reservationen skulle innebära ett försök att undantränga riksdagens makt. Vidare sade herr Månsson i Hagaström, att det här gällde blott ett par tusen kronor. I själva verket gäller det ju 22,000 kronor, och det är ju pengar även det. Slutligen sade herr Månsson, att genom denna statistik skrives Sveriges historia. Ja, jag får säga, att det blir i så fall en tråkig historia, om den inte innehåller annat än dessa siffror, som jag för min del anser ganska värdelösa för såväl nutid som eftervärld.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 84, i anledning av väckt motion om befrielse för länsassessorn A. Adler m. fl. från viss dem ålagd återbetalningsskyldighet; och

nr 85, i anledning av väckt motion om uppförande å övergångsstat i lönegrad B 16 av vissa befattningshavare i statens tjänst.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Ang. anslag till tullverket.

Å föredragningslistan fanns härpå upptaget statsutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tullverket jämte i ämnet väckta motioner.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 19 av sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att godkänna av Kungl. Maj:t framlagda förslag till stater för tullverket för budgetåret 1924—1925 ävensom att fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 34 av herr *Karl Andreas Andersson*; och
nr 73 och 74 av herrar *Julin* och *Thulin*; samt

inom andra kammaren:

nr 38 av herr *Ljungberg*;
nr 39 av herr *Osberg*;
nr 50 av herrar *Lindskog* och *Lovén*; och
nr 105 av herrar *Ljungberg* och *Anderson* i Råstock.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motioner I: 34 samt II: 38 och 39,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader enligt den i 9 § av avlöningsreglementet intagna löneplan skulle bestämmas i enlighet med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 2 januari 1924 föreslagits;

Ang. anslag till tullverket.
(Forts.)

b) för budgetåret 1924—1925 för tullverket godkänna följande

Ordinarie stat.

A. Avlöningsstat.

Generaltullstyrelsen.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kr.	439,000	
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	20,000	
Arvode till tullverkets ombudsman	»	2,000	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	160,000	

Tullstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	»	10,084,000	
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	180,000	
Arvoden till två laboratorieföreståndare, å högst 1,000, respektive 500 kronor för år räknat	»	1,500	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	1,771,000	kr. 12,657,500.

B. Indragnings- och övergångsstat.

Avlöningar till tjänstemän å indragnings- och övergångsstat	»	55,670	
---	---	--------	--

C. Pensionsstat.

Pensioner till avskedade tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kr.	475,000	
Pensioner till avlidna tjänstemäns änkor och barn, <i>förslagsanslag</i>	»	25,000	
Gottgörelse till tullstatens enskilda pensionsinrättning för mistade andelar av avlöning vid vakanta tjänster	»	13,000	» 513,000.

D. Omkostnadsstat.

Kostnader för avdömande av tullmål, <i>förslagsanslag</i>	kr.	37,300	
Resekostnads- och traktamentsersättningar, m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	95,000	
Hemliga utgifter	»	4,000	
Övriga kostnader för tullverket, <i>förslagsanslag</i>	»	1,457,530	» 1,593,830.

Summa *förslagsanslag* kr. 14,820,000;

c) i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget för tullverket med ett mot statens slutsumma svarande belopp av 14,820,000 kronor, att direkt utgå av tullmedel;

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

d) förklara, att sådan å den 31 december 1922 gällande ordinarie stat eller å en äldre övergångsavlöningsstat kvarstående tjänsteman vid tullstaten, som ej anmält sig icke vilja övergå på den nya staten, skulle äga att under budgetåret 1924—1925 efter Kungl. Maj:ts bestämmande komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg till belopp, vilket kunde anses stå i lämpligt förhållande till den tjänstgöring, som kunde komma att krävas av vederbörande, eller eljest kunde prövas skäligt, dock icke i något fall till högre belopp, för år räknat, än som genom kungörelsen den 22 juni 1921 (nr 444) angående tillfälliga lönetillägg åt viss personal vid tullverket för år 1922 blivit bestämt;

II) i anledning av ovanberörda motion II: 105 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om, att av allmänna civilförvaltningens lönenämnd ifrågasatt allmän utredning av spørsmålet om kostnadsfri läkarvård för personal inom den civila statsförvaltningen snarast möjligt bleve verkställd samt att det förslag till reviderade bestämmelser i ämnet, som av denna utredning kunde föranledas, bleve för riksdagen framlagt;

III) avslå herrar Julins och Thulins motion I:73;

IV) avslå samma motionärers motion I:74; samt

V) avslå herrar Lindskogs och Lovéns motion II: 50.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Lindblad, Oscar Olsson, Waller, Ingebrikt Bergman, Carl Johansson, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *O. Nilsson* i Örebro och *Ljungberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

I) i anledning av — — — motioner I: 34 samt II: 38 och 39,

a) besluta — — — föreslagits;

b) för budgetåret 1924—1925 för tullverket godkänna följande

Ordinarie stat.

Summa förslagsanslag kronor 14,820,000

c) i riksstaten — — — tullmedel;

d) förklara — — — bestämt;

II) i anledning av herrar *Ljungbergs* och *Andersons* i Råstock ovanberörda motion (II: 105) besluta, att befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, tillhörande lönegraderna B 1—B 4, vilken enligt nu gällande bestämmelser icke vore berättigad till fri läkarvård jämte läkemedel annat än vid skada till följd av olycksfall i tjänsten, skulle från och med den 1 juli 1924 på tullverkets bekostnad komma i åtnjutande av sådan förmån jämväl i det fall, att behovet av läkarvård icke vore föranlett av skada till följd av olycksfall i tjänsten;

III) avslå herrar Julins och Thulins motion I: 73;

IV) avslå samma motionärers motion I: 74; och

V) avslå herrar Lindskogs och Lovéns motion II: 50; samt

av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Jönsson* i Revinge, *Norman* och *Persson* i Fritorp, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

- I) i anledning av — — — motioner I: 34 samt II: 38 och 39,
 a) besluta — — — föreslagits;
 b) för budgetåret 1924—1925 för tullverket godkänna följande

*Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)*

Ordinarie stat.

Summa *förslagsanslag* kronor 14,820,000

- c) i riksstaten — — — tullmedel;
 d) förklara — — — bestämt;
 II) avslå herrar Ljungbergs och Andersons i Råstock motion II: 105;
 III) avslå herrar Julins och Thulins motion I: 73;
 IV) avslå samma motionärens motion I: 74; och
 V) avslå herrar Lindskogs och Lovéns motion II: 50.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr Röing: Herr talman! Det var med en rätt stor förvåning jag läste igenom föreliggande utskottsutlåtande, då jag fann av detsamma, att statsutskottet fullständigt enhälligt avstyrkt den av herrar Julin och Thulin väckta motionen, vilken, bland annat, innehöll förslag att det personliga dyrtidstillägget även skulle utgå till vissa tjänstemän å extra stat vid tullverket. Jag förvånades över att icke finna åtminstone någon reservant mot utskottets hemställan. På grund av den uppfattning jag och mången med mig i kammaren hade angående innebörden av 1922 års riksdagsbeslut i denna fråga, nämligen att även extrastatarna och successionärerna i tullverket skulle komma i åtnjutande av personligt dyrtidstillägg, ställde jag vid frågans behandling i fjol till statsutskottets medlemmar det spörsmålet, huruvida generaltullstyrelsen icke oriktigt hade tolkat riksdagens beslut i frågan, då styrelsen ej godkände utbetalningen av dessa dyrtidstillägg. Jag erhöll då av statsutskottets ärade vice ordförande, herr Anderson i Råstock, det svaret, att enligt hans uppfattning personligt dyrtidstillägg borde komma dessa tjänstemän i tullverket till del, och i detta yttrande instämde ävenledes i ett kortare anförande herr Värner Rydén. Nu finner jag emellertid av föreliggande utskottsutlåtande, att lönenämnden har avstyrkt motionen i fråga på den grund att frågan om personligt dyrtidstillägg under nuvarande förhållanden icke torde vara av synnerligen stor räckvidd och att utskottet delar denna uppfattning. Ja, det må vara sant, att denna räckvidd icke är stor, men denna synpunkt bör ej vara avgörande utan i stället om riksdagen på sin tid avsåg, att dessa tjänstemän skulle erhålla personligt dyrtidstillägg eller icke. Jag tar mig friheten att framställa den frågan till herr Anderson i Råstock, om det finns några nya skäl, icke angivna i det föreliggande utskottsutlåtandet, som ha föranlett honom att i år i utskottet icke intaga samma ståndpunkt, som han uttalade till andra kammarens protokoll i fjol. Då jag ser herr Jansson i Falun närvarande, som ju är medlem av den avdelning inom utskottet, som förberedelsevis behandlat detta ärende, tillåter jag mig även fråga honom, om enligt hans förmenande några som helst bärande skäl verkligen kunna anföras mot kravet att dessa tjänstemän erhålla personligt dyrtidstillägg. Skulle, såsom jag vågar hoppas, från dessa utskottsledamöters sida den upplysning lämnas, att enligt deras uppfattning icke några dylika skäl finnas, så tillåter jag mig att rikta en vördsam vädjan till herr finansministern, att ägna

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

detta spörsmål sin uppmärksamhet, samt att, för den händelse han efter verkställd utredning finner, att bärande skäl förefinnas för att dessa tjänstemän erhålla personligt dyrtidstillägg, regeringen må till 1925 års riksdag inkomma med proposition i ärendet.

Jag har, herr talman, i frågans nuvarande läge, intet yrkande att göra.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 18.

Herr statsrådet *Lübeck* överlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 226, med förslag till viss ändring i postavgiften vid postabonnemang å tidning; och

nr 227, angående åtgärder för färdigställande av vissa påbörjade arbeten för telegrafverket samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten.

Dessa propositioner bordlades.

§ 19.

Herr *Johanson* i Hörninge avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Öfverums bruk.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 456, blev på begäran omedelbart remitterad till jordbruksutskottet.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 17 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och tjänstgjorde, i anledning av förfall för sekreteraren, undertecknad jämlikt herr talmannens förordnande vid protokollet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tullverket jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Ang. anslag till tullverket.
(Forts.)

Herr Lovén, som anförde: Herr talman, mina damer och herrar! I den motion, som avlämnats av herr Lindskog och mig, ha vi hemställt om rätt till ålderstillägg för vissa extra statstjänstemän i tullverket, vilka ej fingo sina ålderstillägg räknade förr än från den 1 juli 1921, i stället för att de borde ha fått dem från och med den 1 juli 1920. Man har aldrig kunnat förstå, varför detta år fuskades bort endast för dessa, och det har upprepade gånger talats om att försöka rätta till detta.

En annan motion, som är behandlad i detta betänkande, är den, som är avlämnad av herrar Julin och Thulin. Den berör rätten till semester, övergångsavlönning och personligt dyrtidstillägg för vissa extra statstjänstemän i tullverket. Man har gjort gällande, att det varit av sparsamhetsskäl, som dessa icke fått rätt till dylika förmåner. Men jag anser, att en sådan sparsamhet, som går ut över några enstaka befattningshavare i ett verk, kunna vi icke vara med om. Både billighet och rättvisa kräva, att dessa befattningshavares sak blir tillrättalagd. Dessa extra statstjänstemän ha under flera år väntat på en omorganisation av tullverket och i 12—15 år och därutöver gått som extra ordinarie, innan de fingo extrastatsplatser i tullverket. Därigenom blevo de gamla och deras engångsavgifter och årliga avgifter till pensionskassan så höga, att dessa extra statstjänstemän fingo avstå nära 3 à 4 månaders avlöning därtill. För en tjänsteman i underordnad ställning och även för en tjänsteman i högre grad, som under så många år varit extra och extra ordinarie, är det att få sin årsavlönning minskad med 3 à 4 månaders lön en »knäck», som de ej tåla att bära, och som gjort, att många av dem icke på lång tid hinna ekonomiskt repa sig. Jag anser, att riksdagen bör skipa rättvisa för dessa grupper. Och det tror jag, att riksdagen kan så mycket hellre göra, som dylika märkvärdiga förhållanden icke förekomma i något annat verk och alltså icke beslutet skulle ha prejudicerande betydelse. Som saken ligger, kan jag för närvarande icke åtgöra annat, än att jag instämmer med den föregående ärade talaren i att rikta en varm vädjan till herr finansministern att undersöka, om ej en utredning kan visa, att riksdagen till nästa år kan skapa rättvisa åt dessa extrastatstjänstemän, i det syfte jag anført, och som också motiverats av herr Röing.

Ang. anslag till tullverket. Herr talman, jag har intet yrkande i övrigt än om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr *Höglund* instämde häruti.

Vidare yttrade:

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! I den vid utskottets betänkande fögade reservation, ha vi reserverat yrkat, att riksdagen måtte bifalla den motion, som väckts av herrar *Ljungberg* och *Anderson* i Råstock, vari hemställes, att samma förmån må tillkomma dem, som efter löneregleringen kommit på ordinarie stat, som dem, vilka varit ordinarie före löneregleringens genomförande. Frågan var föremål för motion förra året, och statsutskottet uttalade sig i den riktningen, att det ej haft tid att närmare gå in på saken, utan ville gå till en välvillig behandling av ärendet vid innevarande års riksdag. Vi ha på tredje avdelningen ägnat saken synnerligen stor uppmärksamhet. Vi hade ett komplex av motioner, som berörde tulltjänstemännen. Dessa motioner har statsutskottet remitterat till civilförvaltningens lönenämnd, och jag rekommenderar det utlåtande som nämnden avgivit till studium av kammarens ledamöter. Då kan man få en liten uppfattning om, att detta problem ej är så enkelt, att det kan i en enda handvändning lösas. Vi ha på avdelningen funnit, att i fråga om de flesta av dessa motioner fanns det ej möjlighet att komma till ett resultat, som vi kunde taga på vårt ansvar att tillstyrka riksdagen att bifalla. Vi ansågo, att det var en fråga av sådan art, att även om motionärerna sagt, att ett bifall ej medförde några konsekvenser, man dock kunde taga för givet, att det komme att medföra konsekvenser. Jag erinrar om den motion, som yrkat på personliga dyrtidstillägg. Den frågan rör ej enbart tullstaten utan andra verk, åtminstone enligt vad civilförvaltningens lönenämnd förklarar, och då ha vi icke kunnat tillstyrka denna motion. Vill man göra något där, får man verkställa en utredning, hur vittomfattande ett beslut i den riktningen kommer att bli. Tidigare har det personliga dyrtidstillägget icke tillerkänts andra än dem, som voro på ordinarie stat. Här är fråga om, att en annan grupp, som varit på extra stat, också skulle få samma förmån. Jag erkänner, att dessa tjänstemän ha intagit en särställning i förhållande till extra ordinarie befattningshavare. De ha haft någon sorts extra anställning på stat, varpå de haft fullmakt, och det kan göra, att de ansett sig ha skäl för att komma i åtnjutande av det personliga dyrtidstillägget. Men, som sagt, vi ha icke ansett oss kunna tillstyrka yrkandet, alldenstund vi ej kände konsekvenserna därav.

Vad sedan angår uppflyttning i löneklass, så äro därom regler redan givna, efter vilka respektive myndigheter ha att rätta sig, när de verkställa placeringen. Om ämbetsverken icke kunna ordna saken, så avgör Kungl. Maj:t. Sålunda ha vi ansett, att det ej är lämpligt för riksdagen att lägga sig i saken, utan att det är en sak, som i sista hand Kungl. Maj:t får sköta om. Skall riksdagen besluta i sådana frågor, kommer riksdagens arbete att bli betungat av dylika spörsmål.

Sedan är det en annan motion, som berör övergångsavlöning, där det yrkas på, att vissa extra ordinarie av tullpersonalen skulle få åtnjuta samma övergångsavlöning som de ordinarie tjänstemännen. Riksdagen har tidigare uppdragit bestämda gränser, i fråga om de grupper till vilka denna övergångsavlöning skall utbetalas, och vi ha icke funnit skäl att tillstyrka någon förändring i detta avseende.

Men sedan är det en annan grupp, de s. k. succedenterna. Där skulle jag för min del tro, att man måste medge, att det är ett förbiseende, att dessa per-

soner icke få åtnjuta samma förmån som andra av tullpersonalen, vilka blivit befordrade till ordinarie, sedan löneregleringen verkställdes, och det förefaller, som om på den punkten borde verkställas en undersökning, om det ej är möjligt att vinna rättelse på de missförhållanden, som faktiskt råda. Och jag tror därför, att det vore lämpligt, om Kungl. Maj:t ville verkställa en undersökning. Personalen kommer nog att göra sig påmind, så att Kungl. Maj:t får anledning att syssla med denna sak, men jag vill instämma i det önskemål, som uttalats beträffande denna punkt.

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

Sedan kommer jag till den punkt, där vi i reservationen ha tillstyrkt motionen. Det gäller, att rätt till fri läkarvård skulle utsträckas till ytterligare en nytillkommande grupp inom tullverket. Den frågan ligger något annorlunda till än de föregående jag vidrört. Det är så, att Kungl. Maj:t vid 1922 års riksdag föreslog, att den rätten skulle tillkomma samtliga inom vissa lönegrader och inom lokalförvaltningen. Men riksdagen avtog denna Kungl. Maj:ts framställning. Denna fråga har varit föremål för utredning av 1902 års lönereglerringkommitté, och denna har tillstyrkt ifrågavarande förslag, och ävenså har civilförvaltningens lönenämnd uttryckt sig svävande på den punkten. Men för mig ligger frågan så, att här föreligger en utredning, så att vi ej behöva vänta på någon annan utredning. Det synes, att riksdagen redan nu kan fatta beslut. Här är ej fråga om att utsträcka den rätten till andra, än som riksdagen tidigare tänkt sig att tillerkänna den, det vill säga sådana personalgrupper, vars tjänstgöring är sådan, att de äro mera utsatta för att ådraga sig sjukdom än andra grupper. Längre ha vi ej ansett oss böra gå. Men den personal, som det här är fråga om, dess tjänstgöring kan betraktas såsom varande av samma art som vid kommunikationsverken. Detta gäller åtminstone en del av personalen. Och därför ha vi tillåtit oss — tredje avdelningen var rätt så enhällig på den punkten med undantag av herr Olsson i Kullenbergstorp, ehuru statsutskottet icke ansåg sig kunna gå så långt — att foga en reservation till föreliggande betänkande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Nu har visserligen första kammaren, enligt vad jag hört, bifallit utskottets förslag, så att det skulle kanske ej tjäna något till att yrka bifall till reservationen, men jag anser dock, att den är av den art, att riksdagen borde ha kunnat bifalla densamma. Det kan hända, att detta ej leder till resultat. Jag vet ej, hur man skall förfara, om andra kammaren bifaller reservationen, när första kammaren tagit utskottets förslag. Men man får väl finna en sammanjämningslinje där som i andra frågor. Men på grund av den ståndpunkt, jag tidigare haft i frågan, ber jag att få yrka bifall till reservationen. Jag anser, att detta är fullt befogat, och att man utan större risk kan bifalla densamma.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! De anföranden i denna fråga, som först hölls här, nämligen av herrar Röing och Lovén, visa alltför väl faran för riksdagen att ge sig in på stora ändringar i löneregleringarna, ty då vet man sannerligen ej, vart det bär hän. Nu fingrade utskottet på Kungl. Maj:ts proposition, när det gällde löneregleringen för tullstaten, och följderna se vi nu, och vi fingo redan se i fjol, vilka anspråk som gjordes i det oändliga just genom det, att man icke gick raklinjigt fram över hela fältet och bestämde, att det, som skulle vara avgörande, vore om vederbörande vore ordinarie tjänstemän, och icke gav efter något. Då hette det, att det gällde blott dessa, som hade så och så lång tjänstetid som extra, och att det sedan ej vore några konsekvenser. Nu räknar man upp och knyter till över hela fältet, så att jag vågar säga, att det blir väl ingen kvar av dem, som äro extra kammarskrivare eller extra ordinarie kammarskrivare. De knyts till hur långt som helst och de skola behandlas som de ordinarie. Jag tror aldrig att det var riksdagens mening, att så skulle ske.

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

Och i fråga om anledningen till, att det gjordes detta avsteg, sades det, att som det var en sådan oerhörd massa extra i tullverket och de fingo gå så länge innan de blevo ordinarie, så skulle man göra en liten förbättring för dem, som då hade varit på extra stat en längre tid. Jag åtminstone kan ej se, att när riksdagen har gjort någonting bättre för en grupp, än Kungl. Maj:t föreslagit, att detta skulle vara prejudicerande, att man således skulle göra likadant över hela fältet. Och vi skola komma ihåg, att det strävas efter att minska de extra ordinaries och extras antal inom tullverket, så att det icke blir så abnormt i detta ämbetsverk som det varit förut. Jag vågar därför säga, att jag med bästa vilja i världen ej kunde tillmötesgå dessa anspråk, som framstälts av motionärerna. Och jag tror, att det blir svårt för Kungl. Maj:t också att finna en annan grund, utan att man vill gå in för, att tullverkets befattningshavare skola behandlas på ett förmånligare sätt än i andra ämbetsverk. Därmed lämnar jag den saken.

Så kommer, mina herrar, det nästa förslaget, som reservanterna legat så hårt i selen för, nämligen att upphäva bestämmelsen, att staten ej meddelar fri sjukvård till personer i tullen, utan att det sker till följd av skada i tjänsten. Nu vill jag göra herrarna uppmärksamma på, att Kungl. Maj:t på sin tid i proposition föreslog, att man skulle gå fram på den väg i fortsättningen, och att det just var på utskottets förslag, som riksdagen år 1922 beslöt, att så icke skulle ske. Men man lät dem, som redan voro anställda i verken behålla förmånen under sin tjänstetid, eller till dess de bleve befordrade. Jag ser icke något rimligt skäl, varför man skulle kasta om på det sättet fram och tillbaka. Vi reglerade vid samma riksdag ett annat verk, lots- och fyrstaten, och där gjordes på samma sätt. Där gjordes visserligen ett avsteg i så måtto, att de, som voro förlagda på fyrskeppen, de skulle efter särskild prövning få fri läkarvård. Varför gjorde vi det? Jo, därför att de skulle göra sin tjänst under sådana förhållanden, att det kunde bli dyrbara saker för dem med läkarvård just för att komma i land någonstades och bli behandlade eventuellt på sjukhus. Nu behandlades på ett förberedande stadium i statsutskottet tullstaten och lots- och fyrstaten av två olika avdelningar, och vi kommo till precis samma resultat på båda avdelningarna var för sig, och riksdagen godkände detsamma. Då kan man ej komma förbi, att detta är ett totalt upprivande av riksdagens beslut för två år sedan, om vi nu gå in för, att vissa löneklasser skulle få denna förmån.

Jag vill säga, att om någon eller några befattningshavare skulle hava det ställt på ungefär samma sätt som dessa, som tjänstgöra på fyrskeppen, skulle jag icke hava något vidare att invända mot att även dessa komme i åtnjutande av samma förmåner; men om man vill införa samma sak som regel, vad vissa lönegrupper beträffar, då förstår jag sannerligen icke, hur man kan komma med det skälet, att de äro särskilt utsatta för större besvärigheter än andra.

Nu är det ju så, att det föreligger alls ingen säkerhet för att alla, som tillhöra de löneklasser, som enligt reservanternas förslag skulle komma i åtnjutande av ifrågavarande förmån, också råkat få en sådan sysselsättning i tullverkets tjänst, att de äro utsatta för fria luften; för övrigt har jag svårt att inse att en sådan sysselsättning ute i fria luften skulle vara särskilt sjukdomsalstrande. Vore det så, skulle ju varenda bonde dö tämligen snart. I och för sig är detta nog mest ett svepskäl, som herrarna komma med för att på den vägen skapa ett undantag och låta detta undantag omfatta ett större eller mindre område. Att detta är det verkliga skälet, kan man nog se. Om nu riksdagen är beredd att gå denna väg, får naturligtvis också jag vara beredd att finna mig däri. Men jag tycker sannerligen icke, att vi skola försöka på omvägar införa detta, då är det bättre att göra det över hela fältet utan vidare. Då få vi slåss om det på den linjen.

Så åberopar man, att civila lönenämnden på visst sätt tillstyrkt denna förmån och att även löneregleringskommittén tillstyrkt. På vad sätt har då civila löne-

nämnden tillstyrkt. Jo, den börjar sitt utlåtande med att avstyrka, men sedan kommer den med ett tillstyrkande under viss förutsättning. Det är här som alltid, när ett verk avstyrker, så brukar tilläggas, att om ej avstyrkandet godkännes eller vinner bifall, så bör man göra på det eller det sättet. Så har skett även i detta fall.

Jag kan således icke undgå att tycka, att de elva reservanterna hava det mycket klen förlägenhet. Jag tycker att man är efter år återfaller i samma resonemang. Som sagt, jag antager, att skälet är det av mig nämnda. Man tycker därför att man bör göra ett försök. Som jag emellertid icke känner mig imponerad av detta, skall jag be att beträffande denna punkt av statsutskottets utlåtande få yrka bifall till den av mig med flera reservanter avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Norman*.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag skall först be att få besvara herr *Röings* fråga. Detta gör jag med att säga, att jag icke anser mig hava skäl att ändra min ståndpunkt från i fjol. Jag anser fortfarande, att en del av personalen inom tullverket har blivit orättvist behandlad, jag har talat om för herr *Röing* privat, att orsaken till att vi, när vi inom statsutskottet haft att pröva denna fråga, icke kunnat komma till något resultat i år, har varit det förhållandet, att vi inom statsutskottet samtidigt med denna fråga hade inalles tjugufem större eller mindre ärenden på föredragningslistan; och då har det faktiskt varit omöjligt för oss, som redan nu ville göra någonting för ifrågavarande tullpersonal, att på fri hand komma fram med ett förslag, som kunde hava någon som helst utsikt att vinna gehör i riksdagen.

Detta är skälet till att jag icke står som reservant på denna punkt, och jag hoppas, att kammarens ledamöter skola finna detta skäl tillräckligt.

Sedan skall jag be att få erinra om en del andra saker och därvid i någon mån vända mig emot herr *Olsson* i Kullenbergstorp. Herr *Jansson* i Falun har anfört en hel del motiv, vilka telt sig bärande för reservanterna på den punkten, som jag anser mig närmast föra talan för. Gentemot herr *Olsson* i Kullenbergstorp vill jag emellertid göra den erinran, att, när det passar honom, finns det ingen som är en säkrare anhängare av Kungl. Maj:t än just herr *Olsson* i Kullenbergstorp. Nu åberopar han, att riksdagen en gång fattat ett beslut, avvikande från vad Kungl. Maj:t föreslagit. Detta kan vara sant, men jag ber, att i det sammanhanget få erinra om, att det var icke ensamt Kungl. Maj:t, som föreslog fri sjukvård för denna personal, utan detta hade mot en reservant tillstyrkts av 1902 års löneruleringskommitté, som på den tiden brukade vara högst populär hos herr *Olsson* i Kullenbergstorp och andra kretsar här i kammaren. Det var den reservationen, som gjorde, att man gick ifrån vad kommittén och Kungl. Maj:t föreslagit, den och ingenting annat.

Sedan vill jag säga, att det förefaller mig ganska underligt, att herr *Olsson* i Kullenbergstorp och andra här i kammaren, vilka hylla de principer, som de enskilda arbetsgivarna tillämpa gentemot sina arbetare, ändå icke kunnat tillägna sig deras uppfattning härvidlag. I fråga om sjukvården är det ju så, att de enskilda arbetsgivarna ansett det för sig vara en plikt på samma gång som en ekonomisk vinst att för den lägst avlönade personalen ordna det så, att denna får fri sjukvård i olika avseenden. Visserligen äro förhållandena olika på olika håll, men i stort sett har man fasthållit vid den principen, att man för att hjälpa sig själv bör hjälpa personalen, när denna råkar i trångmål och sjukdom. Så är det med den saken. Det är ingalunda så, som herr *Olsson* i Kullenbergstorp tycktes vilja göra gällande, d. v. s. att vi skulle hava ansett, att det vore livsfarligt för en bonde eller vem det vara månede att vara ute i fria luften samt

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

åberopat detta förhållande till stöd för tullpersonalens krav i detta fall. Vad vi velat påpeka är, att tullpersonalen icke kan göra som många andra i statens tjänst och herr Olsson i Kullenbergstorp själv för övrigt, nämligen gå in, när det blir oväder och särskilt svårt att vara ute. Det är tvärtom då, det är deras förnämsta skyldighet att sköta sina uppgifter. Jag skulle vilja se herr Olsson i Kullenbergstorp exempelvis en natt ute på en tullbevakningsexpedition i åska och hällregn eller i snöblandat regn och vinande nordanstorm. Då tänkte han nog för sig själv: Den som ändå vore hemma i Kullenbergstorp »och finge krypa intill mor». Det skulle han nog säga i ett sådant läge; men tullmannen får icke hysa sådana tankar, utan när det är som allra värst får han bara tänka: »I kväll är det ett utomordentligt passande tillfälle för smugglare och allehanda andra ljusskygga figurer att vara ute. Nu måste jag sköta mig på det sätt att jag bevakar statens intressen.» Han får icke taga hänsyn till om det är mer eller mindre livsfarligt, utan han måste sköta sin plikt under alla förhållanden.

När herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att det under andra förhållanden kunde inträffa, att även andra än de här ifrågavarande grupperna komme och begärde denna hjälp vid sjukdomsfall, så vill jag beträffande detta säga, att det är ju så, som jag sade från början i mitt lilla anförande, nämligen att man vid de enskilda företagen har gjort skillnad mellan de väl avlönade och de lågt avlönade. Det anses nämligen vara en gyllene regel, att alla, som hava en jämförelsevis hög avlöning, först och främst icke vilja vara underkastade ett sådant förmynderskap som att nödgas vända sig till en bestämd läkare, och för det andra anse arbetsgivarna, att dessa personer på grund av sin bättre ställning hava möjlighet att själva sköta denna angelägenhet på ett både för dem själva och arbetsgivarna tillfredsställande sätt.

Emellertid vill jag instämma i den vädjan, som herr Röing framställde, och uttrycka den förhoppningen att finansministern åtminstone skall lova så pass mycket i dag, som att han vill taga dessa saker i övervägande; och därjämte vill jag uttala den förhoppningen, att finansministern måtte visa sig så pass solidarisk med den Kungl. Maj:t, som lade fram löneregleringen för tullverket, att han i dag är villig medgiva samma förmåner åt de efter den nya statens ikraftträdande anställda tullmännen som de förmåner, vilka äro medgivna den personal som då var ordinarie. Med detta skulle icke hava skett något annat än att man tillämpat samma enhetliga principer för samtliga statens affärsverk, till vilka jag vill räkna tullverket.

Herr talman, med detta vill jag endast motivera, varför jag för min del anser mig kunna ansluta mig till herr Lindblads m. fl. avgivna reservation, och jag hemställer alltså, att kammaren måtte med avslag å utskottets hemställan bifalla denna reservation.

Herr Rydén: Herr talman! Bland den rad av ledamöter i kammaren, som fick privat interpellation av herr Röing i förmiddags, var även jag. Hade herr Röing sett på listan över dem, som deltagit i ärendets behandling, hade han funnit, att jag icke varit i tillfälle att deltaga och att jag följaktligen icke kunnat genom något särskilt yttrande eller någon reservation eller på annat sätt giva min mening till känna. Jag vill emellertid med anledning av vad han yttrade säga, att jag har icke något att lägga till eller taga ifrån det yttrande, som jag hade i föl och som han åsyftade. Jag vill instämma i den uppfattning, som herr Anderson i Råstock hade och gav uttryck åt, att här är alldeles säkert en hel del tullpersonal, som vid den nya löneregleringens ikraftträdande kom att bliva orättvist behandlad. Den är orättvist behandlad; men å andra sidan är det uppenbart efter det utlåtande, som civilstatens lönenämnd avgivit, att detta är en så invecklad fråga, att det icke är möjligt för en enskild riksdagsman

eller ens för en avdelning av statsutskottet att under konkurrens med allt det myckna andra arbete, som vi hava, utarbета ett förslag. Jag vill hemställa till herr finansministern eller den, som eljest kan komma att framlägga nästa års statsverksproposition, att dessförinnan taga denna sak under noggrann omprövning för att söka bringa största möjliga rättvisa i frågan. Den nu föredragna punkten rör vilka som skulle hava fri läkarvård. Beträffande en del av tullpersonalen har jag samma uppfattning som den, som kommit fram i en reservation, vilken avgivits av mina politiska meningsfränder i utskottet. Det enda som gör, att jag är något tveksam, huru man bör föra fram denna sak till ett avgörande för närvarande, så att andra kammaren bifaller reservationen, är att jag icke riktigt vet, hur man i statsutskottet skall lösa det spörsmål, som därvid skulle uppkomma, sedan första kammaren nu redan bifallit utskottets hemställan i punkt 2, som avser en skrivelse till Kungl. Maj:t, medan däremot reservationen går ut på ett omedelbart beslut. Detta är något, som jag icke kan säga på rak arm. I varje fall håller jag före, att det blir mycket tvistigt, huruvida det bör och kan äga rum gemensam votering i denna punkt, ty en sammanjämföring lär icke vara möjlig att åstadkomma. Därför lutar jag åt den uppfattningen, att det måhända vore riktigare och klokare att taga utskottets hemställan för att åtminstone hava något positivt beslut i denna fråga vid innevarande års riksdag. Jag skall emellertid, herr talman, icke göra något yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina herrar! I anledning av herr Röings vädjan angående det personliga dyrtidstillägget för extrastatäre, vill jag framhålla det förhållandet, att de personliga dyrtidstilläggen ju egentligen motiveras därav, att man vid löne regleringarna sökte förmå de ordinarie tjänstemännen att gå in på den nya staten.

Någon anledning att generellt tillämpa personliga dyrtidstillägg för icke ordinarie tjänstemän, har man ju därför icke, eftersom dessa tjänstemän ju utan vidare nödgas gå in på den nya lönestaten. Emellertid bör ju saken undersökas, då det här har uttalats önskemål från så många håll; och det är alldeles givet, att man då skall söka ävägbringa största möjliga rättvisa, varvid man givetvis får taga hänsyn till alla faktorer, som inverka på frågan, och därvid bl. a. till de konsekvenser, som kunna uppstå på andra håll.

Vad frågan om läkarvården beträffar, undrar jag, om det icke skulle vara riktigt att låta denna fråga utredas av Kungl. Maj:t på sätt utskottet här föreslagit. Möjligt är att förhållandena icke äro alldeles synonyma i tullverket och i kommunikationsverken. Det kan ju också vara tänkvärt, om man kan hitta på något lämpligt system för tilldelning exempelvis av fri medicin. Inom det privata näringslivet har man nog samt känt de missförhållanden, som uppstått av obegränsad rätt till fri medicin, och därför gått över till att låta vederbörande själva betala någon liten del av kostnaderna för medicinen. Det kan ju också finnas andra synpunkter att taga hänsyn till vid en sådan undersökning.

Medan jag har ordet, kan jag nämna något om det förhållandet, att utskottet icke velat tillstyrka Kungl. Maj:ts anhållan om ett anslag till tulljagare på 180,000 kronor. Att detta anslag upptogs, berodde på en trägen framställning från generaltullstyrelsen. Generaltullstyrelsens ursprungliga anslagskrav gick löst på 300,000 kronor och motiverades med att i organisationsplanen av 1922 hade man tänkt sig att icke mindre än 24 tulljagare skulle anskaffas. Nu hava emellertid hittills endast 6 blivit byggda. Under sådana förhållanden ansågs det lämpligare, att riksdagen finge taga ståndpunkt till och pröva frågan. För min del var jag, det erkänner jag, av statsfinansiella skäl mycket betänksam; men jag resonerade som så, att riksdagen i alla fall borde få tillfälle att taga del av ärendet. Nu invändes, att man icke fått pröva de nya tulljagare, som äro

Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)

byggda, och detta är riktigt. När statsverkspropositionen gjordes upp, räknade man emellertid icke med den stränga vinter, som vi haft och som faktiskt omöjliggjort en provning. Jag vill för min del be att få förklara, att jag utan någon större ledsnad avstår från de 180,000 kronorna; ur de synpunkter, som jag annars såväl i dag som tidigare förfäktat, är det i själva verket ganska välkommet att få stryka en så stor post som 180,000 kronor.

Herr Lovén: Herr talman! Jag ber att först få uttala mitt tack till herr finansministern för det löfte han gav, att han skulle undersöka huruvida och i vad mån det är möjligt att göra något för denna personal. Något annat hava vi icke begärt och längre kunna vi för närvarande icke komma. Vi få således vara glada över löftet.

Beträffande vad herr Olsson i Kullenbergstorp sade, nämligen att det icke vore meningen att personalen i detta verk skulle ha det förmånligare än i andra verk, så vill jag säga, att något sådant icke varit meningen vare sig från reservanternas eller vår sida. Då herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att det icke föreläge för honom tillräckliga skäl för ett bifall till det krav, som är rest, vill jag säga, att jag undrar, hurudana de skäl skola vara, som herr Olsson i Kullenbergstorp anser sig kunna godkänna.

Beträffande läkarvården förhåller det sig så, som herr Anderson i Råstock sade, att det är mycket få människor i vårt land, som äro så utsatta för temperaturväxlingar i väder och vind och allt möjligt annat, varigenom de kunna ådraga sig sjukdom, som denna tullpersonal, och att det följaktligen låter sig mycket väl försvaras, om denna personal kommer i åtnjutande av fri läkarvård.

Då jag, herr talman, av förbiseende i mitt förra anförande yrkade bifall till utskottets förslag, skall jag nu be att få ändra detta och taga tillbaka mitt yrkande samt i stället yrka bifall till herr Lindblads med flera vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Herr Röing: Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till finansministern för det löfte, han nyss avgav, liksom jag även ber att få tacka herr Jansson i Falun och herr Anderson i Råstock för det understöd, de gävo mig, och för den förklaring, de lämnade, om orsaken varför de kommit att under-teckna detta betänkande med den motivering utskottet använt. Men man bör dock, herr statsråd, vid frågans behandling och avgörande icke förbise anledningen till att denna säregna grupp tjänstemän, som kallas för extrastatäre och successionärer i tullverket, kom till stånd. Anledningen därtill var, att arbetet med tullverkets omorganisation drog en tid av icke mindre än cirka tio år. Detta var anledningen varför riksdagen för ett par år sedan gav dessa extrastatäre och successionärer alla de olika förmåner, vilka kommo de ordinarie tjänstemännen till del.

Man antog i riksdagen allmänt, att dessa tjänstemän även skulle erhålla det personliga dyrtidstillägget. Flera tullförvaltningar utbetalade också detta personliga dyrtidstillägg till dessa tjänstemän; men generaltullstyrelsen godkände ej utbetalningarna i fråga. Jag hoppas emellertid, att denna debatt föranleder att, sedan frågan blivit grundligt utredd, regeringen inkommer med en proposition till 1925 års riksdag, så att klara bestämmelser beslutas, varigenom dessa tjänstemän erhålla detta personliga dyrtidstillägg.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Statsutskottets ärade vice ordförande framhöll särskilt, att tullpersonalen har att vidkännas helt andra besvärigheter, då den ju får vara ute om nätterna, än vad jag såsom jordbrukare har fått uppleva i mina dagar. Det är ju möjligt, att i ett eller annat fall

så kan vara förhållandet, men så har å andra sidan denna personal någonting alldeles särskilt, som hägrar för den, nämligen beslagarandelarna. Det är någonting som jordbrukarna icke ha att vänta. Att sådana kunna värna upp blodet tämligen bra, det har jag sett mer än en gång i mina yngsta dagar; och icke hörde jag den tidens tullmän klaga över att de fingo vara ute under nätterna på jakt efter smugglarexpeditioner. Tvärtom, det var deras högsta nöje, om de fingo vara med om sådana. Men det kan ju hända, att man i denna kår som i åtskilliga andra har fått flera morsgrisar, så att det nu för tiden för dessa människor känns mera besvärligt än förr att vara ute under nätterna på jakt efter smugglare.

*Ang. anslag
till tullverket.
(Forts.)*

Den ärade talaren yttrade också, att enskilda arbetsgivare ofta tillhandahålla fri läkarvård. Det är kanske ofta fallet med enskilda arbetsgivare i olika yrken; men nog blir det väl emellertid ganska ojämnt med den saken, om vi se på förhållandena över landet i dess helhet. Vilken är den princip som för närvarande gäller på detta område? Vad var just den bärande tanken, som genomgick den senaste stora löneregleringen? Jo, det var att man skulle taga bort naturaförmånerna och bestämma lönerna i kontanta penningar, så att man finge en fast överblick och möjlighet till jämförelse mellan de olika verken. Man såg nämligen, att förhållandena tidigare varit alldeles orimliga. Man kunde icke komma till något resultat, förrän man var i stånd att göra några exakta jämförelser. Vid denna lönereglering borttogs nu bl. a. förmånen av fri bostad. Numera skall alltså denna betalas, låt vara att det ofta blir ganska litet på sina håll. Teoretiskt håller man emellertid principen uppe.

Skall det nu gå såsom herrarna nu önska, att det blir fri sjukvård vid tullverket, så vill jag dock påpeka, att förhållandena här icke äro alldeles likartade med vad de äro vid en del andra inrättningar och verk, t. ex. där man har fast anställda läkare, såsom vid sinnessjukanstalterna, eller vid järnvägarna, där man har järnvägläkare etc. Här bleve väl tvärtom följden att man finge att göra med den större delen av Sveriges läkarkår, åtminstone den del därav, som är bosatt i kusttrakterna. Jag förmodar verkligen och jag hoppas, att herrarna icke tro, att man kan sätta likhetstecken mellan förhållandena här och vid åtskilliga andra verk och inrättningar. På en sinnessjukanstalt exempelvis är det icke av någon avsevärd betydelse, om den där anställde läkaren även får vara läkare för personalen. Jag påpekar att det icke passar, att skära alla över en kam. Beträffande fyrskeppen ställer det sig såsom jag nyss framhöll så, att där kunna bärande skäl för den fria läkarvården anses föreligga, på grund av att personalen i regel tjänstgör på sådana platser, där det bleve oerhört dyrbart för den att själv bekosta sin sjukvård. Det är från denna synpunkt, jag går ut. Om något liknande finnes vid tullverket, exempelvis uppe i Norrlands ödebygder eller på andra avlägsna platser, då tror jag, att en sådan fri läkarvård skulle hava skäl för sig; men jag tror alldeles icke, att den är befogad i allmänhet inom detta verk. Därför ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Höglund: Herr talman, mina damer och herrar! Jag uppkallades av en händelse till att begära ordet. Det var nämligen så, att jag instämde med herr Lovén i hans första anförande. Jag uppfattade då icke, att han yrkat bifall till utskottets förslag, ty hans mening var naturligtvis att yrka bifall till reservationen. Min mening var också att yrka bifall till reservationen, och jag ber nu att få ändra mitt yrkande i överensstämmelse härmed.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Först skall jag be att få säga till herr finansministern, att vad han yttrade här, nämligen att det borde vara så, att vederbörande finge själva betala viss del av medicinen, är något, som må-

Ang. anslag
i tullverket.
(Forts.)

hända hade kunnat äga giltighet, därest det gällt vederbörandes familjemedlemmar; men det är ju icke så i detta fall, utan här gäller det ju endast befattningshavarna själva.

Jag kan icke neka mig nöjet att till den kraft och verkan det hava kan tala om för herr statsrådet och kammarledamöterna också naturligtvis, att jag varit med om att verkställa en utredning, som omfattade omkring 14,600 människor vid enskilda järnvägar, vilka samtliga haft fri läkarvård och fri medicin för sig själva och fri medicin jämväl för sina familjemedlemmar. Det oaktat kunde man icke från arbetsgivarnas sida göra gällande, att något missbruk förekommit. Det är helt enkelt ett mistroende votum mot personalen, då man vill göra gällande, att faran för missbruk är så stor. Jag vill ännu en gång understryka, att om det verkligen skulle förhålla sig så, att missbruk i enstaka fall förekommit, så är det icke dessa befattningshavare själva utan snarare deras familjemedlemmar, som låtit sådant komma sig till last.

Emellertid vill jag tala om för herr Olsson i Kullenbergstorp, varför jag icke kan förstå, att det skulle behöva bli så, att varje tullman ginge till en särskild läkare. Det har icke varit förutsättningen för vare sig mitt eller de andra reservanternas yrkande, utan vi hava utgått ifrån, att det skulle ordnas på samma sätt här som i andra statens verk, nämligen att det skulle träffas avtal med viss läkare. Då är ock anledningen till herr Olssons i Kullenbergstorp farhågor i det fallet bortblåst. Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! Jag har litet svårt att se skillnaden mellan det fall, att förmånen av exempelvis fri medicin kommer endast befattningshavarna själva till del, och det fall, att jämväl deras familjemedlemmar komma i åtnjutande därav. Jag är icke alldeles övertygad därom, att den moraliska motståndskraften mot starkt medicinförtärande är större hos befattningshavarna själva än hos deras hustrur och barn.

Jag vill i det sammanhanget säga, att såsom chef för ett rätt stort industriellt verk har jag varit i tillfälle att göra den erfarenheten, att när vederbörande fingo sin medicin gratis, så förbrukade de mycket mera medicin än de mådde gott utav. I varje fall var kostnaden för medicin mycket större än vad den hade behövt vara. När man fick en medicin, som icke smakade gott, gick man vanligtvis till doktorn och bad att få en annan sort. Vanligtvis fick man den också, ty när det är en stor arbetsgivare faller läkaren undan för sådana önskningar i många fall. När man bara införde den lilla restriktionen, att vederbörande fingo betala en tredjedel av kostnaden själva, så nedgick medicinförbrukningen högst väsentligt. Jag föreställer mig, att en sådan anordning kunde införas exempelvis i detta fall. Jag vill dock icke säga, att jag ännu är alldeles på det klara med att den bör införas — men det är möjligt, att detta skulle vara till både personalens och statsverkets nytta.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Bara ett par ord. Jag märker på den ton, i vilken jag ropades upp, att det anses något onödigt att jag nu begärde ordet; men det kan icke hjälpas.

Herr statsrådet gjorde sig skyldig till samma tankefel, som herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag kan icke förstå, hur vederbörande skola få bättre och mera välsmakande medicin, om de alltid gå tillbaka till samme läkare. Det är sistnämnda anordning, som jag har förordat.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reserva-

tion, som avgivits av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl.; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Kullenbergstorp, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Ang. anslag till tullverket.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 86, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 112 ja mot 28 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Till avgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande, nr 87, i anledning av riksdagens år 1923 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1922.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4—10.

Lades till handlingarna.

Sedan *punkten 11*, angående järnvägsstyrelsens disponerande av medel ur statens järnvägars förnyelsefond, nu föredragits, anförde:

Ang. dispositionen av statens järnvägars förnyelsefond.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman, mina herrar! I anledning av statsutskottets utlåtande på den här förevarande punkten ber jag att få säga några ord i anslutning till den utredning, som sedan någon tid pågått och nu är i det närmaste avslutad, rörande användandet av förnyelsefonderna vid statens affärsverk.

Vad det härvidlag gäller att taga ställning till är främst frågan om avsättningen till dessa fonder, vidare det sätt, på vilket fonderna må utnyttjas, och slutligen frågan om fondmedlens placering. Vad den första frågan angår, visar det sig, att vid de affärsdrivande verkan tillämpas nog så olika former och metoder för avsättningen till dessa fonder, och att den omfattning, i vilken man tillämpar avsättning till förnyelsefond är ganska olikartad. Som exempel kan jag därvidlag anföra, att i telegrafverket man icke använder någon förnyelsefond i vad angår luftledningarna utan endast för stationer och kabelanläggningar, medan man exempelvis i vattenfallsverket har förnyelsefond jämväl för luftledningarna,

Ang.
dispositionen
av statens
järnvägars
förnyelsefond.
(Forts.)

för kraftfördelningsnätet i dess helhet. Här finnes således åtskilligt att klara upp, och jag tror att större enhetlighet till gagn för det hela nog kan åstadkommas.

Det viktigaste är emellertid vad som avser användandet av dessa fonder, och det är också på den punkten som överrevisorerna för statens järnvägar och sedermera statsrevisorerna och utskottet särskilt fått anledning att uttala sig. Jag vill särskilt understryka, att man måste fasthålla vid, att avsättande av medel till förnyelsefond måste betraktas såsom en utgift av ungefär samma art som underhållskostnad. Avsättning till förnyelsefond avser ju ett underhåll på lång sikt, när det gäller att ersätta vissa större och mindre objekt, vilka bliva omoderna eller förslitna under lång tid, och för vilka man följaktligen behöver ha en förnyelsefond att tillgå för utjämning av kostnaderna. Förnyelsefonden kommer vid varje tidpunkt att motsvara den värdeminskning, som verkets egendom har undergått. Det säger sig självt, att gränserna mellan underhåll och förnyelse komma att bli ganska flytande. Det enklaste fallet är, att det helt enkelt gäller att ersätta en försliten del. I ett sådant fall är det alldeles klart, att det endast är fråga om en ersättning, men i samband med en dylik ersättning uppstå givetvis åtskilliga varianter. Det kan exempelvis komma i fråga att ersätta något med en tekniskt eller ekonomiskt sett bättre anordning, t. ex. anskaffandet av kolbesparande lokomotiv eller byggandet av en stolplledning av järn i stället för av trä. Ett tredje fall av ersättning kan vara, att man i sammanhang med ersättningens erhåller en viss utvidgning, exempelvis att man vid ombyte av räls på en järnvägssträcka lägger in tyngre räls än förut, därför att detta med hänsyn till trafikens krav i alla fall behöver göras. Det kan sålunda vid ersättningsarbeten inträffa gränfall, där man kan fråga sig, om en del av kostnaden icke i och för sig är att betrakta som en utgift för kapitalökning.

De verks natur, som det här gäller, gör det också klart, att man icke kan ge sig in på en detaljerad avsättning till förnyelsefond för speciella objekt, utan att man ofta måste se det i ett vidare sammanhang och reglera det mera så att säga kollektivt för stora grupper av anläggningar inom respektive verk. Detta har nog också föranlett, att det har varit svårt att draga upp några riktlinjer, och man skulle ju med sådana exempel, som utskottet här med anledning av överrevisorernas och statsrevisorernas anmärkningar haft anledning fästa sig vid, kunna närmare belysa detta. Exempelvis med det anförda fallet från Malmö bangårdsombyggnad, från Stockholms bangård, från ombyggnaden av bangården i Göteborg o. s. v. Jag skall emellertid icke nu gå in på några detaljer i detta avseende.

För att såvitt möjligt klara upp riktlinjerna, till dess att den igångsatta utredningen kan föreligga färdig, har man träffat det förfogandet vad särskilt beträffar statens järnvägar, att när det gäller att disponera förnyelsefondsmedel för större anläggningar, eller där eljest någon tvekan kan råda angående användandet av fondens medel, skall Kungl. Maj:t först pröva saken och sålunda därvid konstatera, huruvida man kan anse, att det är förenligt med förnyelsefondens uppgift, att medel ur densamma tagas i anspråk för det ändamål, varom det kan vara fråga.

Vad slutligen beträffar den tredje frågan, om placeringen av fondens medel, har jag icke någon anledning att nu närmare gå in på den saken. Det föreligger emellertid även i detta avseende en del olika tillämpningar vid de olika verken, men det föreligger också här anledning antaga, att man skall kunna komma fram till mera enhetliga former utan att göra något intrång på de olika verkens affärsmässiga skötsel.

Ja, herr talman, eftersom denna sak har omnämnts i statsverkspropositionen och blivit föremål för denna öförmålan från statsutskottet, har jag ansett mig böra redogöra för hur utredningen för närvarande ligger till. Det är ju så —

jag anser mig ha kunnat konstatera det av åtskilligt, som förekommit under de senare åren — att tendensen icke kan sägas vara, att riksdagen vill i detaljfrågor, som röra trafikverkens affärsmässiga drift, skaffa sig något ökat inflytande, utan man får väl antaga, att tendensen snarare går i motsatt riktning. Jag vill därför också göra det uttalandet, att jag icke har uppfattat statsutskottets här gjorda omförmålan så, att man skulle åsyfta någon inskränkning i affärsverkens och Kungl. Maj:ts rätt att i avseende å utnyttjandet av förnyelsefonderna handla i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder och gällande praxis i avvaktan på resultatet av den utredning, som nu pågår, och som jag hoppas kan föranleda en anmälan till riksdagen redan nästkommande år. Det skulle utan tvivel annars kunna inträffa, att man finge ganska stora och oförutsedda olägenheter, när det gällde en affärsmässig skötsel av de affärsdrivande verken.

*Ang.
dispositionen
av statens
järnvägars
förnyelsefond.
(Forts.)*

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har endast velat säga, att jag för min del uppfattat statsutskottets uttalande i denna punkt såsom ett bevis på att man skall få fortsätta med den legala användningen av förnyelsefonderna, om jag så för uttrycka mig, och att man i avvaktan på resultatet av den igångsatta utredningen är nöjd med att det blir ungefär som förut, d. v. s. att då det gäller större anslagsposter, det åtminstone göres en anmälan till riksdagen om vad saken gäller. Det har varit så förut, och jag tror, att det är ett allmänt önskemål från utskottets sida, att man vill ha det så även i fortsättningen. Skulle det komma att uppfyllas, ser jag för min del inga hinder lagda i vägen från statsutskottets och riksdagens sida genom antagandet av detta uttalande, utan det kommer att gå ungefär som förut. Det kan icke vara någon mening i att riksdagen lägger sig i alltför små detaljer, men att erhålla kännedom om de stora sakerna och om användandet av förnyelsefonderna anser nog utskottet och därmed också riksdagen, hoppas jag, vara erforderligt.

Herr Osberg: Herr talman! Det är att sätta värde på vad herr statsrådet här har låtit framkomma om hur man tänker sig förfarandet med dessa förnyelsefonder. Det är väl ändå uppenbart, att statsrevisorerna ha varit i sin fulla rätt, när de ha gjort anmärkning på denna punkt. Vi skola besinna, att fondering bara ägt rum under 11 å 12 år vid statens järnvägar, och att förnyelsefonden ändå har kommit upp i det ansevärd beloppet av närmare 145 miljoner kronor. Av detta belopp hade vid 1922 års utgång förbrukats 108,096,000 kronor och fanns kvar 36,829,000 kronor. Hur man än resonerar, kan jag icke anse det innebära ett klokt förfarande att på så kort tid fondera så stora belopp av tillgängliga medel. Det måste givetvis läggas på den trafikeraende och godsavsändande allmänheten, och det måste väl i all rimlighets namn vara förenat med god taktik, att man begränsar beloppets storlek genom att fixera en viss maximisiffra, till vilken fonden får uppgå, och att man därefter sätter stopp, tills man har avverkat något av dessa medel.

Vad beträffar frågan om användandet av fondens medel, påpekade herr statsrådet exempelvis omläggning av räls, och det är ju ingenting annat än gott att säga om den saken. Jag skall emellertid tillåta mig, herr talman, att relatera vissa förhållanden vid Bohusbanan. När denna bana byggdes, utpekades vissa punkter, där stationshus skulle uppföras, och planen här för fullföljdes också. Sedermera har det emellertid tillkommit lika många anhalter som det var stationer, och dessa anhalter ha tillkommit på det sättet, att ortsbefolkningen med stora uppoffringar måst tillskjuta medel för att få dem till stånd. Jag tycker emellertid för min del, att det hade varit lika lämpligt, om man hade använt just förnyelsefondsmedel för att bygga dessa anhalter, när trafiken hade blivit så stor att man behövde dem för att befolkningen därifrån skulle kunna avsända sitt gods o. s. v. i stället för att utan vidare kasta ut en och en halv miljon kro-

Ang.
dispositionen
av statens
järnvägars
förnyelsefond.
(Forts.)

nor på Göteborgs station och något över en och en halv miljon på Malmö station. De stora och bärkraftiga samhällena ha sålunda fått draga nytta av förnyelsefonden, under det att de fattiga samhällena ute i bygderna, som behöfve få anhalter för att kunna avsända gods, ha fått betala dem själva. Det kan icke vara överensstämmande med en rättvis taktik, att så får ske, utan det måste givetvis utfärdas rätt så stränga föreskrifter om för vilka ändamål dessa medel skola fa användas, och man måste även bestämma en gräns uppåt, så att det icke skall ligga i järnvägsstyrelsens skön att handhava dessa medel hur som helst.

Jag har endast velat säga dessa ord, herr talman, för att påvisa det orimliga uti, att man under en så kort tid har kunnat komma upp till sådana belopp som de här ifrågavarande. Jag hoppas, att utredningen skall komma att leda till ett resultat, som är tillfredsställande för alla parter.

Herr Waldén: Herr talman! Jag vill tillkännage, att jag med stor tillfredsställelse åhörde herr kommunikationsministerns förklaring rörande den utredning, som för närvarande pågår om förnyelsefonderna och deras användning. Det har nog hittills varit så, att det icke varit någon riktig reda och klarhet varken beträffande avsättningarnas storlek eller beträffande användningen av fondernas medel. Revisorerna ha ju pekat på att man kanske något godtyckligt har använt sig av förnyelsefondsmedel i sådana fall, där det verkligen varit fråga om kapitalökning, och varom sålunda järnvägsstyrelsen icke själv bort besluta. Då nu emellertid rättelse kan emotses såväl beträffande de avsättningar, som skola göras, som beträffande användandet av fondens medel, hava därmed de erinringar, som revisorerna ha gjort, också blivit beaktade.

Gentemot den siste årade talaren vill jag säga, att det är dock icke riktigt att använda förnyelsefonden på det sätt, som han förutsätter, nämligen till att utföra vissa nyanläggningar vid järnvägar, ty då använder man fonden enligt mitt förmenande på ett sätt, som icke är avsett med densamma. Det är en annan sak, i fall förnyelsefonden är så stor, att riksdagen anser sig av dess behållning kunna använda medel för sådana ändamål, men det är naturligtvis icke riktigt, om järnvägsstyrelsen själv använder sig av fonden på detta sätt. Jag vet icke, om den årade talaren verkligen menar, att man skall gå tillväga på detta sätt, men om det är meningen, anser jag det icke vara riktigt. Naturligtvis kan icke riksdagen ha något att invända emot att Kungl. Maj:t har överinseendet över förnyelsefondsmedlens användning. Det är alldeles riktigt, som herr kommunikationsministern framhöll, att det kan finnas många gränsfall, där det är svårt att avgöra, huruvida ett arbete avser verklig förnyelse, eller om det innebär en nybyggnad, d. v. s. kapitalplacering, men man får ju alltid förutsätta, att Kungl. Maj:t skall kunna avgöra den saken. Efter vad som nu har framhållits från statsrådsbanken, hava emellertid statsrevisorernas erinringar i detta avseende lett till det resultat, som var avsett med desamma.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck:** Herr talman! Jag har icke mycket att tillägga efter den senaste talarens anförande, men jag vill dock framhålla ett par principiella synpunkter. Av herr Osbergs anförande tycktes framgå, att han ansåg, att förnyelsefonden vid statens järnvägar var för stor. Jag vill icke göra något bestämt uttalande på den punkten, men jag skulle snarare ha anledning antaga, att motsatsen är förhållandet, om man tar hänsyn till den värdeminskning, som det investerade kapitalet har undergått genom förslitning och teknikens framsteg under de år, sedan respektive anläggningsdelar anskaffades. Däremot vill jag ge herr Osberg rätt att avsättningarna till förnyelsefonden ha varit oregelbundna, vilket givetvis sammanhänger med krigsårens förhållanden. Man ökade hastigt avsättningen till för-

nyelsefonden till det tredubbla mot förut under inflytande av den förändrade prisnivån, och sedan har detta rättats något tillbaka. Det gäller naturligtvis nu att få klarhet över hur man rätteligen bör förfara i detta fall i fortsättningen, när man har kommit till mera stabila prisförhållanden.

Att man skulle fixera en viss siffra för förnyelsefondens storlek, måste jag alldeles bestämt taga avstånd ifrån. Det säger sig självt, att man icke kan göra något sådant med hänsyn till förnyelsefondens uppgift överhuvud taget. Man skulle kunna göra det, om man hade kommit fram till fullständig jämvikt i rörelsen och om den icke längre utvecklades. Då skulle man kunna tänka sig något sådant, men givetvis icke annars.

Jag vill även framhålla, att det givetvis kan förekomma fall, där det ligger i järnvägsstyrelsens klara befogenhet att använda förnyelsefonden även för nog så stora anläggningar, om det nämligen är alldeles tydligt, att arbetet enbart avser en ersättning för något, som är förslitet och ovillkorligen måste ersättas av en eller annan anledning. Det är sålunda icke så mycket arbetets storlek, som är avgörande för frågan om förnyelsefondens utnyttjande, som fastmera det ändamål, för vilket den användes. Jag vill även säga, att jag kan instämma med den siste ärade talaren däruti, att det är alldeles klart, att man icke kan och icke bör använda förnyelsefonden till ren kapitalökning, d. v. s. till verkliga utvidgningar, vare sig dessa äro av rent affärsmässig eller av mera kulturell art.

Herr Osberg: Herr talman! Herr Waldén framhöll, att man icke borde använda förnyelsefundsmedel för att utbygga anhalter. Jag gjorde en jämförelse med vad som gjorts och vad som lämpligen borde ha gjorts. Man behöver ju endast lägga ut ett sidospår och bygga upp någon liten kåk, där man kan få sätta in några kollar o. s. v. Däruti består det hela. Jag ansåg, att man lika gärna kunnat använda fonden för detta ändamål som använda den för t. ex. Malmö station, för vilket arbete riksdagen beslutade ett visst belopp; detta belopp visade sig vara otillräckligt, och då togs tillskott av förnyelsefundsmedel. Samma sak gäller Göteborgs station. Att bygga anhalter innebär ju mera ett kompletteringsarbete, och jag anser, att man mera försvarbart i det fallet använder förnyelsefundsmedel, än om man använder pengarna på det sätt, mot vilket man här har framställt anmärkning.

Jag är glad åt att herr statsrådet medger att fonderingen skett i för hastigt tempo. Det är detta jag i huvudsak vänt mig emot, att man på denna korta tid skall lägga upp ett så stort kapital och på det sättet oskäligt beskatta den trafikerande allmänheten.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 13*, angående utgifter för representation vid statens järnvägar, anförde

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! När jag hos talmannen anhöll om ordet i denna punkt, hade jag tänkt framställa ett yrkande, gående ut därpå, att punkten måtte med *gillande* läggas till handlingarna. Det är nämligen icke första gången, som statsrevisorerna påtala kungl. järnvägsstyrelsens gästfrihet mot utländska järnvägsfunktionärer, men kungl. järnvägsstyrelsen synes icke ställa sig dessa erinringar till någon som helst efter rättelse. Men när nu jämväl ett enhälligt statsutskott genom en omförmälan understrukit denna stats-

*Ang.
dispositionen
av statens
järnvägars
förnyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
utgifter för
representation
vid statens
järnvägar.*

Ang.
utgifter för
representation
vid statens
järnvägar.
(Forts.)

revisorernas anmärkning, hoppas jag, att en bättre tingens ordning införes. Emellertid, i stället för att nu göra ett yrkande i nyss antydd riktning, vill jag vädja till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att statsrådet måtte tillse, att kungl. järnvägsstyrelsen ställer sig till efterrättelse riksdagens önskemål i detta avseende. Jag skall alltså, herr talman, icke göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Punkten lades till handlingarna.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Ang.
införande av
post-
gironörelse.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående postgironörelse.

Genom en den 14 mars 1924 dagteknad proposition, nr 209, vilken hänvisats till bankoutskottet och behandlats av sammansatt stats- och bankoutskott, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående postgironörelse.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga ett i utlåtandet intaget förslag till förordning angående postgironörelse.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Clemedtson*, som ansett, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke bort av utskottet tillstyrkas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! För två år sedan framlade Kungl. Maj:t för riksdagen ett förslag i den fråga, som det nu gäller att avgöra här i afton. Av det sammansatta utskott, som då behandlade denna fråga jämte frågan om omorganisation av postsparbanken, hade jag äran vara ledamot. Båda frågorna behandlades synnerligen grundligt och omsorgsfullt. Fackmän voro mer än tillräckligt uppe hos oss för att förklara de närmare bestämmelsernas innebörd. Det kan icke hjälpas, att, oavsett att det så vackert hette, att man icke ansåg sig kunna fatta beslut då för tillfället, man likväl då i utskottet var tämligen på det klara med, att man icke borde gå med på Kungl. Maj:ts förslag, i vad det gällde postgironörelsen, och skälen därtill voro rätt många. Bland annat var det just ingen, som trodde på att denna rörelse skulle komma att användas vid remisser av några större belopp. När man skall betala en viss avgift, för att man överhuvud taget skall få en sådan remissa i sin hand, och när vi å andra sidan ha alla dessa bankkontor, där man kan köpa postremissväxlar utan ringaste avgift mer än naturligtvis det belopp, som växlarerna lyda på, så voro vi tämligen på det klara med att för den större affärsrörelsen komme det väl aldrig att användas. Sedan finns ju ett annat betalningssätt, som rätt mycket praktiseras, nämligen att betala med checker. Det är en sak, som mycket väl går för sig, när man har medel insatta i bank, och detta betalningssätt brukas ju vid många affärer. Då återstod naturligtvis, att postchecker kunde komma till användning, när det gällde

synnerligen små belopp. Men därtill har man ju postanvisningar och postförskott. Vi kunde vidare icke få klart för oss, hur det skulle vara möjligt, att detta betalningssätt skulle kunna åstadkomma en snabbare korrespondens mellan den som betalar och den som mottager likviden.

Ang.
införande av
post-
girovörelse.
(Forts.)

Jag ser nu, att man tänkt sig, att i stället för då föreslagna 13 huvudkontor det nu blott skulle bli 4 eller 1 huvudkontor. Men då är det väl, såvitt jag kan förstå, alldeles ofrånkomligt, att detta fram- och tillbakalöpande av anvisningar och checker, som då sattes i fråga, också finge tillämpas nu. Av utskottsutlåtandet får man icke vidare klarhet i om det skall gå till på annat sätt, när antalet huvudkontor blir mindre.

Då kan man göra sig den frågan: finns här något verkligt behov av att uppätta en ny parallell organisation med den, man redan har i landet, när det gäller penningremisser, vare sig det nu sker genom postverket i form av postanvisningar eller det sker genom bankerna med postremissväxlar eller checker, som den ena parten sänder till den andra. En ojämförligt stor majoritet inom utskottet var då på det klara med, att det fanns intet rimligt skäl härför. Visserligen kunde man givetvis ställa sig på den ståndpunkten, att det är staten, som betalar kostnaderna för detta och att ingen direkt förlorar någonting. Men jag tror ändå, att staten har tillräckligt att göra på områden, där ett verkligt behov förefinnes, utan att man skall på ett konstgjort sätt leta upp behov. Det sades då, att det huvudsakligen skulle vara av betydelse för vissa efterkravsaffärer och dylikt. Jag tror icke, att det är skäl i att staten särskilt för dem gör sig detta omak att inrätta dessa anstalter. Det är klart, att när man nu hänger en del arbete på postkontoren och poststationerna, så kan man nog på papperet åstadkomma, att hela skötseln blir så oändligt billig. Det har man gjort mycket lätt i fråga om andra saker, som man har kastat på postverket. Då har man börjat med att bestämma en mycken liten ersättning till postverket, och så skall det nog bliva här också, men från något håll måste givetvis postverkets personal betalas, och det blir väl då från postverkets övriga drift. Jag tror också, att när man här som ett viktigt skäl anför, att man nu har ett mycket bättre bokföringssätt, än man hade i den gamla postsparbanken, och att nu går det betydligt bättre, är det ett skäl, som icke är värt mycket. Frågan är just: är här ett verkligt behov i landet, som är så stort, att det kan uppväga de kostnader, som osvikligen uppstå för statsverket? Den som tror detta, bör naturligtvis utan tvekan rösta för denna inrättning, men den som icke tror på den saken, den anser naturligtvis, att staten icke skall lägga sig ombord med något, som alls icke behövs.

Det är just på grund av att jag har den senare uppfattningen, som jag, herr talman, yrkar avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Tunhult och *Norman*.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Inom det sammansatta utskott, som handlagt detta ärende, var det en enig mening om att det förelåg ett verkligt behov att göra ett försök med postgirovörelse inom vårt land. Det är nu så, att de allra flesta postförvaltningar i Europa ha infört en sådan verksamhet. Jag medger villigt, att vi ha en särskild form för penningförmedling, som jag tror knappast finns i många andra länder, nämligen postanvisningsrörelsen. Men i alla fall medför den icke samma fördelar som denna penningförmedling gör.

Den ordning för postgirovörelsen, som senast föreslogs, var en helt annan och av större omfattning än den, som nu föreslås. Nu har det hela krympt tillsammans på sådant sätt, att man kan utan större risk för utbyggande av ett

Ang.
införande av
post-
girorörelse.
(Forts.)

särskilt ämbetsverk göra detta försök. Som jag har sett på den saken och i den mån jag kunnat tränga in i frågan, har jag icke kunnat förstå annat, än att denna rörelse kommer att erbjuda betydande fördelar för alla de företag, efterkravsaffärer, offentliga institutioner och föreningar m. m., som ha en omfattande uppbörd i landet. Särskilt med tanke på alla de otrevligheter, vi sett månad efter månad med bristande redovisning från sådana, som mottagit penningar i små belopp, vilket förekommit överallt i vårt land, förefaller det mig, att man borde utan betänkande göra försök med postgirorörelsen. Om vissa offentliga personer, som skola uppbära andras medel, skulle åläggas att ha ett postgirokonto, om alla inbetalningar skulle göras på detta konto och de icke finge uppbära medel på annat sätt, är det ju alldeles uppenbart, att man därigenom skulle få en kontroll över deras uppbörd, som komme att bli av synnerligen effektiv natur. Om vi tänka oss en förening eller en stor central organisation av vilket slag som helst, t. ex. en stor central sjukkasse som månatligen får redovisningar från sina olika avdelningar i landet, så kommer det att bli ett synnerligen bekvämt och effektivt sätt att få kontroll över de olika avdelningarnas inbetalningar om alla betalningar till den centrala organisationen skola ske, genom att pengar insättas å organisationens giroräkning. Samma är förhållandet med efterkravsaffärer och liknande. Nog synes det bjuda en hel del fördelar för affärlivet och för den offentliga verksamheten just detta sätt att förmedla penningförsändelser mellan olika institutioner och personer, som verkligen borde försökas i vårt land.

Nu säger man, att denna rörelse skall komma att medföra sådana kostnader för statsverket. Efter vad de utredningar, som ligga bakom Kungl. Maj:ts proposition, giva vid handen, böra inkomsterna kunna täcka utgifterna, och det är till och med icke uteslutet, att det kan bliva ett nettoöverskott, om rörelsen får någon mera betydande omfattning. Det förefaller icke sannolikt, att postgirorörelsen, åtminstone icke annat än under den allra första tiden, skall vålla statsverket några utgifter.

Herr talman, utan att nu närmare ingå på saken och då utskottet enhälligt har ansett, att Kungl. Maj:ts proposition bör tillstyrkas, och då första kammaren nu har biträtt utskottets förslag med mycket stor majoritet, så synes det mig, att även andra kammaren tryggt kan bifalla utskottets hemställan.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman, mina herrar! Jag medger gärna, att det var med en viss tvekan, jag gick att framlägga den proposition, som nu är föremål för kammarens behandling, men jag får säga, att mina betänkligheter lägo mer på ett område, som herr Olsson i Kullenbergstorp icke vidrörde, såvitt jag uppfattade, nämligen att staten här lägger under sig ytterligare en ny medelsförvaltning till dem, som staten redan har under sig i olika former. Och detta kan givetvis vara ägnat att väcka betänkligheter, när det gäller att i stort bedöma, hur de legitima behoven av rörelsemedel för näringslivet lämpligen skola kunna tillgodoses. Man skulle också kunna säga, att vi här i Sverige icke ha samma anledning att införa postgirorörelsen som på en del andra håll, där detta skett, därför att vi ha ett utvecklat postanvisnings- och postremissförfarande. Men som utredningen här ger vid handen är det dock så, att vid ett stickprov i bankerna man funnit, att likvider till ett nog så betydande procentuellt belopp fortfarande ske i form av sedlar — ett obekvämt förfaringssätt — medan i andra länder, som av ålder ha haft ett utvecklat checkförfarande, inte mer än en procent likvideras med sedlar. Redan detta visar således att vi ha ett visst uppfostringsmoment i detta avseende att tillgodose, när det gäller att söka åstadkomma billiga och bekväma likvider.

Det är också sant, att man genom ett bifall till förslaget kommer att åstadkomma en viss personalökning hos postverket i centralen, vilken ju givetvis inte är någonting i och för sig eftersträfvansvärt, utan tvärtom. Men de skäl, som gjort att man lagt fram detta förslag ligga djupare. De ligga däruti, att man för hela folket åstadkommer besparing, när det gäller det arbete, som nu lägges ned på likvider, vilket inte är så obetydligt. Jag tror, att man skall finna, att för den allmänhet, som kommer att begagna sig av systemet, kommer det i hög grad att underlätta likvider, och även införa ett visst sparmoment i hushållningen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp gjorde den invändningen, att det inte här skulle bli fråga om några större belopp, och att inte några större affärsföretag skulle begagna sig av detta system. Det vågar jag bestrida. Om det också inte blir stora belopp i den ena ändan av likviden kan det bli det i den andra. Och det är just däri fördelen ligger, att man möjliggör ett bekvämt likvidförfarande i finförgreningarna ute i landet. Det kan inte vara något önskemål att gå vidare på den väg, som vi slagit in på under senare år, och som då skulle komma i ett mera chällbart läge, nämligen att ytterligare utveckla alla dessa avdelningskontor av bankerna ute i landet. Nu ha vi i våra postanstalter, till antalet 3,600, och dessutom i alla lantbrevbärarna, som också tjänstgöra som vandrande postanstalter, en möjlighet att nå ut i förgreningarna med ett bekvämt likvidförfarande. Och däri ligger utan tvivel en mycket betydande fördel.

Trots de betänkligheter man sålunda, jag erkänner det gärna, kan hysa ur vissa synpunkter, har jag för min del funnit, att fördelarna äro avgjort övervägande, och jag har därför ansett mig böra stödja det förslag, som nu här föreligger.

Jag har till slut endast att ge till känna, herr talman, att jag för min del kan ansluta mig till utskottets förslag, som ju i viss mån innebär en del jämknningar i det av Kungl. Maj:t framlagda. Dessa bygga dock i det väsentliga på de grundtankar, som förekomma i Kungl. Maj:ts förslag, och jag har därför i det stora hela inga betänkligheter att anmäla utom i en enda punkt. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att när utskottet gått in för att postgiroörelsen nu skulle inskränkas till ett enda kontor i Stockholm, så har jag i det avseendet inte något att erinra emot att det sålunda centraliseras tills vidare. Utskottet har självt därvidlag framhållit, att för att rörelsen må kunna komma i sin fulla rätt i den mån den växer sig starkare, det blir nödvändigt att med hänsyn till vårt lands skapnad m. m. inrätta flera postgirokontor ute i landet. Vad angår själva förläggningen inom generalpoststyrelsen, har utskottet i detta avseende uttalat en viss mening, men hänvisar samtidigt till att det är en fråga, varom det icke tillkommer riksdagen att fatta några avgörande beslut. Jag hyser för min del den uppfattningen, att det kan föreligga goda skäl för att förlägga detta arbete till postsparbanksbyrån. Men det är ju så att förhållandena kunna växla under olika tider, och jag erinrar därom, att enligt instruktion är det generalpoststyrelsen, som har att avgöra fördelningen av arbetet å de olika byråerna inom postverket. Där kan givetvis från tid till annan uppstå förhållanden, som göra att den ansvariga generalpoststyrelsen måste ha fria händer.

Med dessa ord, herr talman, har jag sålunda intet annat att hemställa än om bifall till utskottets förslag.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag har begärt ordet endast med anledning av herr statsrådets sista ord angående vilken byrå i poststyrelsen, som skulle handhava denna verksamhet. Och jag kunde inte fatta hans ord på annat sätt än att han inte hade någon erinran att göra mot vad utskottet uttalat i denna fråga. Utskottet är också medvetet om, att det är poststyrelsen, som fördelar arbetet mellan byråerna, men om nu riksdagen gör ett sådant bestämt

*Ang.
införande av
post-
giroörelse.
(Forts.)*

*Ang.
införande av
post-
gatorörelse.
(Forts.)*

uttalande, som utskottet föreslagit, är det ofrånkomligt att riksdagen förutsätter, att dess önskan skall komma att efterföljas av poststyrelsen. Det är endast det, herr talman, som jag har velat understryka.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har endast ett par ord att säga med anledning av att det råder en viss tvekan om det är så alldeles självklart, huruvida generalpoststyrelsen eller Kungl. Maj:t skall fördela ärendena efter gottfinnande. När det nu är fråga om att införa en alldeles ny rörelsegren inom poststyrelsen har nog riksdagen rätt att göra ett bestämt uttalande till Kungl. Maj:t och generalpoststyrelsen i detta fall. I övrigt instämmer jag med det uttalande, som gjordes av det sammansatta utskottets vice ordförande, och jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Jag vill för min del alldeles bestämt hävda, att man i detta fall inte får fatta utskottets betänkande så, att utskottet har velat frantaga generalpoststyrelsen, respektive Kungl. Maj:t, en befogenhet, som de måste anses ha. Och det har utskottet uttryckt, då det säger: »dessa frågors slutliga avgörande torde, då det avses en helt ny rörelsegren, böra efter generalpoststyrelsens hörande ankomma på Kungl. Maj:t».

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av väckta motioner om anslag för bearbetande av taxeringsresultatet av den under sommaren 1923 verkställda inventeringen av skogarna i Småland och Dalarna; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riks-skogstaxering.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

*Ang.
visst tillägg till
förordningen
om motor-
fordon m. m.*

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av herr Anderssons i Rasjön m. fl:s motion, nr 21, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående visst tillägg till förordningen om motorfordon, och herr Nilssons i Vibberbo m. fl:s motion, nr 305, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för vinnande av bättre garanti mot trafikolyckor, samt i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om åvägabringande av bestämmelser till skydd mot trafikolyckor m. m.; och yttrade därvid:

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Då jag har begärt ordet, har det icke skett för att uppriva en debatt i den här saken. Jag tar nämligen för givet, att kammaren enhälligt kommer att biträda det förslag, som utskottet har avgivit. Men jag har velat begagna tillfället att till vederbörande i regeringen rikta en vädjan att den begärda utredningen måtte skyndsamt verkställas och de ändringar i förordningarna, som påkallas, med det allra snaraste genomföras. Många händelser, som timat sedan vi i fjol behandlade motorförordningen här i riksdagen, ha visat, hur det i själva verket är ställt med den så kal-

lade trafikulturen här i vårt land. Och det har otvetydigt framgått och även erkänts från de mest auktoritativa håll, att sambandet mellan alkoholbruket och trafikolyckorna i alltför många fall är tydligt konstaterat. Det torde vidare tillåtas mig att på deras vägnar, som undertecknat motionen nummer 21, framhålla, att de åtgärder, som i sinom tid skola komma att bli resultatet av denna framställning, som riksdagen nu går att göra, måste bli verkliga kraftåtgärder. De nödvändiga skärpningarna i författningarna böra göras utan klemighet och missriktad humanitet. Så djupt rotat, som självsväldet är på ifrågavarande område, bör man inte taga i delinkventerna med silkesvantar. I själva verket kunna åtgärderna i förebyggande och uppfostrande riktning och i avskräckningssyfte knappast göras för stränga. Min övertygelse är, nu lika väl som i fjol, att man inte ernår någon verklig effekt med denna lagstiftning med mindre än att man i likhet med vad som skett i den danska lagen, går in för att straffbelägga själva förtärandet av rusdrycker i samband med motorkörning. Såsom bestämmelserna äro utformade i den danska lagen, förutsätter den visst inte total avhållsamhet. Men när en förseelse där inträffar eller en olycka sker, så vinkar fängelset utan förbarmande för vederbörande, om det befinnes att han vid tillfället ens luktar sprit. Ett sådant straffhot har dubbel verkan. Dels aktar sig föraren att taga sig för mycket till bästa, och om det har skett, går han antingen icke till ratten eller också ålägger han sig den allra största behärskning.

Ang.
visst tillägg till
förordningen
om motor-
fordon m. m.
(Ports.)

Den ansvarskänsla och den självdisciplin, som Kungliga automobilklubben i sitt yttrande, som finnes infört i utskottets utlåtande, hoppas få fram blott genom uppfostran, tror jag verkligen inte mycket på. Ty det finns tyvärr alltför många individer, som inneha körkort och som komma att få körkort, för vilka ett starkt straffhot är det enda verkliga motivet för att ålägga sig någon behärskning i sina inrotade alkoholvanor. Nu har det här i detta fall gått som det vanligtvis brukar gå i den svenska riksdagen. När åtgärder behövas och krävas, så får man i stället en utredning. Jag vill visst inte klandra utskottet för det resultat, som framgått av behandlingen av de i ämnet väckta motionerna. Eftersom saken nu förts fram på två olika linjer och sedan första kammaren tagit ställning i frågan, så är det naturligtvis ingenting mer att vinna för denna gång. Men om några dagar kommer på riksdagens bord ett ärende, som intimt sammanhänger med det nu förevarande. Däri avses en skärpning av bötesstraffet för fylleri i trafiktjänst, och där får riksdagen ett tillfälle att redan i år ernå ett positivt resultat. Härmed har jag, herr talman, velat ha sagt, att här bör handlas utan onödigt dröjsmål och med tillräcklig fasthet och stränghet. Jag har under förhandenvarande förhållanden intet annat yrkande än om bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Herrar *Bengtsson* i Norup och *Johansson* i Edsbyn instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 6.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 498, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion, nr 118, angående skydd mot avlyssnande av telefonsamtal; och begärdes därvid ordet av

Herr **Eriksson** i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Andra kammaren har redan varit i tillfälle att fatta beslut i det ärende, som nu genom första kammarens protokollsutdrag delgivits kammaren på grund av att en motion även har väckts i denna kammare. Andra kammarens beslut är också likaly-

dande med första kammarens beslut i ärendet. Vid sådant förhållande tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte förklara att den nu föredragna delgivningen av första kammarens beslut må anses vara besvarad genom det beslut, som andra kammaren fattat med anledning av kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nummer 5.

Den här hemställan bifölls.

§ 7.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 49, 50, 52, 56 och 185 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 42 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad m. m.;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 183, 185, 186, 193 och 198 §§ utsökningslagen;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom; och

nr 172, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förmynderskap m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen jämte tre motioner angående ändringar i samma lag;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 3, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Nationernas förbunds hjälpverksamhet till lindrande av hungersnöden i Norra Albanien;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag dels för uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus, dels ock för driften av epidemisjukhus jämte i ämnet väckta motioner;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg åt vissa kvinnliga skrivbiträden;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av medel till vissa statens järnvägsbyggnader i Norrland jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 4 av tionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för kommerskollegii upplysningssektion;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om dels beredande av lika pensionsförmåner i vissa fall åt f. d. befattningshavare i statens tjänst av samma grad, dels ock höjda pensioner åt pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, som pensionerats enligt äldre bestämmelser,

nr 51, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt f. d. tulluppsyningsmannen O. Reis;

nr 52, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. c) i förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållanden under 1914—1919 års världskrig;

nr 53, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagstiftning angående ekonomiska föreningars sparkasserörelse;

nr 54, i anledning av väckt motion angående Mjölby—Hästholmens nya järnvägsaktiebolags statslån;

nr 55, i anledning av vissa uttalanden av riksdagens revisorer rörande enskilda, med statslån understödda järnvägsaktiebolags räkenskaper m. m.; och

nr 56, i anledning av vissa uttalanden av riksdagens revisorer rörande ifrågasatt förenklad organisation för vissa riksbankens avdelningskontor;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion om förbud mot offentliga boxningstävlingar; och

nr 38, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till bestämmelser rörande fastighetsfideikommissens upphävande eller fideikommissjordens tillgodogörande för egnehemsbildningen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder för främjande av brödsädesodlingen i vårt land;

nr 47, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vidtagande av åtgärder till förhindrande av försäljning till Norrland av tuberkulösa nötkreatur från södra och mellersta Sverige;

nr 48, i anledning av väckta motioner angående vidtagande av mera systematiskt anordnade åtgärder för vårt lands skyddande mot mul- och klövsjukan;

nr 49, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Kungl. Maj:t om införande av galtbesiktningstväng;

nr 50, i anledning av väckta motioner om undantag för vissa arbetsåkdon från bestämmelserna i lagen angående bredden å hjulringar i arbetsåkdon;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter i Brunflo socken av Jämtlands län;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utredning angående användande för motordrift av en blandning utav sulfitsprit och bensin; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av dels inom andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för hävande av pantlånerörelsens sociala nackdelar, dels ock första kammarens beslut över inom nämnda kammare väckt motion i samma ämne.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 20 maj,	
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 4 » » » 19 »	
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 2 » » » 18 »	
» <i>Gardell</i>	» 2 » » » 18 »	
» <i>Engberg</i>	» 2 » » » 18 »	
» <i>Larsson</i> i Västerås	» 2 » » » 18 »	
» <i>Andersson</i> i Kroken	» 3 » » » 18 »	och
» <i>Fast</i>	» 2 » » » 18 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9,20 e. m.

In fidem
Sune Norrman.